

VOLUME 1 ISSUE 3

"CONFERENCE ON UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH 2023"

zenodo

ResearchGate

OUR FIELDS

- Exact Sciences
- Natural sciences
- Medical sciences
- Technical sciences
- Economics
- Philological sciences
- Pedagogical sciences
- Social and humanitarian sciences
- Psychological sciences
- Arts and cultural sciences
- Physical education and sports

+998 (88) 808-21-07

<http://universalpublishings.com>

"RESEARCH SCIENCE AND INNOVATION HOUSE" MCHJ

"CONFERENCE ON UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH 2023"

+998 (88) 808-21-07

<http://universalpublishings.com>

VOLUME 1, ISSUE 3

«Conference on Universal Science Research 2023» ilmiy konferensiyasi:

31.03.2023 yil.

Ushbu to'plamda «Conference on Universal Science Research 2023» ilmiy konferensiyasi 2023 yil 1-soni 3-qismiga qabul qilingan maqolalar nashr etilgan.

Jurnal tarkibidagi barcha maqolalarga DOI unikal raqami biriktirilib, **Directory of Research Journals Indexing, Researchbib, Index Copernicus, Zenodo, Open Aire, Google Scholar** xalqaro ilmiy bazalarida indekslandi.

OAK tomonidan dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan jurnallar ro'yxatidagi milliy jurnallarda chiqarilgan maqolalar sifatida rasman tan olinadi.

Asos: O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiyasi komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxati 3-sahifasi. – Toshkent: 2019. – 160 b.

Konferensiya materiallaridan professor-o'qituvchilar, mustaqil izlanuvchilar, doktorantlar, magistrantlar, talabalar, litsey-kollejlar va maktab o'qituvchilari, ilmiy xodimlar hamda barcha ilm-fanga qiziquvchilar foydalanishlari mumkin.

Eslatma! Konferensiya materiallari to'plamiga kiritilgan ilmiy maqolalardagi raqamlar, hisobotlar, ma'lumotlar haqqoniyligiga va keltirilgan iqtiboslar to'g'riligiga mualliflar shaxsan javobgardirlar.

“RESEARCH SCIENCE AND
INNOVATION HOUSE” MCHJ

TAHRIRIYAT

Bosh muharrir: Eshqarayev Sadridin Chorievich – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti tibbiyot va tabiiy fanlar kafedrası mudiri, kimyo fanlari falsafa doktori, dotsent Termiz, O‘zbekiston.

Mas’ul kotib:

Boboyorov Sardor Uchqun o‘g‘li Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali talabasi

Nashrga tayyorlovchi:

Eshqarayev Samariddin Sadridin o‘g‘li Termiz muhandislik-texnologiya instituti talabasi

TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

Texnika fanlari muharriri, Eshqarayev Ulug‘bek Chorievich – Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrası dotsenti, texnika fanlari nomzodi, Denov, O‘zbekiston.

Texnika fanlari muharriri Babamuratov Bekzod Ergashevich – Termiz davlat universiteti fizik kimyo kafedrası dotsenti, falsafa fanlari doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Kimyo fanlari muharriri Mirabbos Xojamberdiev Ikromovich- Berlin Technische Universität dotsenti, kimyo fanlari doktori, Berlin, Germaniya

Kimyo fanlari muharriri, Eshqurbonov Furqat Bozorovich – Termiz muhandislik-texnologiya instituti, kimyo fanlari doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Iqtisodiyot fanlari muharriri Otamurodov Shavkat Tillayevich – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti prorektori, iqtisod fanlari doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Ijtimoiy va gumanitar fanlar muharriri, Xudoyberdiyev Xursand Xudoyberdiyevich – Termiz muhandislik-texnologiya instituti, ijtimoiy-gumanitar fanlar doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Tibbiyot fanlari muharriri Otamurodov Furqat Abdulkarimovich, Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali direktori, Termiz, O'zbekiston tibbiyot fanlari falsafa doktori, Termiz, O'zbekiston.

Biologiya fanlari muharriri Nurova Zamira Annakulovna Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali. Termiz, O'zbekiston, biologiya fanlari doktori, dots., Termiz, O'zbekiston.

Tibbiyot fanlari muharriri Turabayeva Zarina Kenjabekovna Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali, tibbiyot falsafa fanlari doktori, Termiz, O'zbekiston.

Sotsiologiya fani muharriri Eryigitova Lobar Qodirovna Termiz muhandislik-texnologiya instituti, falsafa sotsiologiya fanlari doktori, Termiz, O'zbekiston.

Filologiya fanlari muharriri Jo'rayeva Ramziya Abdurahimovna Qo'qon davlat pedagogika instituti. Qo'qon, O'zbekiston filologiya fanlari fanlari doktori (PhD), katta o'qituvchi.

Fizika-matematika-fanlari muharriri Bobamuratov Ulug'bek Erkinovich Termiz muhandislik-texnologiya instituti, falsafa fanlari doktori, fizika-matematika-fanlari, Termiz, O'zbekiston.

Tibbiyot fanlari muharriri Axmedov Kamoliddin Xakimovich Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali 1-son davolash fakulteti dekani, tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tibbiyot fanlari muharriri Vohidov Alisher Shavkatovich Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali Umumiy xirurgiya, bolalar xirurgiyasi va bolalar urologiyasi kafedrasini mudiri Tibbiyot fanlari doktori, professor

Gumanitar fanlar muharriri Rahmonov Abduqahhor Abdusattorovich Ma'naviy-axloqiy tarbiya va yoshlar bilan ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari, falsafa fanlari doktori (PhD)

Teaching English to young children through different things

Abdilaziz Abdibayitov

Termiz state university 3rd year student

Annotation: In this article, different methods of teaching English and foreign languages to children at school, and simplification of language learning with the help of different things are discussed.

Key words: teaching, school, foreign language, knowledge.

Our country has been paying attention to a lot of areas in the last 10 years. Including the Presidential Decree "On further improvement of the system of foreign language learning" adopted on December 10, 2012, as well as the study of foreign languages in the primary classes of general education schools starting from the 2013-2014 school year. the introduction of teaching is a clear example of it. Today, not only school, secondary and higher education students, but also MTM trainees, as well as employees working in various fields, learn a foreign language, especially English. The main reason for this is economic science and cultural learning the languages of developed countries is the main factor in acquiring the achievements of world science and development. Language learning is definitely divided into young periods, for example, according to statistical data, children learn a foreign language faster and easier than adults. The fact that the passion is stronger than that of adults is that children have more time ng is a clear example. It should not be forgotten that 5-8-year-old children do not understand the essence of information, but memorize it mechanically. Therefore, it is certainly not without benefits to start teaching language to elementary school students with grammatical rules. Otherwise, children will not learn the language Therefore, teaching young children a foreign language is a very difficult and responsible task. To make teaching a foreign language meaningful and effective to young children, the following methods can be used.

- First of all, it is an effective way for children to learn the English alphabet in the form of songs rather than just memorizing it. In addition, games based on physical

and mental movements, songs, movies and cartoons, as well as picture dictionaries are examples of this. In young children, we can observe that it is easier for them to learn by seeing, hearing and repeating. In this respect, they differ from adults. It is worth noting one more thing that the teacher can create an atmosphere in the classroom, the students' interest in the subject and their worldview will increase. For example, if the topic is about wild animals, even if the teacher pastes pictures of animals on the board or brings his figurines, the children will have an idea about it. and their vocabulary increases.

-Practical training (tasting fruits and other foods, smelling flowers).

This sentence can be explained by the thoughts of a practicing psychologist: "A pedagogue who wants something to be firmly fixed in the children's memory should use the child's sensory organs as much as possible: eyes, ears, sound organs, muscles, and even if possible should try to involve the organs of smell and taste in the process of remembering".

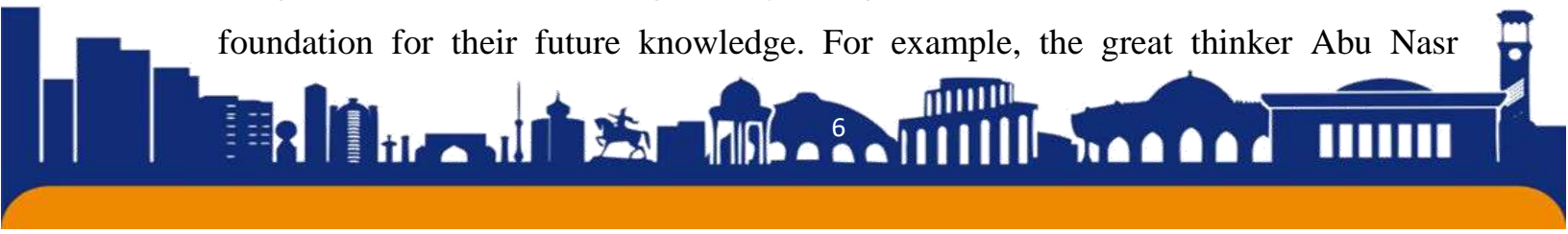
For example: when a student tastes an apple, the teacher should inform about its color, whether it is red or green, taste sweet or sour, smell, and give other children information about that fruit. If the teacher asks the students the English name of the colors, the child immediately remembers the time when he ate the fruit. This method ensures that the student will retain the information in his memory for a long time.

- Through visual aids, posters, books.

- It is not without benefit to teach by tying things to things that are visible and often used in everyday life.

We know that children are curious and they quickly get bored of the same things. For this reason, it requires great skill and creativity from the teacher to interest and attract the child.

In conclusion, language teaching to young children should not be done as an obligation, but as an interesting activity, using several effective methods can serve as a foundation for their future knowledge. For example, the great thinker Abu Nasr

Farabi. He also knew many foreign languages perfectly, was able to speak and create in these languages with ease. knows".

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II), California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). How to teach English, Harlow, Essex: Pearson-Longman

**KASR TARTIBLI TENGLAMALARDA MANBA VA BOSHLANG'ICH
FUNKSIYANI ANIQLASH BO'YICHA TESKARI MASALALAR.**

*Latipova Shahnoza is mathematics teacher of TSUE academic lyceum and
student master degree of NUUZ*

Latipovashahnoza97@gmail.com

ANNOTATSIYA

Kasr tartibli tenglamalarning texnik, fizik va biologik jarayonlarga tadbiri oshib borayotgani uchun matematiklar orasida kasr tartibli tenglamalarni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish.

Kasr tartibli tenglamalar uchun to'g'ri masalalardan tashqari teskari masalalarni o'rganish ham muhim ahamiyat kasb etadi

KEY WORDS: Difference, concept, consecutive, degree, derivative, differentiate, digit, equation, formula, integration, solution.

KIRISH

Kasr tartibli hosila va integral haqidagi dastlabki tushinchalar XVII asr oxirlarida olimlar tomonidan paydo bo'la boshlagan. Dastlabki tushinchalar Leybnits va Lopital tomonidan kiritila boshlangan bo'lsa, darajali funksiyalarning kasr tartibli hosilalarini hisoblashlar 1738-yil Eyler tomonidan kiritilgan. Kasr tartibli hosilalarini

$$\int f(t)t^{-x} dt$$

integral ko'rinishida hisolash P.S.Laplas tomonidan kiritilgan.

1867 yil A.K. Gryunvold va 1868 A.V.Letnikov kasr tartibli differensiallashni Rimanning oddiy hosilasini aniqlagandek aniqlash g'oyasini ilgari surdi, ya'ni

$$D^\alpha f = \lim_{h \rightarrow \infty} \frac{(\square_h^\alpha f)(x)}{h^\alpha}$$

Kasr tartibli hosila va integrallar yo'nalishi bo'yicha Riman-Luivill, Caputo, Gryunvold-Letnikov, Erdelyi-Kober kasr tartibli hosilasi va integrali mavjud.

Kasrtartibli hisoblashlar bu kasrlar hisobini anglatmaydi, bu ixtiyoriy tartibli hosila va integrallar nazariyasi nomi bo'lib n-tartibli hosila va n-tartibli integral tushinchalarini birlashtiradi va umumlashtiradi. n- tartibli integral va n-tartibli hosilalar ketma-ketligini ko'rib chiqaylik.

$$\dots \int_{\alpha}^t d\tau_2 \int_{\alpha}^{\tau_2} f(\tau_1) d\tau_1, f(t), \frac{df(t)}{dt}, \frac{d^2 f(t)}{dt^2}, \dots$$

Biz bu ketma –ketlikni nomlashda devis tomonidan kiritilgan belgidan foydalanamiz.

$${}_{\alpha} D_t^{\alpha} f(t)$$

Bu qisqacha kasr tartibli hosilalar deb ataladi.

Ushbu tezisda kasr tartibli xususiy hosilali differensial tenglamaning o'ng tomonini topish bo'yicha teskari masala o'rganilgan.

Quyidagi masalani qaraylik,

$$D_t^{\rho} u(x,t) - a^2 u_{xx}(x,t) = f(x), \quad 0 < t \leq T; \quad (1)$$

$$u(x, +0) = \varphi(x), \quad 0 < x < l, \quad (2)$$

$$u(0,t) = 0, \quad 0 < t \leq T, \quad (3)$$

$$u(l,t) = 0, \quad 0 < t \leq T, \quad (4)$$

bu yerda $\varphi(x)$ berilgan funksiyalar, α – o'zgarmas son, ξ –fiksirlangan nuqta, D_t^{ρ} – Caputo ma'nosidagi ρ , $0 < \rho < 1$ [1] tartibli kasr tartibli hosila belgilangan.

Faraz qilaylik (1) – (4) masalada $u(x,t)$ funksiyadan tashqari $f(x)$ funksiya ham noma'lum bo'lsin. Bu masalani yechish uchun bizga qo'shimcha shart kerak boladi. Biz qo'shimcha shart sifatida quyidagi shartni olamiz:

$$u(x, \tau) = \psi(x), \quad 0 < \tau < T. \quad (5)$$

Ushbu (1) – (5) masalada $u(x,t)$ va $f(x)$ funksiyalarni topish masalasiga tenglamaning o'ng tomonini topish bo'yicha *teskari masala* deb ataladi.

Ushbu maqolada (1) – (5) masalaning yechimi mavjud va yagonaligi isbotlangan.

XULOSA

So'nggi yillarda ko'pgina hayotiy jarayonlarning matematik modelini tuzib, uni matematik usullar bilan yechish matematiklar ichida keng tarqaldi. Bu jarayonlar meditsina va texnikalar rivojlanishi bilan uzviy bo'g'liqdir. Bizda savol tug'ilishi mumkin, kasr tartibli tenglamalarni yechish bizga qaysi sohalarida kerak bo'ladi degan? Kasr tartibli tenglamalar neyro fizikada, modellashtirishda, kimyo, fizika fanlarining ba'zi sohalarida qo'llaniladi.

Masalan, so'nggi 2 yilda global muammoga aylangan koronavirus pandemiyasini tarqalish tezligini modellashtirish va uni hisoblashda kasr tartibli tenglamalardan foydalangan holda aniqlasak bo'ladi.

References

[1]. A.A. Kilbas, H.M. Srivastava, J.J. Trujillo, Theory and Applications of Fractional Differential Equations, Elsevier (2006).

[2]. R. Ashurov, Yu. Fayziev, "On the nocal boundary value problems for time-fractional equations," Fractal and Fractional, 6, 41 (2022).

Importance of Teaching Vocabulary: The Whys and Hows

Karimov Jamshidbek Muxammadi o'gli

Termiz State University

Faculty of Foreign Philology

Foreign language and literature: English

3rd grade student

Abstract: This article focuses on providing teachers with the whys and hows to implement tier-two vocabulary instruction in PK-12 grade classrooms. The article examines what is meant by tier-two vocabulary words and the need for increased vocabulary instruction to gain word knowledge. It also offers teachers applicable texts and activities to be used when they become teachers and ways to incorporate a school-to-home connection in support of students' learning of new vocabulary words. The texts and activities are divided into three grade levels: K-2, 3-5, and 6-12. In addition, the article is divided into two sections, which outlines the whys and hows for increasing students' vocabulary knowledge.

Keywords: tier-two vocabulary, word knowledge, literacy development, authentic literature

The knowledge of words and word meanings is vital for the academic success of students.

Vocabulary, is defined by Stahl (2005) as knowledge; not simply a definition but understanding of how a word fits into the world. Vocabulary word knowledge can be understood through listening and reading, known as receptive vocabulary and through words spoken and written, known as productive or expressive vocabulary. There are nearly 600,000-800,000 words in the English language; therefore, it makes learning new vocabulary an

ongoing process. The average student begins first grade with approximately 6,000 words of spoken language (Chall, 1983). Students will continue to learn roughly 3,000 more words each year. (Beck, McKeown, Kucan, 2013). Subsequently, there are some words that require more teaching than others. The question that practitioners continue to ask is, "*How do we determine which words that need to be taught to increase vocabulary knowledge in PK-12 education*". *The Importance of Increasing Vocabulary Knowledge: The Whys*

Vocabulary is a critical skill needed to successfully comprehend through listening and reading.

One of the main skills that teachers will be expected to teach in the elementary grades is teaching a student to read and gain meaning from the text. Learning to read is a continuum and continues with secondary teachers' ability to be able to teach students how to analyze and critique what they read (Chall, 1983). Students will not be successful at comprehending *any* texts if they do not know the meaning of the words in which they are decoding. For many, lack of vocabulary knowledge could be a reason that students are not able to access the meaning of a text. With the gap in the amount of words children hear prior to PreK, preservice teachers must be equipped with strategies to attempt to close the gap. Many strategies exist that can be used during vocabulary instruction to increase student word knowledge. Even so, the National Reading Panel (NRP; 2000) suggest that students should learn vocabulary through a variety of methods, and no single method is optimum. If a method such as direct instruction is used, students still need to receive repeated and multiple exposure to the new vocabulary words. Given this knowledge, not only must preservice teachers be taught how to determine an appropriate strategy to teach, they must also be able to consider students' prior knowledge of words. Familiarity with students' prior word knowledge allows teachers to determine which words they need to implement in their classrooms.

Three examples of these types of activities include creating an encyclopedia with newly acquired vocabulary words, providing students the opportunity to create vocabulary packets, and the opportunity to reflect upon their vocabulary learning through the use of reflective or interactive journals. The encyclopedia consists of a notebook with each word dedicated to a page and placed in alphabetical order. On each page, the student is expected to write the word, write the definition, include a picture, and add any other pertinent information about the word. Vocabulary packets utilize a word wall with tier-one words. Under each tier-one word will be baggies with tier-two word choices, which will especially aid in including diverse vocabulary in their writing. Lastly, a reflective or interactive journal can be kept by each student to reflect upon the vocabulary word and their understanding of the word. Teachers can allow students to write a story, poetry, etc. in their journal utilizing the current vocabulary words. The three of these activities are student centered, created by individual students, and can be utilized as tools for the students, thus, creating independent learners.

The NRP (2000) suggests that multimedia is a strategy to increase students' vocabulary knowledge. As an extension to authentic literature, students can use many multimedia applications (app) and websites, outside of the classroom to provide a school-to-home connection, especially for those students in middle and high school.

Some multimedia resources include: www.flocabulary.com, Charades! (app), and www.visuwords.com. First, Flocabulary is a website designed to provide students with videos, rap songs, and activities centered on literacy and especially vocabulary. Middle school and high school students can create their own vocabulary rap song and develop a video to pair

In addition, students can peruse the Charades! app to determine how to develop a charades game based upon the vocabulary from their text. Lastly, Visuwords is a website that offers students a unique word web of their vocabulary word(s). The students will simply type their word, and the website will create a word web that displays synonyms, antonyms, parts of speech, and relationships to the target word. In addition, the student can hover the mouse over each word in the word web and the definition will appear. Each of these resources will provide students with interactive, engaging vocabulary activities.

Engaging students in high academic instruction in all subject areas will support word knowledge and vocabulary. The essential focus area for teachers must be introducing and modeling tier-two vocabulary and academic language through interactive instruction. The students will acquire additional vocabulary when the instruction is paired with authentic literature. For this reason, preservice teachers should be encouraged to use authentic literature outside of scripted curriculum to engage students and effectively increase word knowledge

References

1. Andreae, G., & Parker-Rees, G. (2001).
2. *Giraffes can't dance*. New York: Orchard Books. Biemiller, A. (2004).
3. Teaching vocabulary in the primary grades. In J.F. Baumann and E.J. Kame'enui (eds.), *Vocabulary instruction: Research to practice*. New York: Guilford. Billman, L. (2002).
4. Aren't these books for little kids? *Educational Leadership*, 60(3), 48–51. Butcher, K.R., & Kintsch, W. (2003).
5. Text comprehension and discourse processing. In A.F. Healy & R.W. Proctor (Vol. Eds.) & I.B. Weiner (Ed.-in-Chief), *Handbook of psychology, Volume 4, Experimental psychology* (pp. 575–595). New York: Wiley. Charades! (2016)
6. FatChicken Studios. (Version 2.4) [Mobile Application Software]. Retrieved from <http://itunes.apple.com>

METHODS IN LEARNING ENGLISH

Xushboqov Ulug'bek

Termiz state university 3rd year student

Annotation: This article talks about the use of different methods in teaching a foreign language. The concept of methodology was also discussed.

Key words: Language learning, language phenomena, methodology, pronunciation .

Language learning is one of the most important areas in human society. Language, which is a means of communication, can be acquired practically in a natural environment (in the family, among the public) or in an organized way (in a lesson). Knowledge of language phenomena is studied theoretically. Knowing a language, especially multilingualism (polyglossia), is gaining great importance in our time when international relations are in full swing. Pupils and students studying in the Republic of Uzbekistan usually study three languages. "Most of our intelligent young people have three languages" 1. In the theory of education, these languages are called by special names: mother tongue, second language and foreign language. Those who choose teaching a foreign language as a profession have the task of becoming fully aware of the theory of teaching this language. The science of teaching is illuminated by the science of methodology, the word "method" is Greek and means "a set of methods for doing something according to the purpose". The term "methodology", which is often used in pedagogical communication, has three meanings. The first one indicates the subject of study (for example, "the first lesson tomorrow is methodology¹"), the second one is the sum of methodological methods of education (for example, "I like our teacher's methodology"), and the third one is the theory of education and special represents science (eg, "the methodology is well covered in this manual"). This chapter discusses the third terminological meaning of the word "methodology". There can be three types of knowledge of a foreign language - active, passive and mixed. Active knowledge refers to perfect mastery of all types of speech activity as in the native language. Passive knowledge is the ability to understand spoken and written text. Mixed knowledge is the acquisition of part of the language material actively and another part passively in speech. In psychology, mastering a foreign language is the formation of skills and competences. The term skill can be defined as follows: A skill is an automated component of a consciously performed activity. An automated activity without conscious involvement is defined

as a skill. The concept of knowledge means mastering lexis, grammar and pronunciation in foreign language speech and knowing the simple rules related to them. In the grammar-translation method, all attention is focused on grammar, and the content and vocabulary of the texts are not taken into account. In the textual translation method, all attention is focused on the content and features of the texts, grammar is studied in an irregular manner, and rules are given from time to time.

All training is built according to these principles. Thus, in the textbook of M. Berlitz, the first pages of the book are filled with drawings with plates depicting individual objects for the school audience. This kind of oral opening, involving the introduction of new material in the following paragraphs, is done by the author so that the student first learns the original pronunciation and imitation.

excused because they needed to hear the pattern to be played. Vocabulary semanticization was carried out with the help of visualization, facial expressions played an important role. In cases where the indicated tools could not help, the teacher switched to semanticization with the help of context. Question-and-answer exercises were widely used as exercises.

First of all, it should be noted that representatives of the natural method proposed a system of continuous semanticization of vocabulary:

- 1) showing the object, its image, demonstrating the movement using facial expressions;
- 2) reveal the meaning of words using synonyms, antonyms or definitions;
- 3) revealing the meaning with the help of context.

The methodological principles of teaching the direct method were as follows:

1. The basis of teaching is oral speech, because any language is inherently sound, and the leading place is occupied by sound and kinesthetic sensations (sensations of the speech apparatus), as proven by psychology.

2. Exclusion of native language and translation. This position is based on the fact that the words of the mother tongue do not match the meaning of the words being studied, different concepts and

It was based on studies that express similar things, because each nation has its own worldview, a system of concepts reflected in the language.

3. Special importance was given to phonetics and pronunciation, because mastering the sound side of speech is an indispensable condition for oral speech. This conclusion was made based on the study of the sound side of the language. As a result, pronunciation methods were developed.

4. Based on the position of Gestalt psychology, which is not the sum of its components and the linguistic position of words in the polysemy, representatives of the direct method recommended studying words only in context.

5. It was proposed to learn grammar based on induction in this method. Based on a well-studied text, students made observations on the text and extracted rules. Espersen O. called it "observational grammar". Later, these rules were introduced into the system.

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II), California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). How to teach English, Harlow, Essex: Pearson-Longman

Sug'urta bozorida qayta sug'urta qilishning o'rni

Ziyodullobek Bahodirov

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
"Bugalteriya hisobi va audit" yo'nalishi talabasi
Bahodirovziyodullo11@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ishlar jumladan O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh. Mirziyoyevning 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da belgilab berilgan ishlar, Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlanish va yuqori o'sish suratlari taminlash maqsadida sug'urta bozorini rivojlantirish, sug'urta muammolari va muammolarga yechim topish, aholini sug'urtaga bo'lgan ishonchini oshirish, sug'urta bozori va qayta sug'urta ishlari haqida alohida yoritilgan.

Kalit so'zlar : Qayta sug'urtalash, sug'urta kompaniyasi, sug'urta portifeli, sug'urta mukofoti, risk, potensial sug'urtalanuvchi.

The role of reinsurance in the insurance market

Abstract

This article is about the works carried out in the Republic of Uzbekistan, including the President of the Republic of Uzbekistan Sh. Mirziyoyev's "Development Strategy of New Uzbekistan" for 2022-2026, developing the insurance market in order to ensure rapid development and high growth of the national economy, finding solutions to insurance problems and problems, increasing confidence in insurance, insurance market and reinsurance work are covered separately.

Key words: Reinsurance, insurance company, insurance portfolio, insurance premium, risk, potential insured.

Kirish

"Men sug'urta to'lovlari tufayli xonavayron bo'lgan oilalarni bilmayman, lekin to'lovlar qilinmaganligi sababli xonavayron bo'lgan oilalarni bilaman."

Uinston Cherchil

Pandemiyadan so'ng butun dunyo bo'ylab iqtisodiy-ijtimoiy sohalar yana o'z iziga tushib olishi bir oz qiyindek va bu muammo. Jamiyatning har bir sohasini muammolarsiz tasvvur etib bo'lmaydi. Shunday muamolar sug'urta faoliyatida ham mavjud. Qayta sug'urtalash jarayonida ichki bozor yaxshi rivojlanmaganli sabab xalqaro bozorga bo'lgan talablar mavjud. Bu esa o'z navbatida qayta sug'urta mukofotlari tashqi bozorga chiqib ketishini ko'rsatadi. Sug'urta faoliyati yildan yilga yaxshilanib bormoqda. So'ngi yillarda amalga oshirilayotgan ishlar bunga misol bo'la oladi. Sug'urta faoliyati bo'yicha 2021-yil 23-noyabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti O'zbekiston Respublikasining "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonunini imzoladi. Qonunning maqsadi sug'urta faoliyatini yanada takomillashtirishga qaratilgan. Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning 2022-2026-yillarga mo'ljallangan

“Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”ning ustuvor yo‘nalishi milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori suratlarni ta‘minlash:

- qishloq xo‘jaligida davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash ko‘lamini kengaytirish va sug‘urtalashning yangi mexanizmlarini amalga oshirish.

Yana bir ustuvor yo‘nalishda adolatli ijtimoiy siyosat yuritish inson kapitalini rivojlantirish:

-Aholiga ko‘rsatilayotgan tibbiy xizmat sifatini oshirish, budget mablag‘laridan samarali foydalanish, tibbiy xizmatlarni markazlashtirish va aholini tibbiy sug‘urtalash amaliyotini joriy qilish;

-Aholini tibbiy sug‘urtalash tizimini bosqichma-bosqich joriy qilish;

-Mehnat migrantlarini moliyaviy va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, ularning hayoti va sog‘lig‘ini sug‘urtalash amaliyotini kengaytirish kabi masalalarga alohida e‘tibor berildi.

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda sug‘urta kompaniyalari qiyinchiliklarga duch keladi va qayta sug‘urta kompaniyalarga ehtiyoj seziladi.

Qayta sug‘urtalash - sug‘urtalashga riskni qabul qilish bilan bog‘liq iqtisodiy munosabatlar tizimi (risklarni birlamchi joylashtirish). Sug‘urtalovchi muvozanatlashgan sug‘urta portfelini yaratish va sug‘urta operatsiyalarini moliyaviy barqarorligini ta‘minlash maqsadida qabul qilib olingan riskni bir qismini o‘zaro kelishilgan holda boshqa sug‘urtalovchiga berishi (riskni ikkilamchi joylashtirish)^[1].

Qayta sug‘urtalash operatsiyalari bilan asosan, ixtisoslashgan qayta sug‘urtalash kompaniyalari shug‘ullanadi. Qayta sug‘urtalash aktiv (riskni berish) va passiv (riskni qabul qilib olish) ko‘rinishida bo‘ladi. Bundan tashqari qayta sug‘urtalash nisbiy va nonisbiy shaklda bo‘ladi. Ayrim holatlarda qayta sug‘urtalash operatsiyalari qayta sug‘urtalovchi broker - ikkita tomon, ya‘ni sug‘urta kompaniyasi va qayta sug‘urtalovchi kompaniyasi o‘rtasidagi vositachidir.

Qayta sug‘urta qilish shartnomalari bir tomondan sug‘urta kompaniyalari o‘rtasida o‘zaro tuzilishi yoki ikkinchi tomondan, sug‘urta kompaniyasi va ixtisoslashgan qayta sug‘urta qilish kompaniyasi o‘rtasida tuzilishi mumkin. Bu erda shartnoma o‘zi nima degan savol to‘g‘ilishi mumkin. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi 354 - moddasida "Ikki yoki bir necha shaxsning fuqarolik huquqlari va burchlarini vujudga keltirish, o‘zgartirish yoki bekor qilish haqidagi kelishuvi shartnoma deyiladi" – deb ko‘rsatilgan. Dastlab, sug‘urta kompaniyasi o‘zining moliyaviy qobiliyatini mustahkamlash maqsadida qabul qilib olingan riskni bir qismini boshqa sug‘urta kompaniyasida yoki ixtisoslashgan qayta sug‘urta qilish kompaniyasida sug‘urtalash to‘g‘risida qaror qabul qiladi. Ushbu qarorni ijrosini ta‘minlash maqsadida sug‘urtalovchi ixtisoslashgan sug‘urta kompaniyasiga murojaat qiladi. Agar qayta sug‘urtalovchi kompaniya riskni qayta sug‘urta qilishga rozilik bildirsa, ular o‘rtasida qayta sug‘urtalash shartnomasi tuziladi. Shuni alohida

¹ O‘zbekiston Respublikasining “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni, 23.11.2021 yildagi O‘RQ-730-son

ta'kidlash lozimki, shartnoma shartlarida, unda ishtirok etuvchi tomonlarning huquqlari va majburiyatlari, olingan majburiyatlarning bajarilishi yuzasidan javobgarlik, shartnomani kuchga kirishi, amal qilish va bekor etilishi qoidalari mujassam bo'lishi kerak. Shuningdek, shartnomada qayta sug'urtalash mukofoti miqdori va javobgarlik hajmi ko'rsatilishi zarur. O'zbekiston Respublikasining amaldagi qonun hujjatlariga ko'ra, qayta sug'urta qilishda sug'urta tovonini yoki sug'urta pulini to'lash uchun asosiy sug'urta shartnomasi buyicha sug'urtalanuvchi oldida ushbu shartnoma buyicha sug'urta kompaniyasi javobgar bo'lib qolaveradi.

Biroq asosiy sug'urta shartnomasi buyicha sug'urtalanuvchi hisoblangan sug'urta tashkiloti sug'urta hodisasi yuz berishidan oldin tugatilgan taqdirda, uning ushbu shartnoma buyicha huquq va majburiyatlarining qayta sug'urta qilingan qismi qayta sug'urta qilish shartnomasi bo'yicha sug'urtalovchiga o'tadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlari

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, guruhlash, nisbiy usullardan foydalanilgan.

O'zbekiston Respublikasi sug'urta bozorida sug'urta sohalari bo'yicha chet el sug'urta tashkilotlarining qayta sug'urtalash xizmatlari to'g'risidagi ma'lumotlar^[2].

Ko'rsatkichlar	31/12/2020		31/12/2021		O'zgarish, %
	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	
umumiy sug'urta sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	245,884	13%	490,787	16%	+99.6%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	103,879	6%	332,731	11%	+220.3%
hayotni sug'urta qilish sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	-	0%	150	0%	0%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	-	0%	-	0%	0%
Ko'rsatkichlar	31/12/2021		31/12/2022		O'zgarish, %
	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	
umumiy sug'urta sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	490,787	16%	755,117	16%	+53.9%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	332,731	11%	940,087	20%	+182.5%
hayotni sug'urta qilish sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	150	0%	131	0%	-12.9%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	-	0%	468	0%	0%

1-rasm. Chet el sug'urta tashkilotlarining qayta sug'urtalash mukofotlari hajmi

² Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligi ma'lumotlari

Ko'rsatkichlar	31/12/2021		31/12/2022		O'zgarish, %
	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	
umumiy sug'urta sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	370,001,787	30%	631,203,128	30%	+70.6%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	15,580,318	1%	172,734,645	8%	>+1000%
hayotni sug'urta qilish sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	591,774	39%	194,133	15%	-67.2%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	-	0%	12,424,259	965%	0%

Ko'rsatkichlar	31.12.2020		31.12.2021		O'zgarish, %
	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	mln. so'mda	yalpi sug'urta mukofotlariga nisbatan % da	
umumiy sug'urta sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	298 604 872	27%	370 001 787	30%	+23,9%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	10 794 491	1%	15 580 318	1%	+44,3%
hayotni sug'urta qilish sohasi					
Qayta sug'urtalashga berilgan	-	0%	591 774	39%	0%
Qayta sug'urtalashga qabul qilingan	-	0%	-	0%	0%

2-rasm. Chet el sug'urta tashkilotlarining qayta sug'urtalash majburiyatlari hajmi

Ushbu ma'lumotlarga asoslanib ko'rishimiz mumkinki, chet-el sug'urta tashkilotlarining qayta sug'urtalash mukofotlari hajmi bo'yicha :

Qayta sug'urtaga berilgan mukofotlar umumiy sug'urta sohasida 2020-yilda 245,884 mln so'm tashkil qildi va bu jami sug'urta mukofotining 13% , 2021-yilda 490,787 mln so'm jami sug'urta mukofotining 16% , 2022-yilda esa 577,117 mln so'm jami sug'urta mukofotining 16% tashkil etgan. Ya'ni 2021-yilda 2020-yilga nisbatan sug'urta mukofotlari 99,6 % ga, 2022-yilda esa 2021-yilga nisbatan 53,9% ga o'sgan.

Qayta sug'urtalashga qabul qilingan mukofotlar umumiy sug'urta sohasida 2020-yilda 103,879 mln so'm jami sug'urta mukofotining 11 %ini , 2021-yilda 332,731 mln so'm jami sug'urta mukofotining 11%ini, 2022-yilda 940,078 mln so'm jami sug'urta mukofotining 20%ini tashkil etadi. Bundan, 2021-yilda 2020-yilga nisbatan 220 % ga, 2022-yilda 2021-yilga nisbatan 182% ga o'sganligini ko'rishimiz mumkin. Ko'rinib turibdiki sug'urta faoliyatining umumiy sug'urta sohasida mukofotlari o'sishni qayd etyapti.

Ushbu ma'lumotlardan foydalanib 2020-yilda sug'urta faoliyatining 19 %i, 2021-yilda 27 %i, 2022 yilda esa 26 %i chet el sug'urta tashkilotlarining qayta sug'urtalash xizmatlari bilan bog'liq bo'lgan.

2020 yilda qayta sug'urtalashga berilgan, qayta sug'urtalashning qabul qilgan sug'urta mukofotlarining farqi 142,005 mln so'mni, 2021 yilda 158,056 mln so'm, 2022 yilda esa -185,247 mln so'mni tashkil etgan.

Muhokamalar

Shu jihatdan sug'urta bozorida qayta sug'urta qiluvchilarni ko'paytirish risklarni to'g'ri taqsimlanishiga olib keladi. Moliyaviy barqarorlik nisbatan yaxshilanadi. Moliyaviy beqarorlik moliya bozorlaridagi haddan tashqari o'zgaruvchanlik, moliya institutlarining zaifligi va moliya sektori kompaniyalarining o'z majburiyatlarini bajara olmasligidan kelib chiqadi va bu qayta sug'urtalash uchun etarli moliyaviy resurslarga ega bo'lmagan sug'urta kompaniyalari uchun muammo hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda qayta sug'urtalash sug'urtalovchilar rivojlanishining barqarorligini ta'minlaydi va turli xil tabiiy, texnogen va boshqa xavflardan samarali himoya qilishni ta'minlaydigan eng muhim vositalardan biridir³.

Sug'urta va qayta sug'urta qilish mamlakatdagi moliyaviy resurslar bilan taminlash ya'ni investitsiya faoliyati turlari qimmatli qog'ozlar, depozitlar, va boshqa investitsiyalarga yo'naltirilishi mamlakatda takror ishlab chiqarish jarayonlariga ta'sir etadi.

Ko'rsatkich nomi	31/12/2021		31/12/2022		O'zgarish, %
	mln. so'mda	Jamiga nisbatan % da	mln. so'mda	Jamiga nisbatan % da	
Jami investitsiyalar, shu jumladan:	3,746,676	100%	4,751,745	100%	+26.8%
Depozitlar (omonatlar)	2,208,573	58.9%	2,896,636	61.0%	+31.2%
Qimmatli qog'ozlar	1,095,976	29.3%	1,287,917	27.1%	+17.5%
Zaymlar	47,449	1.3%	60,776	1.3%	+28.1%
Ko'chmas mulk	247,351	6.6%	358,944	7.6%	+45.1%
Tashkilotlar ustav fondidagi ishtiroki	142,203	3.8%	118,221	2.5%	-16.9%
Boshqa investitsiyalar	5,122	0.1%	29,252	0.6%	+471.1%

Natijalar

Ko'rsatgichlar shuni ko'rsatadiki, qayta sug'urtalshga berilgan summa mos ravishda 245,884 mln so'm, 490,787 mln so'm, 577,117 mln so'mdan o'sgan, lekin umumiy sug'urta summasiga nisbatan mos ravishda 13%, 16%, 16% ni ko'rsatgan. Demak sug'urta bozorida potensial sug'urtalanuvchilar ko'paygan, qayta sug'urta mukofoti yildan yilga ortib, shunga qaramasdan chet-el qayta sug'urtaning umumiyga nisbatan foizlar deyarli bir xil ko'rinishda. Demak qayta sug'urtaning o'sishi sug'urtaga bo'lgan talab ortgani va aholining sug'urta madaniyati va ishonchi ortganidan dalolat beradi. Aholini yanada ishonchini oshirish esa sug'urta to'voni to'lash jarayonlarini o'z vaqtida bajarilishini taminlash eng yaxshi yo'l bo'ladi.

Xulosa

Milliy qayta sug'urta bozorining hozirgi kundagi eng katta muammolaridan biri bu qayta sug'urta mukofotlarining juda katta qismini chetga chiqib ketayotganligidir. Bu holat nafaqat sug'urta sohasiga, balki davlatning pul kredit siyosatiga ham o'z

³ The problems of the domestic reinsurance development in conditions of financial instability

ta'sirini o'tkazmoqda. Chunki boshqa davlatlar bilan amalga oshirilayotgan barcha qayta sug'urtalash operatsiyalari valyutada amalga oshiriladi va bu qayta sug'urta mukofotlari bilan bir qatorda davlatimizdan valyutaning ham chiqib ketishiga olib keladi. Shuni ta'kidlab o'tish joizki, qayta sug'urta qilish bo'yicha absalyut ko'rsatkichlarning o'sishi sug'urta bozoridagi qayta sug'urta qilish operatsiyalari hajmi ulushining o'sishini bildirmaydi. Bu o'sish faqatgina milliy sug'urta bozorimizdagi sug'urta mukofotlarining umumiy o'sishi bilangina bog'liqdir. Milliy sug'urta kompaniyalarimiz qayta sug'urtalashni katta hajmda xorijiy kompaniyalar bilan amalga oshirishiga sabab mamlakatimizda qayta sug'urtaga katta hajmdagi risklarni qabul qila oluvchi kompaniyalarning juda kamligidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. "Sug'urta faoliyati to'g'risida" gi O'zbekiston respublikasi qonuni, 23.11.2021 yildagi O'RQ-730-son
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"
3. "Qayta sug'urta asoslari" o'quv qo'llanma "Iqtisod-moliya" 2019 qayta nashr
4. Financial and credit activities: problems of theory and practice 2021 № 3 (38)
5. Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligi yillik ko'rsatkichlari (2021-2022)

Iqtisodiyotda turizm faoliyati

Ziyodullobek Bahodirov

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

“Bugalteriya hisobi va audit ” yo’nalishi talabasi

Bahodirovziyodullo11@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekiston Respublikasining iqtisodiyotida hozirgi turizm faoliyati, o‘ziga xos sususiyatlari ko‘rib chiqilgan. Jumladan xorijiy mamlakatlarning va O‘zbekistonning iqtisodiyotida turizm faoliyati, rivojlanishi qiyosiy tahlil orqali, mavjud muammolar va ularni xal etishga qaratilgan xulosa va takliflar keltirilgan.

Kalit so‘zlar : WTTC, COVID-19, 3D texnologiya, YaIM, drayver,

Kirish

Raqamli iqtisodiyot - bu xo'jalik faoliyatini yuritish bo'lib, bunda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishdagi asosiy omil raqamlar ko'rinshidagi ma'lumotlar bo'lib, katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash va shu qayta ishlash natijasini analiz qilish yordamida har xil turdagi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, texnologiyalar, qurilmalar, saqlash, mahsulotlarni yetkazib berishda oldingi tizimdan samaraliroq yechimlar tadbiriq qilishdir. Boshqacha qilib aytgancha, raqamli iqtisodiyot bu onlayn xizmatlar ko'rsatish, elektron to'lovlar amalga oshirish, internet savdo, kraudfanding va boshqa turdagi sohalarni raqamli kompyuter texnologiyalarini rivojlanishi bilan bog'langan faoliyatdir.

Maqolaning tadqiqot ob'ekti turizm faoliyati bo'lib. Ishda keng qamrovli bo'lish uchun tavsif usuli qo'llaniladi. Mavzuni ochish, shuningdek, birlashtiruvchi sintez usuli bu masala bo'yicha rus olimlarining pozitsiyalariga ko'ra, raqamli iqtisod - bu elektron va iqtisodiy faoliyatga yo'naltirilgan iqtisodiy faoliyat turi raqamli texnologiyalar. Bunga elektron biznes va tijorat ham kiradi. Raqamli iqtisodiyot kontseptsiyasi barcha ijtimoiy, biznes, iqtisodiy va tarmoqli aloqa texnologiyalarini qamrab oladi. Don Tapscott bu atamani birinchi marta 1995 yil kitobida ishlatgan^[1]. Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm faoliyati yuritish bugungi kun mavzusi bo'lib kelmoqda. Zamonaviy sharoitda iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy omili raqamli shaklda taqdim etilgan ma'lumotlardir. Shu munosabat bilan IT texnologiyalar raqobatbardoshligini ta'minlash asosiy rol o'ynaydi. Biznes jarayonidagi tub o'zgarishlarni o'z ichiga olgan keng tarqalgan raqamlilashtirish, raqamli iqtisodiyotning asosiy ta'siri xizmat ko'rsatish sohasi turli savdo, transport tashkilotlari, umumiy ovqatlanish korxonalar, mehmonxonalar va turizm jiddiy o'zgarishlarni

¹ The Digital Economy: Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence 1st Edition. By Don Tapscott. ISBN-13: 978-0070633421

boshdan kechirmoqda. Eng yangi raqamli texnologiyalar yordamida korxonalar maqsadli auditoriyani kengaytirish, reklama qamrovini va eng qisqa vaqt ichida mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash orqali iqtisodiyot foyda olishning yuqori cho'qqisiga olib chiqadi. Raqamlashtirishning ushbu va boshqa yutuqlari korxonalariga tez sur'atlar bilan rivojlanish imkonini beradi, chunki ularda raqobatbardosh bo'lib boradi. Butunjahon sayyohlik va sayohat kengashi (WTTC) o'zining yillik hisobotida sayohat va turizmning yalpi ichki mahsulotga qo'shgan hissasi 1 trillion dollarga oshdi (+21,7% o'sish) 2021 yilda 5,8 trillion AQSH dollarini tashkil etadi, shu bilan birga sektorning butun iqtisodiyotdagi ulushi 2020 yildagi 5,3% dan 2021 yilda 6,1% gacha o'sdi. Bundan tashqari, 18,2 million ish o'rnini 6,7 foizga o'sdi^[2].

Butun dunyo mamlakatlari 2020 yil va 2021 yilning birinchi yarmi uzoq muddatli blokirovkalar va qat'iy sayohat cheklovlari orqali pandemiyadan qattiq zarar ko'rdi. 2020 yilda sayohat va turizm sohasida 62 million ish o'rinlari yo'qolgan bo'lsa-da butun dunyo bo'ylab ba'zi hukumatlarning faol harakatlari sektorga millionlab ish o'rinlari va tirikchilik vositalarini tejash imkonini berdi. Kadrlar etishmasligi sayohat va turizm uchun COVID-19 dan tiklanish yo'lidagi asosiy muammolardan biri sifatida aniqlandi; shuning uchun bu muammoni hal qilishning muhim zarurat hisoblanadi. Sayohat va ish o'rinlariga bo'lgan talab ortib borayotganligi sababli, uni to'ldirish uchun etarli ishchi kuchi talab qilinadi mavjud bo'sh ish o'rinlari va sektorning tiklanishiga imkon beradi. COVID-19 kasaliga chalingan ishchilar kabi omillarning kombinatsiyasi, bo'shatilgan ishchilarni qayta ishga olishning sust sur'ati va ishchilarning boshqa tarmoqlarga ko'chib o'tishi muvozanatning buzilishiga olib keldi. ishchi kuchiga bo'lgan talab va taklif o'rtasida. Yana bir muhim omil - bu pandemiya davrida sayohat cheklovlari sektor uchun muhim bo'lgan mehnat muhojirlari sonining kamayishiga olib keldi. Natijada, sayohat va turizm bizneslari mavjud bo'sh ish o'rinlarini to'ldirish uchun muammolarga duch keldi.

Oxford Economics bilan hamkorlikda WTTCning kadrlar etishmasligi tahlili tahlil qilingan. Barcha mamlakatlarda sezilarli darajada kadrlar etishmasligini aniqladi. 2021 yilda xodimlarning etishmasligi sektorning turar joy va mehmondo'stlik segmentlarida to'plangan bo'lsa, 2022 yilda ishchi kuchi etishmasligi transport segmentiga tarqalishi kutilmoqda. Tanqislik uzoq muddatda muammo bo'lib qolmasligini ta'minlash uchun biznes va hukumatlar uchun muhim bo'ladi. Ishchi kuchi harakatchanligini osonlashtiradigan, moslashuvchan va masofaviy mehnatni osonlashtiradigan, munosib mehnatni ta'minlaydigan va ta'minlaydigan siyosatlarni amalga oshirish va qo'llab-quvvatlash ijtimoiy xavfsizlik tarmoqlari, ishchi kuchining malakasini oshirish va malakasini oshirish, ta'lim va shogirdlikni rivojlantirish va

² The economic impact of global travel & tourism report

hamkorlikni mustahkamlash darajadagi texnologik va raqamli yechimlardan foydalangan holda bo'lishi maqsadga muvofiq.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Bugungi jahon sayohat va turizm kengashi tashkil etilganidan beri juda rivojlangan tashkilotdir, ammo u hali ham bir xil asosiy qadriyatlar va maqsadlarga ega. Uchta asosiy xabar 1990 yilda Kengashga asos solgan bosh direktorlarning qarashlariga mos keladi:

Hukumatlar sayohat va turizmni ustuvor vazifa sifatida tan oladi;

Biznes iqtisodiyotni odamlar, madaniyat va atrof-muhit bilan muvozanatlash;

Uzoq muddatli o'sish va farovonlikka umumiy intilish.

WTTC a'zolari uning faoliyati va siyosatining harakatlantiruvchi kuchi bo'lib qolmoqda. A'zolik endi sayohat va turizm sanoatining barcha spektrini o'z ichiga oladi - aviakompaniyalar va aeroportlardan mehmonxonalar va mehmondo'stlik guruhlari, turoperatorlar va chakana sayohat agentlari, onlayn distribyutorlar, kruiz liniyalari, investitsiya kompaniyalari, sug'urta guruhlari va texnologiya sanoati. Tahlillar uchun olingan ma'lumotlar Jahon sayohat va turizm konsulligi ma'lumotlatiga, Svetlana Bojuk, Natalya Pletneva, Tatyana Maslova va Konstantin Evdokimov Buyuk Pyotr Sankt-Peterburg Politehnika Universiteti, Politehnika ko'chasi, 29, 194064 St. Peterburg, Rossiya Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi "Sankt-Peterburg davlat iqtisodiyoti Universitet", Sadovaya ko'chasi, 21, 191023 Sankt-Peterburg, Rossiya Sankt-Peterburg davlat agrar universiteti, Peterburgskoe shosse, 2A, Pushkin, 196601 Sankt-Peterburg mualliflarning "Turizm transformatsiya muammolari raqamli iqtisodiyotda sanoat" nomli maqolalari, N. Karimov Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori, N. Khujanazarova "IMC KREMS" kafedrasida katta o'qituvchisi, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mualliflarning "Turizm industriyasida raqamli iqtisodiyot" nomli maqolalari ma'lumotlariga tayanilgan. Bugungi kunda turizm faoliyati rivojlanib bormoqda. Shu bilan birga ko'plab muamolar va yechimlar paydo bo'lmoqda. So'ngi yillarda turizmning jadal rivojini faoliyatda tub burilishlar yasalishiga sabab bo'ldi. Barcha sohalar kabi turizm faoliyati ham raqamli iqtisodiyot sharoitiga moslashyapti. Bunda yuzaga keladigan muammolar, elektron tijorat uchun kerakli sharoit yaratilishi kerak. Sayohatchilar doimo ta'tillarni rejalashtira, ular tashrif buyurmochi bo'lgan turistik obyekt haqida qayerda joylashgan (xalqaro turizm), transportdan foydalanish, turar-joy muammolari haqida o'ylaydi. Bu muammolarni yechimi oldindan buyurtma xizmati hisoblanadi. Demak sayohatchilar doimo qulaylik qidirishadi, ular rag'batni yoqtirishadi. Masofadan turib barchasini bajarish(buyurtma qilish), ortiqcha sarfsiz ishning bitishi ular uchun qulay hisoblanadi. Bu vaziyatda taklif etilishi kerak bo'lgan bir qancha takliflar bo'lishi lozim.

Xorijiy sayyohlar ko'pincha sayyohlik agentliklaridan foydalanishadi. Bunga sabab barcha xizmatlarni agentlik tashkil etadi. Bu sayyohlarga pul ayriboshlashda va yoki to'lovlarda muammolarni osonlashtiradi. Bu ko'pincha jamoviy sayohatlarda amalga oshiriladi. Mamlakatga kelgan sayohatchilar uchun elektron pulda to'lovlarni amalga oshirish qulay hisoblanadi.

Turizm industriyasidagi barcha to'lov tizimlarini oldindan bron qilish orqali rag'batlantiruvchi paketlar joriy etilishi turistlar va sayohatchilar uchun muhim. Bu ularda qayta tashrif buyurish istagini oshiradi.

Iqtisodiyotni rivojlantirishda sayohatchilarni jalb etish yuqori samara beradi. Turistik obyektlarni tanitishni yangicha usullaridan foydalanish, masalan online platformalarni 3D texnologiyasi asosida yaratish kerak.

Tadqiqot metodologiyasi

Ilmiy maqolani yozish yarayonida ilmiy tadqiqotni amaliyotga olib borishning tizimli, tarixiylik va mantiqiylik, induksiya va deduksiya, tahlil va sintez, qiyosiy va selektiv tanlab tekshirish, monografik tekshirish va guruhlash usullari tuzilgan

Tahlil va natijalar muhokamasi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev o'zining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"dagi ustuvor yo'nalishlardan biri milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash maqsadida:

Raqamli iqtisodiyotni asosiy "drayver" sohaga aylantirib, uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirishga qaratilgan ishlarni olib borish;

"O'zbekiston bo'ylab sayohat qiling" dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish hamda respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga yetkazish kabi maqsadlarni kiritdi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ushbu maqsadlarni amalga oshirishda qilinishi kerak bo'lgan ishlarni turizm industriyasi yuqori mamlakatlar bilan qiyoslash orqali eng maqbul yo'llarni ko'rishimiz mumkin. Turizm sohasida asosiy omillar ovqatlanish, transport, turar joy (mehmonxona) kabilar asosiy ro'l o'ynaydi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida asosiy tushunchalar elektr on pullar, bron qilish tizimlari, elektron to'lov tizimlari.

Makro darajada turizm sohasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun tashqi omillar shakllantiriladi. An'anaviy ravishda ular 2 guruhga bo'lingan:

1. Statistik - tabiiy-iqlim, geografik, madaniy-tarixiy.
2. Dinamik - siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-demografik, moliyaviy-iqtisodiy, moddiy-texnik^[3].

³ The importance of the development of the digital economy in the field of tourism in Uzbekistan Z.O. Rakhimov Associate Professor SIES Samarkand, Uzbekistan

Turizmga ta'sir ko'rsatuvchi dinamik omil ta'sirlari yuqoriroq bo'ladi. Chunki dinamik ta'sir beqaror hisoblanadi.

Sabablar	foizda
Men asosiy ishimdan haq to'lanadigan ta'tildaman	37%
Men nafaqadaman	21%
Men sayohat qilish uchun ishimni tark etdim	10%
Men asosiy ishimdan uzoq muddatli haq to'lanmaydigan ta'tildaman	7%
Uyda men ishsiz edim	5%
Men biznes maqsadlarida sayohat qilaman	5%
Boshqalar, masalan, sport tadbirlari	5%
Men mustaqil ish bilan bandman	2%
Men yaqinda universitetni tugatdim	2%
Men yaqinda pulni tejash uchun vaqtinchalik ishimni tark etdim o'qishni tugatgandan keyin sayohat qilish	2%
Men yaqinda universitetda semestr/o'quv yilini tugatdim va o'qishimga tanaffus qildim	1%
Yaqinda oliy o'quv yurtida o'qish davrini tugatdim	1%
Men yaqinda pulni tejash uchun vaqtinchalik ishimni tark etdim o'qishni tugatgandan keyin sayohat uchun mablag'lar	1%

1-jadval Respondentlar O'zbekiston bo'ylab sayohat qilish uchun qanday vaqt topdilar.

Raqamli iqtisodiyot raqamlashtirish orqali biznesni shakllantirish va rivojlantirish jarayonlarini tezlashtiradi korxonalarini ro'yxatga olish, alohida shaxslarning o'zaro hamkorligi, operatsiyalarni amalga oshirish va o'zaro hisob-kitoblar va boshqalar tabiiy va madaniy majmualar, texnik tizimlar faoliyatining ishonchliligi va aniq turistik oqimlar hajmini statistik baholaydi. Tayyorlash vaqtida nashrga ko'ra, 53 mamlakat fuqarolari uchun bepul elektron viza bo'yicha tajriba boshlandi Rossiya. Eksperimentda Kaliningrad viloyati, Uzoq Sharq mintaqalari, Sankt-Peterburg va Sankt-Peterburg mintaqalari ishtirok etdi. Sankt-Peterburg va Leningrad viloyati. Iqtisodiyot sektori sifatida turizm bo'yicha tadqiqotning uchinchi vektori foydalanishni belgilaydi ko'chirish, turar joy xizmatlarini sotish va sotib olish uchun raqamli texnologiyalar, taomlar va h.k. Turizm sektoriga xizmat ko'rsatuvchi ko'pchilik tashkilotlarda hozirda bu yerga ega saytlar mavjud chiptalar va mobil ilovalarni bron qilish va sotib olish funksiyasi. Raqamli texnologiyalar imkon beradi onlayn sayyohlik agentliklari (onlayn sayyohlik agentliklari) bo'yicha potentsial mijozlar bilan muloqot qilish to'liq onlayn turni tanlash, to'lash va qo'llab-quvvatlash.

Savdoni kengaytirish istagi onlayn iste'molchilar orqali transportga tegishli onlayn xizmatlarni yaratishga olib keldi kompaniyalar (masalan, Aeroflot, Rossiya temir yo'llari), mehmonxonalar va boshqa turistik infratuzilma tashkilotlar. Biroq, turizm sanoati turli xil Internet va mobil ilovalar bilan to'yingan meta-qidiruv mexanizmi vazifasini bajaradi yoki sharhlar va boshqa foydali ma'lumotlarni to'playdi xizmatlar ishlab chiqarish bilan bevosita bog'liq emas. Natijalarni yig'ib, Meta-qidiruv mexanizmi ularni idrok qilish uchun qulay shaklda beradi (hisobga olgan holda mijozning filtrlari), bu sayohatni qidirish va rejalashtirishni osonlashtiradi. Qo'lga kiritgan mashhurlik, axborot portallari ham ko'pincha qo'shib o'z obro'sini monetizatsiya qilishni boshlaydi meta-qidiruv mexanizmining funktsionalligi ortdi^[4].

Taklif va xulosalar

Xulosa qilib aytish kerakki turizm iqtisodiyotni bir qismi sifatida rivojlantirish mamlakatlar va mintaqalar uchun foydali. 2021-yilda jahon iqtisodiyotida turizmni ulushi YaIMning 6,1% ni, dunyo bo'ylab 11 ta ishchidan 1 donasi turizm faoliyati bilan shug'ullanadi^[5]. Demak turizmni rivojlantirish iqtisodiyotga katta foyda keltiradi. Bugungi online xizmatlar rivojlangan davrda turizm faoliyatida ham raqamli iqtisodiyotni ya'nada rivojlantirish kerak. Buning uchun turizm faoliyati bilan shug'ullanuvchilar yangi platformalarni bron qilish xizmatlarini yanada takomillashtirishi kerak.

⁴ Svetlana Bozhuk , Natalya Pletneva , Tatiana Maslova and Konstantin Evdokimov Problems of transformation in the tourism industry in the digital economy

⁵ Economic impact 2022 report by WTTC

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev o'zining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"
2. M.A. Mirzayev, M.T. Aliyeva. Turizm asoslari: O'quv qo'llanma . – T.:TDIU, 2011. – 427 b.
3. The Digital Economy: Promise and Peril In The Age of Networked Intelligence 1st Edition. By Don Tapscott. ISBN-13: 978-0070633421
4. SHS Web of Conferences 73, 0100 (2020)
5. The importance of the development of the digital economy in the field of tourism in Uzbekistan N. Karimov, N. Khujanazarova
6. Problems of transformation in the tourism industry in the digital economy Svetlana Bozhuk , Natalya Pletneva , Tatiana Maslova and Konstantin Evdokimov

DIFFERENCE BETWEEN VOCABULARY AND WORD

Rajabov Taxir Alisher o'g'li

Termiz State University

foreign language literature, English language 3rd grade student

Annotation: This article discusses the difference between words and vocabulary and their types and analysis.

Key words: Lexicology, linguistic, vocabulary, phraseology.

Today, in order to understand our identity, the need to study our rich history and culture, the unforgettable works of our ancestors, and to know their religious and worldly thinking is increasing. In order to satisfy this necessity, it is natural that it is only through deep and scientific study and comprehensive research of our works. Nowadays, many conditions have been created for us to study and analyze the monuments of the past. One of the important tasks of today is to reveal the rich possibilities of the Uzbek language. Lexicology is a department that studies the composition of the Uzbek language. Lexicology studies the features of the words in the dictionary to express meaning in speech, the activity of use, enrichment, the obsolescence of some words and the phenomenon of meaning migration. Therefore, lexicology is the linguistic basis of the methodology of working on the dictionary. Any speech is made up of grammatically interconnected, content-specific words and word combinations placed in a certain sequence. The richer and more developed a person's vocabulary is, the richer his speech will be; creates a wide opportunity for him to express his opinion in a clear, original and expressive way. Therefore, the richness, variety, mobility of the vocabulary is an important condition for the successful development of speech in the methodology. The modern Uzbek literary language has a huge vocabulary. "The two-volume "Explanatory Dictionary of the Uzbek Language" contains sixty thousand words, and these are only commonly used words." If we add the words given in various terminological dictionaries published in the Uzbek language, synonyms, antonyms, phraseology dictionaries of the Uzbek language and various explanatory dictionaries, the wealth of the vocabulary will increase by thousands. Besides, many words mean many things. For example, from this explanatory dictionary, the use of the main word in more than forty main and phraseology-related meanings is given. One of the important tasks of speech development at school is to improve work on vocabulary, organize it, distinguish and justify its main directions, manage the process of enriching students' vocabulary. Any speech is made up of grammatically interconnected words and phrases that match the content in a certain sequence. The richer and more developed a person's vocabulary is, the richer his speech

will be and will provide ample opportunity to express his thoughts clearly, beautifully and expressively. Dictionary — 1) a set of words in a certain language, its regional or social dialect, found in the works of one or another writer, lexicon; 2) a book in which words (or morphemes, phrases, phrases, etc.) are placed in a certain order (alphabetical, cellular, thematic), descriptive units, their origin, meanings, spelling, pronunciation, stylistic affiliation, translation into other languages. Dictionaries occupy an important place in the spiritual and cultural sphere, they reflect the knowledge gained by the society in a certain period. The dictionary fulfills a number of social tasks: it provides the reader with information about a specific event; introduces him to words in his own and foreign languages; helps to improve and organize the language, its vocabulary. Dictionaries are very ancient (see Lexicography); in the current era, it is of particular importance in collecting information and conveying it to the student. Dictionaries can be divided into 2 main types: encyclopedic and linguistic (philological), dictionaries according to several different characteristics of word description. The encyclopedic dictionary interprets and explains not the words themselves, but the objects and concepts expressed by them. The main purpose of Linguistic Dictionaries is to reveal the meanings and various linguistic features of the word considered as a linguistic unit. Linguistic Dictionaries are divided into several types in terms of content, function and methods of lexicographic description. Dictionaries also perform a number of social tasks: they inform the reader about a specific event; introduces him to words in his native language and in other languages; helps to improve, standardize and organize the language and its vocabulary. Dictionaries appeared in very ancient times. In the previous lessons, information was given about the dictionaries created in the East, in particular, the Turkish language dictionaries. At this point, it should be said that in Europe, especially in Russia, the serious attitude towards dictionaries and the creation of dictionaries began in the 17th century, and the first real explanatory dictionary in Russia also appeared during this period¹. Nowadays, dictionaries are becoming more important in gathering information and conveying it to the reader. There are different types of dictionaries according to their scope, purpose, function and method of description. According to several different features in the description of the word, dictionaries are mainly divided into two types:

- 1) encyclopedic (dictionary) dictionaries;
- 2) linguistic (linguistic or philological) dictionaries.

In turn, each type of dictionary is large, medium, small according to its size; it can be full or short depending on the quantity and processing of the material it covers.

An encyclopedic dictionary and a linguistic dictionary differ in two ways:

- 1) objectively;
- 2) in terms of vocabulary.

Encyclopedic dictionaries provide information about things and events in nature and society, historical events and processes, great people, discoveries in science, states, and cities. Therefore, in dictionaries of this type, the main focus is not on the words in the language, but on the phenomena named by means of these words or phrases.

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). *New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II)*, California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). *How to teach English*, Harlow, Essex: Pearson-Longman
4. Johnson, D., & Eisenberg, M. (2006). *Learning and Teaching Information Technology-Computer Skills in Context*, East Lansing, Mi, Eric document ED465377, Retrieved June 7, 2007, from <http://www.ericdigests.org/2003-1/skills.htm>.

DIFFICULTIES IN TEACHING PRONUNCIATION

Xurramov Rashid Mamayusufovich

Faculty of Foreign Philology

Philology and language teaching: English Student of group 320

Annotation: This article discusses the concept of pronunciation, the meaning of pronunciation and its importance in learning foreign languages.

Key words: Pronunciation, skills, methods, speaking,

Objectively deciding how to present a pronunciation unit alone, in a word, or in a sentence, in observation of pronunciation skills. When teaching pronunciation, introducing many students to a pronunciation unit depends on knowing the methodical explanation of the item. Introduction means the pronunciation of the phonetic unit by the teacher and the participation of the students. The three methods have their own development and support aspects. In teaching pronunciation of a foreign language in Uzbek schools, the teacher works from the general to the specific, and the student moves from the specific to the general is the optimal methodical way proven by experience. "Pronunciation" refers to the way in which we make the sound of words. To pronounce words, we push air from our lungs up through our throat and vocal cords, through our mouth, past our tongue and out between our teeth and lips. To change the sound that we are making, we mainly use the muscles of our mouth, tongue and lips to control the shape of our mouth and the flow of air. There are three ways to present pronunciation in a foreign language: speaking alone, in words and sentences, and listening. Pronunciation teaching methods are related to the ease/difficulty level of the sound. For example, from the perspective of the learner's mother tongue (or language experience), similar, close, dissimilar units can be distinguished. Vowels and consonants spoken alone are extremely difficult, vowels and consonants spoken in words are of moderate difficulty, and vowels and consonants spoken in sentences form easy phonetic units. Teaching the pronunciation of a new sound, which is considered difficult, goes through the following educational stages.

1. Speaking of the speech sample performed by the teacher and listening stage by the students. Students' attention is focused on understanding the content of the sentence and the meaning of the new word in it. The teacher says the new sound, first in a sentence, then in a word, and the students understand it by listening.

2. From synthetic (whole) perception of the phonetic unit to analytical (in parts) listening. The teacher distinguishes the new sound in the word and briefly explains its

articulation, that is, he gives a short rule-instruction. (Pronunciation rules are explained below.) According to the teacher's instructions, students prepare their speech organs to pronounce this sound. The teacher's pronunciation and explanations help with this. The second stage of preparation for saying the sound out loud ensures that it is said in internal speech.

3. The stage of transition from auditory perception and internal speech to pronunciation. The teacher shows the new sound pattern, the students repeat it together and individually. Thus, the pronunciation of a new sound in isolation is learned through analysis and imitation.

4. The stage of saying a new sound in combination with others. The sound is pronounced in combinations with learned sounds. Vowel and consonant combinations are practiced as much as possible.

5. A new sound is pronounced in the word. Following the example of the teacher, the students pronounce in chorus and individually. If there are two new sounds in the word Mabodo, first of all, they are thoroughly mastered, and then the second one is pronounced (following the criterion of distributing difficulties). At the end, the word is pronounced. This stage is dedicated to teaching the meaning of sound (phoneme).

6. Now the new sound is pronounced in the sentence. The teacher starts, the students stop imitating. The expression of sound and meaning of the word is formed directly in the sentence. At this stage, speaking sentences means practicing at the level of information exchange.

7. The stage of strengthening the newly acquired sound. The studied sound is freely used in different pronunciation situations, that is, in small and large contexts, as well as alone, in words and sentences.

8. Exercises should be performed so that students do not confuse the new sound with the existing sounds in the language experience (such as comparison with the sound of the mother tongue and the second language and comparison with the sounds of the foreign language previously acquired). Comparing and contrasting is practiced on the basis of sounds alone, in words and in sentences. In this final stage, exercises are performed under the guidance of the teacher.

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II), California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). How to teach English, Harlow, Essex: Pearson-Longman
4. Johnson, D., & Eisenberg, M. (2006). Learning and Teaching Information Technology-Computer Skills in Context, East Lansing, Mi, Eric document ED465377, Retrieved June 7, 2007, from <http://www.ericdigests.org/2003-1/skills.htm>.

THE IMPORTANCE OF TPR TEACHING

Mamatqulov Shaxobiddin

Faculty of Foreign Philology

Philology and language teaching: English

Student of group 320

Annotation: The earlier language learning starts, the higher the level of language acquisition. The natural nature of language learning in children, their strong imitation, the large number of children compared to adults is one of the main reasons for this. It should be noted that 6-7-year-old children do not understand the meaning of words, but memorize them mechanically. Teaching these children, a foreign language has its own method and methods. Because it affects all areas of the harmonious development of modern pedagogy, and consists of the search for non-existent methods and the necessary. It is for this reason that the article discusses the TPR method.

Key words: Total Physical Response, methods, language learning.

TPR or Total Physical Response is a language learning method that makes use of body movements with the acquisition of the new language. The Total Physical Response method mimics how children learn their first language. There is no expectation to produce the language at first; as a result, it takes the pressure off the learner. The focus shifts from producing the language to associating the language with words and actions and cementing the relationship between the two. Total physical response is a language teaching method developed by James Asher, a professor emeritus of psychology at San José State University. It is based on the coordination of language and physical movement. In TPR, instructors give commands to students in the target language with body movements, and students respond with whole-body actions.

The method is an example of the comprehension approach to language teaching. Listening and responding (with actions) serves two purposes: It is a means of quickly recognizing meaning in the language being learned, and a means of passively learning the structure of the language itself. Grammar is not taught explicitly but can be learned from the language input. TPR is a valuable way to learn vocabulary, especially idiomatic terms, e.g., phrasal verbs.

Total Physical Response is often used alongside other methods and techniques. It is popular with beginners and with young learners, although it can be used with students of all levels and all age groups. TPR is an example of the comprehension approach to language teaching. Methods in the comprehension approach emphasize the

importance of listening to language development and do not require spoken output in the early stages of learning. In TPR, students are not forced to speak. Instead, teachers wait until students acquire enough language through listening that they start to speak spontaneously. At the beginning stages of instruction students can respond to the instructor in their native language.

Lessons in TPR are organized around grammar, and in particular around the verb. Instructors issue commands based on the verbs and vocabulary to be learned in that lesson. However, the primary focus in lessons is on meaning, which distinguishes TPR from other grammar-based methods such as grammar-translation

Grammar is not explicitly taught, but is learned by induction. Students are expected to subconsciously acquire the grammatical structure of the language through exposure to spoken language input, in addition to decoding the messages in the input to find their meaning. This approach to listening is called *codebreaking*.

TPR is both a teaching technique and a philosophy of language teaching. Teachers do not have to limit themselves to TPR techniques to teach according to the principles of the method.

TPR is an example of the comprehension approach to language teaching. Methods in the comprehension approach emphasize the importance of listening to language development and do not require spoken output in the early stages of learning. In TPR, students are not forced to speak. Instead, teachers wait until students acquire enough language through listening that they start to speak spontaneously. At the beginning stages of instruction students can respond to the instructor in their native language.

While the majority of class time is spent on listening comprehension, the ultimate goal of the method is to develop oral fluency. Asher sees developing listening comprehension skills as the most efficient way of developing spoken language skills.

Lessons in TPR are organized around grammar, and in particular around the verb. Instructors issue commands based on the verbs and vocabulary to be learned in that lesson. However, the primary focus in lessons is on meaning, which distinguishes TPR from other grammar-based methods such as grammar-translation.

Grammar is not explicitly taught, but is learned by induction. Students are expected to subconsciously acquire the grammatical structure of the language through exposure to spoken language input, in addition to decoding the messages in the input to find their meaning. This approach to listening is called *codebreaking*.

TPR is both a teaching technique and a philosophy of language teaching. Teachers do not have to limit themselves to TPR techniques to teach according to the principles of the method.

Why TPR (Total Physical Response) has so many benefits, especially for new language learners and young learners. The combination of movement with language makes for naturally effective learning. Students actively use the left and right parts of the brain. It improves students' listening skills. Students do not have to speak until they are ready, so a "safe zone" is created, which greatly reduces stress. Kinesthetic learners (those who respond best to physical activity) and visual learners (those who learn best with visual cues) benefit most from TPR. (This is another reason why it's important to know your students' personalities and learning types.) Because no one is singled out, TPR is great for introverted students. The main way to use common physical response in the classroom: The teacher performs the action, shows it and says it (for example, "I brush my teeth"). Be prepared to exaggerate, use gestures, facial expressions, and props if necessary. Students will have to repeat the action.

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II), California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). How to teach English, Harlow, Essex: Pearson-Longman

USING ROLE PLAYS AND SIMULATION ACTIVITIES IN TEACHING SPEAKING

Ashurov Jamoliddin

Termiz State University

Faculty of Foreign Philology

Foreign language and literature: English

Student

Annotation: This article discusses the role of various games and role-playing games in improving children's speech.

Key words: psychology, communication, communicative activity, successful teaching, role-playing.

The study of the emergence and development of a child's speech is relevant not only from the point of view of psychology, but also of personal and social importance.[1] Speech is a structural element of communicative activity, which, in turn, plays a decisive role in the development of a child's cognitive activity. Through communication and speech, the child learns to receive information from the treasury of the socio-historical experience of mankind. The development of oral monologic speech at preschool age lays the foundation for successful teaching at school.

One of the main tasks of the game for the development of speech of a preschool child is to enrich the child's words, to master concepts, to understand the polysemy of used words and their semantic shades. Speech activity develops in the games, interest and attention to the mother tongue is cultivated.

The game is an activity aimed at educating the child correctly in all aspects. The game develops a person as a mature generation. A toy is a special object of this thing, which helps the child to learn about the goal and to direct it to this goal. Many research scientists have proven that through toys, children get into situations that they will face in the future and learn how to get out of them. By playing with toys, children get to know the world around them. Children want relationships between them, cultures of treating each other, talking among themselves like adults. Through toys, the child can explain what he wants to say to you and others. They enrich their knowledge of existence through toys. The difference between a game and a toy is that through the game, children learn to adapt to different environments. Children themselves participate in the game. In the game, we can find out what is going on in children's psyche and

thoughts. Through the game, speech and communication culture develops among children.

Toys attract children with their variety. Each child plays with different toys. You can find out about the child's inner world by looking at what kind of toy he is playing with. The relationship with the child in the family is also expressed by the child playing with toys. Children should be taught to name pictures of objects belonging to different categories in order to increase their vocabulary. For this purpose, it is possible to name objects belonging to categories such as fruits, vegetables, domestic animals, wild animals, professions, colors, geometric shapes, divide words into syllables, and talk about the symbols of objects. After naming pictures of objects, the child should be able to summarize these words. Role-playing is a teaching strategy that enables students to engage with the topic in a way that is not possible in a traditional method. It requires the students to participate in a play to represent a specific role or character. It is an important way for the students to practice speaking. In addition, this way gives the students chance to communicate with other people provisionally. Role-play is a favorite activity in speaking class. In role-play, students need extra time to prepare what they have to say. The role gives some opportunities for the students to use the script with its difficulties. The teachers can guide the role-play. The responsiveness to the complexity is the technique to decide the score. This technique makes the test-takers more simple, intensive, and responsive. To establish role-playing as a strategy for language development inside the EFL curriculum, a study of theories of language and ideas of second language acquisition is an absolute necessity. According to , three critical theoretical perspectives are considered when constructing a language teaching technique: structural, functional, and interactional. According to structural theory, language is composed of grammatical units such as phrases, clauses, sentences, and affixes. According to functional theory, language is a mode of communication that can be informative, emotive, persuasive, or social. According to interactional theory, a language is a tool for establishing interpersonal interactions and carrying out social transactions between individuals and society. Each perspective has a distinct role to play in the development of language education approaches. The final two theories lay the theoretical groundwork for Communicative Language Instruction

REFERENCES

[1] Abdul-Majeed, M. R., & Kadhim, S. H. (2018). Investigating EFL Skills Used by Iraqi College Students. *Journal of College of Arts*, Vol. 46, 367-379.

[2] Al Hamdany, H. (2018). A proposed design and rationale o task-based activity as a learning assessment. *Al-Adab Journal*, No. 125 (June), 15-24.

<https://doi.org/10.31973/aj.v1i125.37>

[3] Al-Mofti, K. W., & Hussein, J. Q. (2019). The Impact of Outside Social Support on EFL Iraqis Learners' Motivation at University Level. *Journal of University of Human Development*, Vol. 5, No. 3, 103-107.

<https://doi.org/10.21928/juhd.v5n3y2019.pp103-107>

[4] Altun, M. (2015). Using Role-Play Activities To Develop Speaking Skills: A Case Study In The Language Classroom. *6th International Visible Conference on Education Studies and Applied Linguistics*, 354-363

METHODS AND WAYS OF TEACHING PRONUNCIATION

Mamatkarimov Sunnat Umidjon o'g'li

Student of the Theory and Practice of Translation

at the Faculty of Foreign Philology

of Termiz State University

Annotation: This article discusses pronunciation and its types. In addition, the article also talks about different methods of teaching pronunciation.

Key words: Pronunciation, speech, communication, style

"Pronunciation" refers to the way in which we make the sound of words. Styles of speech or pronunciation are those special forms of speech suited to the aim and the contents of the utterance, the circumstances of communication, the character of the audience. The style-differentiating characteristics mentioned good grounds for establishing intonational styles. There are five intonational styles singled out mainly according to the purpose of communication and to which we could refer all the main varieties of the texts. They are as follows:

1. Informational style.
2. Academic style (Scientific).
3. Publicistic style.
4. Declamatory style (Artistic).
5. Conversational style (Familiar).

But differentiation of intonation according to the purpose of communication is not enough; there are other factors that affect intonation in various situations. Besides any style is seldom realized in its pure form. Learning English pronunciations can be very challenging and time. And can you guess what more challenging - teaching it. The teaching process has got different objectives at each level. With this blog, you would be able to teach pronunciation by discussing different words at each level.

You can easily plan out your resources and activities which would help your students to improve their communication skills. One of the best ways would be to encourage them to converse in English. You need to introduce the complete idea that while they are doing their homework by reading aloud all the words. Sometimes students feel that they are pronouncing the words correctly. But only a listener can understand whether it is correct or not. But we have a solution here. Students can easily

record the words by actually saying it. Then you might have this empirical data to playback and listen to it carefully. You can encourage students to listen to what they are actually saying. Sometimes listening to the native speakers can also serve the purpose. With this technique, the students would have a more objective understanding of the words and proper pronunciation. If students are struggling to pronounce the entire word, then you can always make use of phonetic symbols which help to produce sound. In addition to that, you can make use of phonetics to introduce new vocabulary. You can read our blog (Englishbix phonetic sounds) to help students understand the sound produce by vowels. People nowadays learn the pronunciation of English in their own way which might not be the correct method. Hence its consequences will be that you end up making the wrong pronunciation of the words. In most language textbooks, you would look up for pronunciation and the sounds of various words are also explained through some audio.

This method might feel a bit convenient while you are learning some alphabets but it won't be very helpful in developing good pronunciation in learning words in English. In this way, all the letters will be in accordance with some phonological which would be from the other language and it will come with all of its peculiarities. For instance, there is a difference between how a Russian learns to pronounce 'T' and how it will be done by an American. Teaching pronunciation is an area of language teaching that many English teachers avoid. While there are many textbooks and instruction manuals available, there is comparatively little on learning pronunciation. Why? Is it because we don't need to teach pronunciation or because it cannot be taught? The importance of teaching pronunciation. Indeed, we should teach pronunciation because words can have different meanings depending on how you say them. For example, there is a big difference between a pear and a bear, two sounds that are not easy for Spaniards! A teacher's first goal for their students is to achieve basic communication. However, that can fail if their accent is so bad that no one can understand them. In addition, teaching pronunciation is necessary since it's embarrassing to ask someone to repeat themselves three times and still not understand them.

REFERENCES:

1. PQ 1875 "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari tovg'risida" gi qaror. " Xalq so'zi" gazetasi, 2-bet. 2012 yil,10-dekabr
2. Boswood, T. (1997). New Ways of Using Computers in Language Teaching (New Ways in Tesol Series II), California: Teachers of English to Speakers of Other Languages.
3. Harmer, J. (2007). How to teach English, Harlow, Essex: Pearson-Longman

TUPROQLARINING MELIORATIV HOLATI

(Buxoro viloyati Qorovulbozor tumani tuproqlari misolida)

D.Yu.Maxkamova, J.J. Abdukarimov

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Buxoro viloyatida Qorovulbozor tumani iqlimi, yer osti suvlar tarkibi, geomorfologik tuzilishi hamda sug'oriladigan sur-qo'ngir tuproqlarining mexanik tarkibi, sho'rlanish darajasi va miqdori keltirilgan.

Kalit so'zlar. Tuproq, yer osti suvi, mexanik tarkib, sho'rlanish.

Buxoro viloyati o'zining geografik joylashuviga ko'ra, Turon subtropik iqlim mintakasiniig Markaziy Osiyo quruq iqlim zonasiga kirib, yarim cho'l mintaqasiga mansub o'ziga xos xususiyatlar bilan ajralib turadi. Xududning umumiy iqlim sharoiti cho'l va chala cho'l iqlimi ta'sirida shakllanadi. Iqlimning umumiy xususiyatlari tekislik va cho'l oldi xududlarida uning keskin kontinental quruqligi, janubiy g'arbda cho'l va chala cho'l yerlarda xavo xaroratinnng ko'tarilishi, yog'in miqdorining kamayib borishi, quyosh radiatsiyasi, kunlik, oylik, yillik va fasllarda haroratning katta oraliqda tebranib turishi va atmosfera yog'inlarining yil davomida notekis taqsimlanishida o'z aksini topadi. Cho'l qismida ayozsiz davrning davomiyligi 212-218 kunni tashkil kiladi. Effektiv faol harorat yig'indisi 4000-4400°C, effektiv foydali harorat yig'indisi esa 2100-2300°C, ko'p yillik o'rtacha xarorat +17°C ni tashkil etadi.

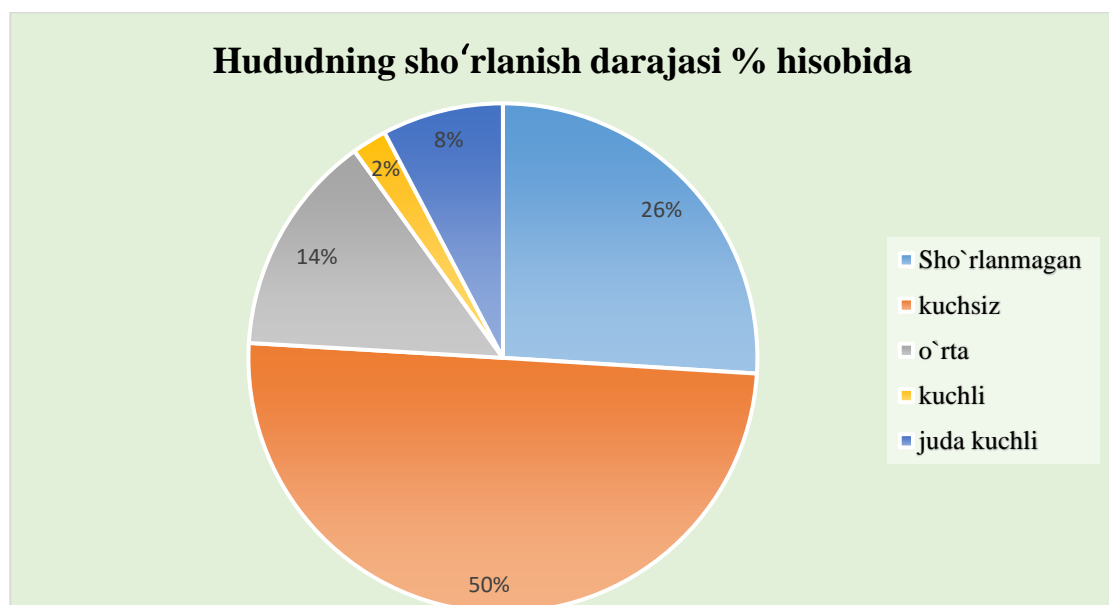
Viloyat bo'yicha harorat dinamikasi oylar bo'yicha turlicha bo'lib, eng past harorat ma'lumki, dekabr, yanvar, fevral oylariga, eng yuqori harorat esa iyun, iyul, avgust oylariga to'g'ri keladi. Ma'lumki, tuproq sho'rlanishi va meliorativ holati o'zgarishida harorat orasidagi katta farq faollashtiruvchi omil sifatida ta'sir qiladi. Bunda tuproqdagi kapillyarlar orqali tuproqdagi suvning xarakati faollashadi, shuningdek, yer osti sizot suvlarining ham ko'tarilib-tushib turishi ta'sir qiladi. Bundan tashqari, tuproqlarning sho'rlanish holatiga yog'in miqdorining ham ta'siri seziladi.

Yer osti suvlarining asosiy manbaini sug'orish tarmoqlari va sug'oriladigan

dalalardan singadigan suvlar tashkil qiladi. Yer osti suvlari 1,5-2,5 m. chuqurlikda joylashgan. Qish oylarida sho‘r yuvish yer osti suvlari sathini birdan ko‘tarilishiga olib keladi. Kuzda uning sathi bir oz pasayadi.

Xudud murakkab geologik, geomorfologik-litologik, tuproq iqlim sharoitlari regionda o‘ta murakkab gidrogeologik holatni keltirib chiqargan, bu holat yer usti va yer osti suvlari rejimi hamda balansi ko‘rsatkichlarida o‘z aksini topgan. Xududda gidrografik tarmoqlar nihoyatda notekis taqsimlangan. Grunt suvlarining mineralizatsiya darajasi turli qismlarida turlicha ko‘rsatkichlarda, shimoliy tekisliklarida 1-2 g/l atrofida kuzatilsa, xududning o‘rta qismlarida 2-3 g/l, quyi pastkam yerlarda 3-5 g/l va undan ortiq miqdorni tashkil etadi. Jumladan, xudud yerlarida grunt suvlarining o‘rtacha minerallashtirgan darajasi 1,5-2 g/l ko‘rsatkichiga teng.

Tadqiqot xududida asosan mexanik tarkibiga ko‘ra qumloq, yengil va o‘rta qumoq mexanik tarkibga ega. Bu tuproqlar tabiiy sharoitda ko‘pincha yuqori qismi sho‘rlanmagan, ammo pastki qatlamlar sho‘rxok. Xudud tuproqlarining sho‘rlanishi va ikkilamchi sho‘rlanishiga ta‘sir etuvchi omillar haroratning yuqori bo‘lishi, muntazam sug‘orish ishlari olib borilishi va yer osti grunt suvlarining xarakati xisoblanadi.

Tadqiqot xududida jami 15280 gektar sugʻoriladigan tuproqlar boʻlib, shundan 11308,6 gektari (74,0%) turli darajada shoʻrlangan, shoʻrlanish darajasi boʻyicha 7631,7 gektari (49,95%) kuchsiz, 2163,0 gektari (14,16%) oʻrtacha, 337,3 gektari (2,21%) kuchli va 1176,6 gektari (7,7%) juda kuchli darajada shoʻrlangan tuproqlar hisoblanadi (1-rasm).

Yuqoridagi maʼlumotlardan koʻrinadiki, xudud sugʻoriladigan tuproqlarning meliorativ holatini qoniqarli deb boʻlmaydi. Shuning uchun ushbu tuproqlardan ilmiy asoslangan holda tuproqning xossalarini kompleks holda oʻrganish, iqlim omillarini inobatga olib, meliorativ tadbirlar oʻz vaqtida tizimli olib borish, ularning meliorativ holatini yaxshilash mumkin. Tuproqlarning shoʻrlanish tuproq degradatsiyasidagi eng katta muammosi xisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Абдурашидов М.Ё., Махкамова Д.Ю. Геологическое строение, геоморфология Голодностепской равнины. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ международный научный электронный журнал ЯНВАРЬ - 2023 год ЧАСТЬ – 5. Выпуск журнала № 12. - С.141-143.

2. Atoev B., Kaypnazorov J., Egamberdieva M., Makhmadiyev S., Karimov M., Makhkamova D. Technology of nutriating winter wheat varieties in variety-soil-fertilizer system. E3S Web of Conferences 244, 02040 (2021).

3. Gafurova L.A., Madrimov R.M., Razakov A.M., Nabiyeva G.M., Makhkamova D.Yu., Matkarimov T. R. Evolution, Transformation And Biological Activity Of Degraded Soils. International Journal of Advanced Science and Technology Vol. 28, No. 14, (2019), pp. 88-99.

4. Maxkamova D.Yu., Abdusalilova O.X. Choʻl xududi tuproqlarning shoʻrlanishi, sizot suvlari va sifat tarkibi. Xorazm Maʼmun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№5 (75), – Bosma nashrning elektron varianti - <http://mamun.uz/uz/page/56> ISSN 2091-573 X. –B.129-132.

5. Maxkamova D.Yu., Ruzimatova S.E., Karimov B.S. Sug'oriladigan tuproqlar unumdorligiga ta'sir etuvchi ayrim omillar. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences VOLUME 2 | ISSUE 2 ISSN 2181-1784. Scientific Journal Impact Facto February 2022. -P.488-494.

6. Ruzmetov M.I., Jabborov O.A., Qo'ziyev R.Q. va boshq. O'zbekiston sug'oriladigan yerlarining meliorativ holati va ularni yaxshilash. Toshkent. Universitet nashriyoti, 2018. –B.45-51.

MATEMATIKANI O'QITISHDA FUNKSIYA TUSHUNCHASI

Qalandarova Nigora Axmadjonovna

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab matimatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada matematika darslarida zamonaviy texnologiyalar qo'llash orqali funksiya tushunchasini o'quvchilarga o'rgatish tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: matematika, dars, o'quvchilami, ta'lim jarayoni, tenglama, funksiya.

Bizga ma'lumki, matematika darslarida o'quvchilar o'qishning dastlabki kunlaridanoq mustaqil ravishda xulosa chiqarishga o'rganadilar. Ular avvalo kuzatishlar natijasida, so'ngra esa mantiqiy tafakkur qilish natijasida xulosa chiqaradilar. Ana shu chiqarilgan xulosalar matematik qonuniyatlar bilan tasdiqlanadi. Matematika o'qituvchisining vazifasi o'quvchilarda mustaqil mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish bilan birga ularda matematikaning qonuniyatlarini o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini tarbiyalashdan iboratdir.

Ma'lumki. Matematika fani materiyadagi narsalarning fazoviy formalari va ular orasidagi miqdoriy munosabatlarni o'rgatadi. Ana shu materiyadagi miqdorlarni nisbiy holatda olimlar tomonidan o'zgarmas va o'zgaruvchi miqdorlarga ajratilgan. O'zgarmas miqdorlarni a, b, c, \dots , o'zgaruvchi miqdorlarni esa harflar bilan ular orasidagi miqdoriy munosabatlarni matematik belgilar orqali ifodalash XVI asrning oxirida matematika fanini turli yo'nalishlari bilan shug'ullangan R. Dekart, I. Nyuton (1642-1727), G. Leybnets (1646-1716), P. Ferma (1601-1665), N.I. Lobochevskiy (1792—1856), L. Dirixle (1805—1859) kabi olimlar tomonidan yozilgan asarlarda qo'llanilgan.

Funksiya tushunchasini maktab matematika kursida kiritishni ikki davrga bo'lish mumkin. Birinchi davri V sinfdan boshlab funksiya va grafiklar degan mavzugacha bo'lgan davr. Bu davr ichida o'qituvchi o'quvchilarga sonning nisbati, to'g'ri va teskari proporsional miqdorlar, Dekart koordinata tekisligi kabi tushunchalarni o'rganish orqali o'quvchilarda funksional bog'liqlik tushunchalari shakllantiriladi. XVIII asrga kelib o'zgaruvchi miqdor va koordinatalar metodi degan tushunchalar R.Dekart tomonidan kiritildi. VI sinf. Sonli ifodalarni harfly ifodalar bilan almashtirish algebra darslarida «To'g'ri va teskari proporsional miqdorlar», «Algebraik ifodaning son qiymatini topish», «Amallarda berilganlar bilan amal natijalari orasidagi bog'lanish», «Temperatura va tekis harakatning grafigi» mavzularini o'tishda o'quvchilarni funksional bog'lanishlarga tayyorlaydigan tushunchalarni rivojlantirib boriladi. Yuqoridagi mavzularning har birini o'tishda o'quvchilarni funksional bog'lanishlarga ko'pgina ishlar qilish mumkin va lozim.

Masalan, algebraik ifodaning son qiymatini o'tayotganda o'quvchilardan quyidagi jadvalni to'ldirish va quyidagi so'roqlarga javob berishni talab etish maqsadga muvofiqdir. Funksiya tushunchasini quyidagi masala orqali kiritish maqsadga muvofiqdir. B shaharlar orasidagi masofa 180 km. Mashina A shahardan shaharga 60 km/soat tezlik bilan jo'nab ketdi. Avtomobil x soatdan keyin A shahardan qanday masofada bo'ladi? Avtomobil x soatda $60x$ km yo'l yurgan bo'ladi, u holda x soatdan keyin A shahardan $180 - 60x$ masofada bo'ladi. $180 - 60x$ masofani desak u holda $y = 180 - 60x$ tenglik hosil bo'ladi. Biz masofa bilan X harakat vaqti orasidagi bog'lanishni ochib beradigan formula hosil qildik. Hosil qilingan formuladagi x o'zgaruvchi 3 dan katta bo'lmagan nomanfiy qiymatlar qabul qila oladi, chunki avtomobil 3 soatdan keyin shaharga keladi. $Y = 180 - 60x$ tenglikdagi x ning har qanday qiymati uchun ning unga mos qiymatini topish mumkin. Masalan, agar $x = 1$, bo'lsa, $y = 120$ Agar $x = 2$ bo'lsa, $y = 60$, agar $x = 3$ bo'lsa, $y = 0$ bo'ladi. Bu degan so'z Y ning qiymati x ning qiymatiga bog'liq holda o'zgaradi, bunday bog'liqlik funksional bog'liqlik yoki funksiya deyiladi.

Funksiyaning grafik usulda berilishi. Bu usul funksiyaning analitik usulda berish ancha qiyin bo'lgan paytda qulaydir, ya'ni ko'pgina jarayonlarni o'rganishda formulalar tilida gaplasha olmaydigan asboblardan foydalaniladi, ammo bu asboblarning yordamida shunday egri chiziqlar hosil qilinadiki, bu egri chiziqlarga qarab, bir o'zgaruvchi miqdorning ikkinchi o'zgaruvchi miqdorning o'zgarishiga bog'liq ravishda o'zgarish xarakteri haqida hukm chiqarish mumkin bo'ladi. Masalan, tibbiyot elektrokardiogrammlari keng ishlatiladi. Bu asboblarning yordamida elektrokardiogrammlarni yurak muskulida hosil bo'ladigan elektr impulslarining o'zgarishini tasvirlovchi egri chiziqlarini hosil qilish mumkin. Bunday egri chiziqlar yurakning ishlashi haqida to'g'ri xulosa chiqarishga yordam beradi. Funksiyaning grafik usulda berilishidan matematikada ko'pincha funksiyaning ba'zi xossalari chizmalar orqali ko'rsatishda foydalaniladi.

Ta'rif. $Y = f(x)$ funksiyaning grafigi deb xOy tekislikdagi koordinatalar $y = f(x)$ munosabat bilan bog'langan tekislikdagi barcha $P(x, y)$ nuqtalar to'plamiga aytiladi. Funksiya grafik usulda berilganda uning grafigi ma'lum bo'lib, argumentning turli qiymatlariga mos keluvchi funksiya qiymatlari bevosita grafikdan topiladi. Endi savol tug'iladi, har qanday egri chiziqlar biror funksiyaning ifodalaydimi? Buni aniqlash uchun Oy o'qiga parallel to'g'ri chiziqlar chiziladi, agar bu to'g'ri chiziq egri chiziq bilan kamida ikki nuqtada kesishsa, grafik funksiyaning ifodalaydi, agar bitta nuqtada kesishsa funksiyaning ifodalaydi.

Funksiyaning analitik usulda berilishi. Bunday usulda erksiz o'zgaruvchi miqdor-funksiyaning erkli o'zgaruvchi miqdor — argument bilan bog'lovchi formula

ko'rsatiladi. Formula yordamida berilgan funksiyalami analitik usulda berilgan funksiyalar deyiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Alixonov S. Matematika o'qitish metodikasi» Qayta ishlangan II nashri. T., «O'qituvchi» 1997 va boshqalar elementar matematikadan masalalar.
2. Antonov K. P. To'plam. «O'qituvchi», 1975.
3. Bikboyeva N.U. va boshqalar «Boshlang'ich sinflarda matematika O'qitish metodikasi», T., «O'qituvchi», 1996.

TEXNOLOGIYA DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR QO'LLASHNING AHAMIYATI

Karimova Feruza

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab texnologiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llash orqali ta'lim sifati oshirish ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, texnologiya darslari, metodlar, didaktik o'yinlar.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida olib borilayotgan yangilanish, modernizatsiya jarayoni uzluksiz ta'lim tizimining barcha bo'g'inlari jumladan, oliy ta'limda ham zamon talablariga javob bera oladigan yetuk mutaxassislarni tayyorlash, ularda yangi bilim va ko'nikmalarini shakllantirishni, o'z ustida ishlash, zamonaviy texnologiya yutuqlaridan maqsadli foydalana olish mahoratini oshirishni taqozo etmoqda. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini hozirgi kun talablari asosida tayyorlashda "Texnologiya va uni o'qitish metodikasi" fani ham ustuvor vazifalarni bajarishda salmoqli o'rinni egallaydi. Mazkur fan orqali bo'lajak mutaxassis o'qituvchilar fanining asosiy ilmiy – nazariy va amaliy natijalariga asoslangan holda o'quvchilarga mehnatsevarlik, intizom, masuliyat, burch hissi, ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish malakasiga ega bo'ladilar.

Talim-tarbiya jarayonida asosan o'quvchilarda talim olish motivlarini, ularni turli yonalishlardagi qobiliyat qiziqishlarini oshiradigan, biror kasbga moyilliklarini korsatadigan, didaktik o'yinlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Didaktik oyinlar nazariy, amaliy, jismoniy, rolli, ishchaniik va boshqa yonalishdagi turlarga ajratiladi. Ular o'quvchilarda tahlil qilish, mantiqiy fikrlash, tadqiq qilish, hisoblash, olchash, yasash, sinash, kuzatish, solishtirish, xulosa chiqarish, mustaqil qaror qabul qilish, guruh yoki jamoa tarkibida ishlash, nutq ostirish, til orgatish, yangi bilimlar olish faoliyatlarini rivojlantiradi.

Umumiy o'yinlar nazariyasiga ko'ra, mavjud barcha o'yin turlarini tasniflashda ularni funksional, mavzuli, konstruktiv, didaktik, sport va harbiy o'yinlarga ajratiladi. Didaktik oyin turlarini tanlashda, quyidagi mezonlarga rioya qilish yaxshi natijalar beradi:

— ishtirokchilarning tarkibi boyicha, yani ogil bolalar, qiz bolalar yoki aralash guruhlar uchun oyinlar;

— ishtirokchilarning soni boyicha: yakka, juftlikda, kichik guruh, katta guruh, sinf jamoasi, sinflararo va ommaviy tarzdagi o'yinlar;

— oyin jarayoni boyicha fikrlash, oylash, topagonlik,

Harakatlar asoslangan, musobaqa va boshqalarga yonaltirilgan;

— vaqt meyori boyicha dars, mashg'ulot vaqtining reja bo'yicha ajratilgan qismi, o'yin maqsadiga erishguncha, g'oliblar aniqlanguncha davom etadigan o'yinlar. Shu vaqtgacha ananaviy talimda oquvchilarni faqat tayyor bilimlarni egallashga orgatib kelingan edi.

Innovatsiya (inglizcha) yangilik kiritish, yangilik degan ma'noni ifodalaydi, texnologiya yunoncha "texnos"- san'at, mahorat va "logos"- fan so'zlaridan olingan bo'lib, innovatsion texnologiya ta'lim-tarbiya shakllari, metodlari va usullariga yangicha yondashish degan ma'noni o'z ichiga qamrab oladi. Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish. Ta'lim tizimidagi har qanday islohotlar, innovatsiyalar, investitsiyalar, shubhasiz, ta'lim samaradorligini oshirishga va uni zamonaviy ta'lim talablariga to'la qonli javob berishiga qaratilgan.

Muammoli o'qitish– maqsadi – faol shaxsni tarbiyalash. Vazifasi – faol bilish jarayoniga undash, ijodiy fikrni rivojlantirish, tanqid va tahlil qilish, muammoni echish usulini izlashga o'rgatish, tafakkurida ilmiy-tadqiqot uslubini shakllantirish. Muammoli vaziyatni yaratish metodikasi:

-O'quvchilar muammoning yechimini o'zlari topishga urinadilar;

-O'quvchilar bitta savolga har xil fikrlar bildiradilar;

-Fikrlar taqqoslanadi, umumlashadi va xulosa chiqariladi. Muammoli o'qitishning shakllari:

-Nazariy bilimlarni berishda o'quv materialini muammoli bayon etish;

-Amaliy mashg'ulot ishlari yoki tajriba qilishda qisman izlanuvchi faoliyat.

«Kungaboqar» texnologiyasi– o'quvchilar 4-5 kishidan iborat guruhlariga bo'linadi. O'qituvchi fanning mavzusidan kelib chiqib, o'rtaga bitta muammoni tashlaydi. Har bir guruh kungaboqar yasab, uning markaziga doira joylashtirib, barglar yopishtiradi. Mavzuga qarab, doiraga har bir guruhga yoki umumiy bitta muammo yozilib, doskaga yopishtiriladi. Ajratilgan vaqt ichida guruhlar birgalikda fikrlarini bargga yozib, uni o'sha guruh muammosi yozilgan gulga joylashtirib qo'yadilar. Bu uslubdan o'tilgan mavzuni tushuntirish, uni mustahkamlash va takrorlash hamda o'quvchilar egallagan bilimlarni aniqlashda foydalanish mumkin.

“Bumerang” texnologiyasi– Mazkur texnologiya bir mashg'ulot davomida o'quv materialini chuqur va yaxlit holatda o'rganiysh, ijodiy tushunib yetish, erkin egallashga yo'naltirilgan. Asosiy tushunchalar quyidagilar:

- Ochiq savollar – bu savollar muomala, so'zlashuvni davom ettirishga imkon beradi. Ularga qisqa, bir xil javob berish mumkin emas.

-Yopiq savollar – bu savollar oldindan “ha” yoki “yo‘q” tipidagi to‘g‘ri, ochiq javoblarni berishni ko‘zda tutadi.

- Ko‘ndalang so‘roq – bir-biriga guruhlab beriluvchi qisqa savollar qatori bo‘lib, bu o‘ziga xos axborotlar izlash hamda dalillarni, opponentlarni pozitsiyasini aniqlash va muayyan qarorlar qabul qilish uchun ajoyib imkoniyatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.K.K. Sultonova “Badiy mehnat” Toshkent”O‘qituvchi” 1993 y
- .2. L.P Maltsevo “Tikuvchilik material shunosligi” Toshkent “O‘qituvchi” 1986-yil.
- 3.Ma’rifat-Madadkor Boshlang’ich ta’lim bo’yicha standart Tekshiruv ishlari to’plami. T., 2002
- 4.Ma’naviyat yulduzlari. A.Qodiriy nomli xalq me’rosi Nashriyoti. T., 2001

INGLIZ TILI O'QITISHGA QO'YILGAN ZAMONAVIY TALABLAR

Turg'unova Dilafro'z

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada ingliz tili darslarida zamonaviy texnologiyalar qo'llash va ularning ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: ingliz tili, fan, ta'lim, samaradorligi, o'qituvchi, nutq sinf.

Til o'rganish kishilik jamiyatida bag'oyat muhim sohalardan hisoblanadi. Muloqot vositasi bo'lmish tilni tabiiy muhitda (oilada, jamoatchilik orasida) yoki uyushgan holda (darsda) amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o'rganiladi. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillarni bilish, ayniqsa, ko'p tillilik ulkan ahamiyat kasb etmoqda.

Muallim darsga kirib, birinchi qiladigan yumushi sinfda nutq muhitini yaratishdir. Chet tilda o'quvchi darsdan boshqa joyda nutq faoliyati yuritmasligi tufayli sun'iy muhit yaratish bosqichi ajratiladi. Uzoq yillar mobaynida o'tkazib kelingan tashkiliy palla endi alohida bosqich sifatida emas, balki dars boshlanishining kichik qismi tarzida saqlanib qolgan. Darsni boshlashda o'quvchilar juftnutq bajarishlari ijobiy samaralar beradi. Hozirgacha keng miqyosda qo'llanadigan navbatchining xabari (raporti) ham amal qiladi. Navbatchi xabari har safar bir qolipda takrorlana bersa, ahamiyatini yo'qotishi turgan gap. Shuning uchun uning mazmuni (ayniqsa, til material) ni o'zgartirib, o'rganilgan materialni qo'shib borish ijobiy natija beradi.

Muallimning darsga kirishiga ikki o'quvchi juft nutq tayyorlaydi. Salom-alikdan so'ng „o'quvchi — o'quvchi, O'quvchi — sinf, sinf — o'quvchi“ tarzida 5 daqiqagacha juf tnutq o'tkazilib, chet til muhiti hosil qilinadi. Har gal yangicha savol-javoblar bo'lishi zarur. Uy vazifasining tayyor/tayyormasligi tekshirilib ko'riladi, qanday bajarilganligi esa ba'zida darsda (asosiy bosqichda) yoki muallim tomonidan daftarlar yig'ishtirilib, uyda tekshiriladi. Darsning boshlanishida rang-baranglik bo'lishi uchun, muallim sinfga kirib, o'quvchilarga chet tilda daftarlarni ochishni, uy vazifasini ko'rsatishni so'raydi, so'ngra sanani yozib, sinf doskasidagi gaplar (so'zlar)ni ko'chirishni buyuradi. Keyingi darsda ko'chirish uchun boshqa material tavsiya qilinadi.

Muallim qiziqarli hikoya aytib berib, dars boshlashi ham mumkin. O'quvchilar chet tilda tinglab tushunish bilan mashg'ul bo'ladilar. Bular nutq mashqlari hisoblanadi. Darsni talaffuz, o'qish texnikasi, diktant kabilar bilan ham boshlasa bo'ladi. Xullas, chet til darsi nutq malaka yoki ko'nikmalarini o'stirish bilan boshlansa, dars davomida faol ishlash uchun kerakli zamin yaratiladi. Darsning boshlanishi 45 daqiqa mobaynida

bajariladigan ishlarining ibtidosi sifatida o'ta ahamiyatli, asosiy qismda bajariladigan mashqlar samarasini oldindan belgilovchi bosqichdir.

Chet tilini o'rgatishda zamonaviy metodlarning ahamiyati beqiyos. Shu o'rinda hozirgi davrda keng qo'llanilayotgan bir nechta metodlardan foydalanib kelinmoqda. Masalan:

1. "B-B-B" (bilamiz, bilishni xoxlaymiz, bildik) metodi. Bu usul dars jarayonida o'quvchilarning matni tushinishini, uni tahlil qilish qobiliyatining o'sishi uchun kerakli usul hisoblanadi.

2. "Aqliy hujum" (Brainstorming) - g'oyalarni generatsiya qilish metodi hisoblanadi. Bu usulning mohiyati o'quvchilarda jamoa hamkorligi asosida muammo yechish jarayonlarini vaqt bo'yicha bir qancha bosqichlarga: g'oyalarni generatsiyalash, ularni tanqidiy va konstruktiv holatda ishlab chiqishdan iboratdir.

3. "Muammoli vaziyat yechimi" (Creative Problem Solving). Bu usulni qo'llash uchun hikoyaning boshlanish qismi o'qib beriladi va uning yakunlovchi qismini topish o'quvchilar hukmiga havola qilinadi. Bu usul o'quvchida fikrlash qobiliyatining rivojlanishiga yordam beradi.

4. "Tezkor savol" (Quick answers) Bunda o'quvchilarga o'tilgan mavzu yuzasidan savol beriladi. Bu metod o'tilgan dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

5. "Pantomima" (Pantomime) - turli xildagi so'zlarni imo-ishoralar orqali tushuntirish. Bu usul juda qiyin mavzular tushuntirilishi kerak bo'lgan darsda yoki yozma mashqlar bajarib o'quvchilar charchagan paytlarida foydalanilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

6. "Hikoya zanjiri" (A chain story) - biror bir hikoyani aytib beriladi. Bu metod o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantiradi.

7. "Rasmlar so'zlaganda" (When pictures speak) usuli ancha qulay bo'lib, ingliz tilini o'rgatishda, o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishda yordam beradi, buning uchun mavzuga aloqador rasmlardan foydalanish lozim.

8. "Kviz kartochkalar" (Quiz cards) - bunda o'quvchilarning soniga qarab kartochkalar tarqatiladi va hamma o'quvchilarlar bir vaqtda darsda ishtirok etishini ta'minlaydi, bu esa vaqtni ancha tejaydi.

9. "Klaster" usuli. Klasterlarga ajratish o'quvchilarga biror bir mavzu yuzasidan erkin va ochiq tarzda fikr yuritishga yordam beradigan pedagogik strategiyadir. Bu metod asosan yangi fikrlarni uyg'otish, mavjud bilimlarga yana yangi fikr qo'shish uchun samarali usuldir.

10. "Insert" metodi. Bunda o'quvchilarga biror matn yoki hikoya taqdim etiladi va o'quvchilardan uni qayta gapirib berishni talab etiladi. Bu usul matn bilan ishlanganda faollikni, va tushunishni qo'llab-quvvatlash uchun kuchli metod hisoblanadi [1]

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nazarova N. Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes <http://www.conferenceseries.info> 116 International Scientific Conference, December 18-19, 2021. Chet tilini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanishning ahamiyati
2. O'rta maktab chet tillar (ingliz, ispan, nemis, fransuz tillari) Darsliklari (1970-yildan hozirgacha nashr qilinganlari).
3. Hoshimov O', Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. — T.: Sharq, 2003. — 302 b.

RUS TILINI O'QITISHNING NOAN'ANAVIY USULLARI

G'ovurova Dilorom

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab rus tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada rus tilida darslariga qo'yilgan zamonaviy talablar va uni o'qitish shakllari, jumladan, noan'anaviy o'qitish metodikasi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: rus tili, metod, o'qitish usullari, ta'lim, samaradorlik

Rus tili darslarida matndan asosiy o'qitish vositasi sifatida foydalanish masalasi lingvistik va ilmiy-metodik adabiyotlarda keng yoritilgan. Turli yillarda 20-asrning taniqli tilshunoslari, psixologlari va pedagoglari M.T. Baranov, M.A. Rybnikova, N.M. Shanskiy va boshqa tadqiqotchilar. Bugungi kunda A.D.ning asarlarida. Deikina, T.A. Ladyzhenskaya, M.R. Lvov va boshqa zamonaviy olimlar, u to'liq asoslash oldi. Tilshunoslikda matn «tilni harakatda» ko'rsatadigan kategoriya sifatida ta'riflanadi.

O'quvchini tarbiyalash va rivojlantirishda shaxsning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga qaratilgan matnlar alohida rol o'ynaydi: xotira madaniyati, o'tmish, hozirgi va kelajakka munosabat, milliy an'analar, ekologik muammolar va boshqalar [1

Metod so'zi – yunoncha “metodos” so'zidan olingan bo'lib, yo'l, usul ma'nolarini anglatadi. Ta'lim metodi – o'qituvchining o'quvchilar bilan muntazam qo'llaydigan, O'quvchilarga o'z aqliy qobiliyatlarini va qiziqishlarini rivojlantirish, bilim va ko'nikmalarini egallay hamda ulardan amalda ham foydalanish imkonini beruvchi ish usulidir. Belgilangan ta'lim berish maqsadiga erishish bo'yicha ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilar o'zaro faoliyatini tashkil etishning tartibga solingan usullar majmuasi hisoblanadi.

SUHBAT metodi bu – o'quvchi shaxsini g'ayaviy, ma'naviy, axloqiy jihatdan shakllantirishda o'qituvchining jonli so'zi eng ta'sirchan usullardan biri hisoblanadi. Suhbat uchun mavzu tanlashda uning mazkur sinf o'quvchilari uchun har tomonlama mosligi, dolzarbligi muhim ahamiyatga ega. Suhbat quyidagi mavzularda uyushtirilishi mumkin.

1. Etik mavzular (ijtimoiy, ma'naviy, axloqiy, jamoa orasida o'zini tutish qonun-qoidalari)
2. Estetik mavzular (tabiat go'zalligi, inson go'zalligi, shaxslararo munosabatlar)
3. Siyosiy mavzular (davlatning ichki va tashqi siyosati, dunyo voqealari, xalqaro munosabatlar).
4. Ta'lim va bilishga oid mavzular (koinot va hayvonot dunyosi va boshqalar) kabi mavzularda suhbat tashkil etish ijodiy natija beradi.

Suhbat davomida o'quvchilarga ularning o'z fikrini erkin ifoda etishlari hamda mustaqil fikr yuritishlariga imkon beruvchi savollar bilan murojaat etish juda muhimdir. Bu borada bahs-munozaraning ham katta ahamiyati bor[1].

Shunday qilib, rus tilini o'qitishda ustuvor qoidalar quyidagilar bo'ladi:

- ekstralingvistik (til birliklari va hayotiy haqiqatlarni taqqoslash);
- funksional (til hodisasining nutqdagi o'rni va vazifasini ko'rsatish);
- strukturaviy-semantik (lingvistik hodisalarni tuzilish nuqtai nazaridan ham, ma'no nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqish);
- darajalararo va darajalararo aloqalar;
- til birliklaridan foydalanishga me'yoriy-stilistik yondashuv;
- tarixiy sharhlarga havola.

Oxirgi o'n yillikda ona tilini o'rgatish metodikasida. Intensiv o'qitish usullari, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan yaxlit va samarali ta'lim texnologiyasini yaratish uchun asos bo'lib xizmat qildi:

- mustahkam til bazasini yaratish uchun psixikaning ongli va ongsiz jarayonlarini faollashtiradigan usullardan foydalaniladi;
- vazifalarning butun tizimi kommunikativ faoliyatga qaratilgan;
- jamoaviy hamkorlik uchun sharoitlar yaratiladi.

An'anaviy bo'lmagan darslar- klassik modelning standart darslaridan tubdan farq qiladigan o'quv mashg'ulotlarining yangi konstruktsiyalari. Ular bu darslarning o'rnini bosmaydi, balki ularni to'ldiradi, jonlanish, rang-baranglik keltiradi, qiziqishni oshiradi va shuning uchun o'quv jarayonini takomillashtirishga hissa qo'shadi.

Noan'anaviy darslarning muvaffaqiyati o'qituvchilar va talabalarning bir qator harakatlariga bog'liq:

1) bunday darslarga puxta tayyorgarlik ko'riladi: dastlabki topshiriqlar beriladi, darsning tuzilishi, har bir o'quvchining roli va vazifalari tushuntiriladi, ko'rgazmali qurollar tayyorlanadi;

2) darslarning borishi butun sinfnig ham, alohida o'quvchilarning darajasi va xususiyatlarini, aniq topshiriq olgan o'quvchilarning tabiati va qobiliyatlarini, operatsiyalar ketma-ketligini va boshqalarni hisobga olgan holda ishlab chiqilgan;

3) barcha o'quvchilarning, jumladan, «zaif», «befarq», «qiyin» o'quvchilarning faoliyatini faollashtirishga alohida e'tibor beriladi, shuning uchun har bir kishi faol ish bilan shug'ullanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. To'xtayeva N. Rus tili o'qitishda ta'lim metodlari. Science and Education» Scientific Journal / ISSN 2181-0842
2. X. Toxtaxodjayev "Pedagogika" Toshkent – 2010. 220, 221 – betlar.
3. I. Karimov "Barkamol avlod orzusi" Toshkent- 2000. 133, 134 – betlar
4. O. Z. Suyunov "Pedagogika Psixologiya" fanidan o'quv – uslubiy majmua. Samarqand- 2013

Оғиз бўшлиғи шиллиқ пардаси, юз ва бўйин соҳалари юмшоқ
тўқималарининг хавфсиз ўсма ва ўсмасимон ҳосилалари

Абдишукурова Барчиной Гулбой қизи.

Тошкент Давлат Стоматология институти Стоматология факултети
4-курс талабаси

barchinoyabdishukurova@gmail.com

Аннотация. Ушбу мақолада оғиз бўшлиғи шиллиқ пардаси, юз ва бўйин соҳалари юмшоқ тўқималарининг хавфсиз ўсма ва ўсмасимон ҳосилалари ҳақида ёзилган. Болаларда ММСДУ маълумотларига кўра, оғиз бўшлиғи ўсмалари жарроҳлик усулида даволанишга муҳтож барча беморларларнинг 4,9%ини ташкил қилади. Ўсмаларнинг 62,6%и ўсмасимон ҳосилалардан иборат. Қиз болаларда улар нисбатан кўпроқ (57,3%) учрайди.

Калит сўзлар: стоматолог, реабилитация, ташҳис, стационар, диспансер.

Ўсмалар билан мурожаат қилганларнинг аксарияти бир ойдан бир ёшгача бўлган болалардир. Чақалоқларда ўсмаларнинг кўп учраши дизонтогенетик жараён билан боғлиқ бўлиб, уларнинг сони 3 ёшгача бўлган болаларда кескин камайиб, 12–16 ёшлиларда яна ортади. Ёши катталаша борган сайин ўсмаларнинг кўп учраши болалар травматизмининг ўсиши, улғаяётган организмда гормонал фаолликнинг кучайиши билан боғлиқ.

Оғиз бўшлиғи ўсмаларининг 18,6%, ўсмасимон ҳосилалар 81,4 % ни ташкил қилади. Уларнинг баъзилари эпителиал (ясси, безлар, тиш ҳосил қилувчи) тўқималардан дизэмбриоплазия натижасида (дермоид, эпидермоид, ретенцион кисталар ва ҳ.к.), бошқалари эса (папилломалар, невуслар, катта ва кичик сўлак безлари) вируслар туфайли юзага келади.

Эпителиал ўсмалар постнатал даврда пайдо бўлиб, қиз болаларда 2– 2,5 марта кўпроқ учрайди. Улар, одатда тил соҳасида, камроқ – юқори ва пастки лаблар ва танглайда; камдан-кам ҳолларда – оғиз бурчаги, лунж, тил ости соҳаси шиллиқ пардасида жойлашади. Аста-секин ўсиб, катталашиб боради.

Папиллома – кўп қатламли эпителийдан ривожланган сўрғичсимон ҳосила. Одатда, шиллиқ пардада секин, сезилмас даражада, усувчи ўсма мавжудлигига ота–оналар *шикоятлар* қиладилар.

Клиник манзараси: юзаси думалоқ ёки овал шаклида бўртиб турувчи якка ёки кўп сонли кенг асосда жойлашган сўрғичсимон усимта. Юзаси текис, ялтироқ, атрофдаги шиллиқ парда каби оч-пушти рангда. Вақт ўтиши билан

юзасидаги эпителиал қатлам оқиш тус олади ва устки қисми дағаллашиб, нотекис (ғадир-будур) ҳолатга келади.

Сурункали жароҳатланишлар натижасида папилломанинг ранги тўқ-қизил, кўкимтир-қизил тус олади ва ёрилиб яралар ҳосил қилади.

Даволаш: асосида митотик активлигини эътиборга олиб папиллома остидаги тўқима билан кесиб олинади.

Папилломатоз – кўп сонли бир – бирига тутшиб кетган папилломалар тўплами.

Оғизда кўп сонли ўсимталар мафжудлигига шикоятлар қилинади.

Клиник манзараси: кенг асосида жойлашган, думалоқ ёки овал шаклда, кўп сонли тошмалар кўринишидаги ҳосилалар аниқланади. Одатда, 7–12 ёшдаги болаларда учрайди. Реактив ва неопластик шакллари фарқланади. Реактив папилломатоз оғиз шиллик пардасида кўп сонли сўрғичсимон ўсимталар билан намоён бўлиб, уларни келтириб чиқарган (механик, термик, кимёвий, микробли) омиллар бартараф қилинганидан сўнг, ўсиш кузатилмайди. Папилломалар одатда юқори ва пастки лаблар, тил, альвеоляр ўсиқ устидаги шиллик пардада жойлашади. Пайпасланганда улар бир оз қаттиқ, оғриқсиз диаметри 0,2 – 2 см гача бўлиб, ўғил ва қиз болаларда барабар учрайди.

Даволаш усули папилломанинг келиб чиқиш сабабига боғлиқдир. Неопластик папилломалар – жарроҳлик усулида кесиб олинади ёки – лазер ҳамда электркоагуляция ёрдамида куйдирилади, шунингдек, босқичма-босқич криоапликатор воситасида деструкция қилинади. Бошқа вазиятларда эса сабабчи бўлган омил бартараф этилади. Оғиз шиллик пардаси невуслари ёки пигментли ўсмалари, болаларда камдан-кам учрайди. Уларни ташқи кўриниши – ҳажми зичлиги, юзаси туклар билан қопланганлиги ёки қандай қон томирлар билан таъминланганлигига кўра ташхислаш мумкин.

Невусларда ўсишнинг тезлашиши, яллиғланиш ва яра ҳосил бўлиши, рангининг ўзгариши, қичишиш оғриқ пайдо бўлиши уларнинг, хавфли ўсмага ўтганлиги (малигнизацияси) дан далолат беради.

Даволаш: Соғлом тўқималар чегарасидан кесиб олиш.

Тиш ҳосил қилувчи эпителий ўсмасига Серра безининг ўсмасимон ҳосиласи киради. Серра беzi дизонтогенетик келиб чиқишга мансуб бўлиб, бир ёшгача бўлган чақалокларда учрайди.

Ота–оналар боланинг юқори ва пастки жағлари альвеоляр ўсиқ шиллик пардасида майда тошмалар борлигига шикоят қиладилар.

Клиник манзараси: ўзгармаган шиллиқ парда юзасида майда – 1 мм дан 4-5 мм гача бўлган, ярим шар шаклида бўртиб чиққан, пайпаслаганда зич, оғриқсиз, яқка ёки бир нечта ёнма-ён жойлашган ҳосилалар аниқланади. Одатда, улар беморни безовта қилмайдилар.

Бундай ўсмасимон ҳосилалар *даволашга* эҳтиёж йўқ, у ўз-ўзидан вақт ўтиши билан йўқ бўлиб кетади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Копейкин В.Н., Миргазизов М.З. Ортопедическая стоматология: Учебник. — Изд. 2-е доп. — М.: Медицина, 2001.
2. Копейкин В.Н., Миргазизов М.З., Малый А.Ю. Ошибки в ортопедической стоматологии: Профессиональные и медико-правовые аспекты. — М., 2002.
3. Курляндский В.Ю. Керамические и цельнолитые несъемные зубные протезы. — М., 1978.
4. Курляндский В.Ю. Ортопедическая стоматология: Учебник. — М.: Медицина, 1977.
5. Леманн К.М., Хельвиг Э. Основы терапевтической и ортопедической стоматологии: Пер. с нем. — Львов: Гал Дент, 1999.
6. Малый А.Ю. Влияние металлокерамических протезов на кровообращение в краевом пародонте: Дис.канд.мед.наук. — М., 1989.
7. Малый А.Ю. Меди ко-правовое обоснование врачебных стандартов оказания медицинской помощи в клинике ортопедической стоматологии: Дис... д-ра мед. наук. — М., 2001.

ORÍN SEPLIGINDEGI SÓZLERDİN NEMIS HÁM QARAQALPAQ TILLERINDE QOLLANÍLÍWÍ

Abishova Gulxan Matjanovna

Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

Nemis tili hám ádebiyatı kafedrası stajor oqıtıwshısı

Annotatsiya: Salıstırmalı tipologiyada tuwısqan hám tuwısqan bolmaǵan tillerdiń ózgeshelik táreplerin úyreniw úlken áhmiyete iye. Bul maqalada qaraqalpaq hám nemis tillerindegi sepliklerdiń ańlatılıw máselesi izertlengen. Tiykarınan, qaraqalpaq tilinde bar, biraq nemis tilinde qollanılmaytuǵın orın sepliginiń beriliw usılları anıqlanǵan. Bul sepliktiń nemis tilinde predloglar menen ańlatılıwı, olardıń sintaksislik xızmeti eki tildegi mısallar menen dálillep berilgen.

Tayanısh sózler: salıstırmalı tipologiya, qaraqalpaq va nemis tilleri, seplik kategoriyası, orın sepligi.

Lingvistikanıń bir tarawı esaplanǵan salıstırmalı tipologiya máselelerin izertlewge keyingi jıllarda tilshi ilimpazlar tárepinen ayrıqsha itibar berilip atır. Tipologiya XX ásir baslarınan baslap arnawlı úyrenile baslaǵan bolsa da, onıń tariyxı uzaqqa barıp taqaladı. Bul haqqında belgili tilshi V.Skalichko “Tipologiya til biliminiń eń áyyemgi hám eń az izertlengen bólimlerinen biri”, – dep aytıp ótken edi.¹

Lingvistika tarawında eki yamasa onnan artıq tillerdi úyreniwge arnalǵan (ingliz hám ózbek, ingliz, ózbek hám orıs, ingliz hám orıs, ingliz hám qaraqalpaq, nemis hám qaraqalpaq, fransuz, ózbek hám orıs hám de taǵı basqalar) ilimiy jumısları bar. Biraq nemis hám qaraqalpaq tillerindegi sepliklerdiń uqsas hám ayırmashılıq tárepleri salıstırmalı tipologiyalıq kózqarastan usı kúnge shekem arnawlı izertlew jumısı sıpatında úyrenilgen joq.

Sonlıqtan, bul maqalada nemis hám qaraqalpaq tillerindegi sepliklerdi óz aldına úyreniwdi maqset ettik. Sebebi toparlarǵa tiyisli tillerdi salıstırmalı úyreniwdiń áhmiyeti haqqında akademik L. V. Shcherbanıń atap ótkenindey, uqsaslıqlar tiykarındaǵı bir tildiń ekinshi til menen salıstırılıwı hár túrli tillerdegi birdey pikirdiń hár túrli ańlatılıwınıń ózi basqa bir tilde oylaytuǵın insandı ózine tartadı, qızıqtıradı.²

¹ Скаличка В. О современном состоянии типологии // Новое в лингвистике. Вып. 3. – М., 1963. – С. 49.

² Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе. – Москва: Высшая школа, 1974. – С. 95.

Bul barada kópshilik tillerge tán seplik kategoriyasın salıstırmalı izertlew úlken áhmiyetke iye.

Nemis hám qaraqalpaq tillerindegi seplik kategoriyasınıń bir-birine uqsas hám ayırmashılıq belgileri bar. Olardı salıstırmalı tipologiyalıq kóz qarastan izertlew tuwısqan bolmağan tillerdiń grammatikasın úyreniwde ámeliy járdem beredi.

Orın sepligi nemis tilinde joq, biraq ol predloglar járdeminde ańlatıladı. Al qaraqalpaq tilinde -de//-de, -ta//-te affiksleri menen qollanıladı: *úyde, mektepte, Moynaqta, baǵda, balada, bólmede, klasta* hám t.b. Al betlik almasıǵınan (3-bet, birlik), sonday-aq, *bul, sol, ol* siltew almasıqları orın sepliginiń affiksin qabıl etkende *l* foneması *n* sesine ózgeredi: *bul – bunda, sol – sonda, ol – onda*.

Siltew almasıǵı usı orın sepliginde affiksten aldın bir *n* fonemasıń qabıl etedi: *usı – usında*. Bul almasıqtıń fonemanı qabıl etpeytuǵın forması da bar: *usıda*. Al *anaw, minaw, áne, mine* siltew almasıqlarınıń barlıǵı da orın sepliginde keledi. Gápte olardan keyingileri kóbirek qollanıladı: *anada, minada*.

1. Atlıqlarda orın sepligi bir mánisti – háreketiń (geyde predmettiń) bolıw noqatın ańlatpaydı. Bul sepliktegi sózler qayda? qayaqta? qay jerde? kimde? nede? sorawlarına juwap beredi. Tiykarınan, orın mánisinde ǵalabalıq atlıqlar keledi: *awıl, mektep, qala, úy, bólme, kát, qabıllaw bólmesi, dáliz, institut, universitet, múyesh, ójire* hám basqalar.

Ákesi mektepte isleydi. Sein Vater arbeitet in der Schule.

Bir hápteden beri tólede Mansur menen Gúljamaldı Nurman qamap qoyıptı. (S. Bahadırova «Táǵdır»).

Orın sepligindegi sóz súwretlep kórsetiwshi gáplerde buyım mánisin ańlatıwshı sózlerge baylanısadı:

Basqa baylardıń balalarınıń ayaǵında etik, basında qara shlyapa

Die Kinder anderer Bais haben Stiefel an den Füßen, schwarzen Hut auf dem Kopf

Orın sepligindegi sóz lawazım mánisin ańlatatuǵın sózlerge baylanısadı: *Ol toparda starosta. Er ist Gruppenälteste. Apam mektepte muǵallım. Die Schwester ist Lehrerin in der Schule.*

Bul jaǵday nemis tilinde *in, an, auf* predloglı dizbekler arqalı beriledi.

Qaraqalpaq tilinde usı mánide keltirilgen atlıqlar ishi bar dep shamalanatuǵın zatlardıń atamaları esaplanadı. Háreket yamasa halat usılardıń ishinde júz beredi. Bul máni nemis tilinde predloglı dizbek -in + dativtegi atlıq arqalı ańlatıladı: *Awıl – im Dorf, qalada – in der Stadt, bólmede – im Zimmer, institutta – im Institut, kátte – im Bett, kresloda – im Sessel, shkafta – im Schrank, dáryada – im Fluß* hám basqalar

Geografiyalıq menshikli atlıqlar orın sepliginde keledi: *Sayaxatshı dep meni aytsaq boladı, márdikarda Novosibirskde boldım, bereketli bazarı tek Shimbayda kórdim. Bizin Tórtkülde de onday bazar joq shıǵar. Bizin Tashawızda da soǵan jaqın...* (S. Bahadırova «Táǵdir»).

Nemis tilinde orın mánisin bildiriw ushın geografiyalıq atamalar *in* predlogı menen qollanıladı: *Tashkentte – in Taschkent, Berlinde – in Berlin, Nókiste – in Nukus, Bonnda – in Bonn, Germaniyada – in Deutschland, Franciyada – in Frankreich, Rossiyada – in Rußland, Qıtayda – in China.*

Orın sepligindegi orın mánisin ańlatatuǵın sóz feyil, ayırım waqıtları basqa sóz shaqabına baǵına baylanısadı. Usı sepliktegi orın mánili sózdiń feyilden basqa sóz shaqabına baǵına baylanısıwı siyrek ushırasadı:

2. Orın sepligindegi sóz *bar, joq* sózlerine baǵına baylanısıp keledi: *Menin keńsede taǵı bir saatlıq jumısım bar. Im Betrieb habe ich noch eine Stunde zu tun.*

Ol jumısta joq. Er fehlt in der Arbeit.

Bólmede hesh kim joq. Niemand ist im Zimmer.

3. Qandayda bir háreket yamasa sınılıq máni orın sepligindegi háreket atı feyili arqalı ańlatıladı. Sepliktiń bul forması da nemis tilinde qaraqalpaq tilindegi sıyaqlı mánide qollanıladı: *Balam oqıwda ayrıqsha. Mein Sohn ist im Lernen ein ausgezeichnete Schüler.*

4. Sanlıq sóz shaqabında orın sepligi affiksi predikativ sintagmaǵa qosıladı: *saat on – saat onda, saat bes – saat beste.*

Awızeki sóylesiwde (dialogta) kóbinese *saat* sózi túsip qaladı: *(Saat) onda kelemen. Ish komme um zeyin Uhr.*

Mine usı jaǵday nemis tilinde de ushırasadı. Orın sepliginiń affiksi *Um* predlogı menen beriledi. Bul pikir tek *saat* sózine tiyisli, basqa jaǵdaylarda bul predlogtan basqaları isletiledi. Nemis tilinde de awızsha sóylesiwde *Uhr* sóziniń túsirilip qaldırılıwı normal jaǵday.

Orın sepliginiń iyelik seplikli baǵınıwshı hám tartım qosımtalı sózge qosılıwı da ushırasadı:

Bólmeniń úshewinde bizler turamız, birewinde basqa bir jas shańaraq jasaydı. Drei von vier Zimmern gehören uns, in einem wohnt eine andere kleine Familie.

Orın sepligindegi sóz bir qansha semantikalıq mánilerde jumсалadı:

A) Tiykarınan orın mánisi ańlatılıp, bul sepliktegi sóz qayda? sorawına juwap berse, is-háreketiń bolıw ornı bildiriledi: *Nege endi qızdın aldında Xalmurza mına hayaldın aldındaǵıday ózin joǵaltıp almaydı.* (S. Bahadırova «Táǵdir»).

Tariyxtiń betin awdarsañ, qayǵısız adamǵa da qayǵı keledi, teńiz ústinde shańǵıt, qum ústinde teńiz kóreseń. (T. Qayıpbergenov «Qaraqalpaqnama»).

B) Tiykarınan orın mánisi ańlatılıp, bul sepliktegi sóz qashan? sorawına juwap berse, is-hárekettiń isleniw bildiredi: *Men jashıǵında ǵarrılarǵa, jası úlkenlerge islegen xızmetlerim ushın eki túrli alǵıs alatuǵın edim.* (T. Qayıpbergenov «Qaraqalpaqnama»). *Jaǵında onnan xat aldıq* (Ó. Ayjanov «Aral qushaǵında»).

V) Eger sóz orın mánisinde emes, zat mánisiniń ózi ańlatılsa, belgili bir sóylewde bar bolǵan predmet (obiekt) ańlatıladı:

Bir májiliste Mısır xalifasınıń esiginde oshaǵına ot jaǵıp otırǵan kárwan basshısı óz-ózinin shorship tústi. (T. Qayıpbergenov «Qaraqalpaqnama»).

Bul saqıy tabiyattıń sheberligi seni más etip, quwanış penen baxıttıń besiginde terbetedi eken. (S. Bahadırova «Táǵdır»).

Jeke ózi jumsaladı, bunda olar ráwishlesken boladı. Orın sepliginiń bul mánisi nemis tilinde ráwish sózler arqalı ańlatıladı: *aldıda – vorn, tóbede – oben, astında – unten, ishte - innen, sırtta – draußen* hám t.b.

Ortada stol turıptı. Mitten steht ein Tisch.

Artta qız otırıptı. Hinten sitzt ein Mädchen.

Joqarıdaǵı mısallarda orın, waqıt hám predmet (obiekt) mánilerin orın sepligindegi sózdiń tiykari bildirip turıptı, sepliktiń ózi bolsa hárekettiń yamasa predmettiń bolıw noqatın ańlatadı. Seplik ańlatatuǵın máni menen tiykardan ańlatılatuǵın orın sıyaqlı máni birlesip, bul sepliktegi sózdiń ǵápte qaysı ǵáp aǵzası wazıypasında keliwin belgileydi.

Nemis tilinde usı mánisti atlıq penen birlikte ańlatatuǵın predloglar bar. Olar (*an, auf, in, hinter, vor, heben über, zwischen*) dativ hám akkuzativ sepliklerindegi sózlerdi basqarıp keledi: *úy aldında – vor dem Haus, mekteptiń artında – hinter der Schule, stoldıń astında – unter dem Tisch, bólme ishinde – im Zimmer, jer ústinde – auf dem Tisch* hám t.b.

Joldıń arǵı shetinde bir úy turıptı.

... qayaqtıń amanlıǵı, mina ǵana buzaqınıń kiyimin Mansurdıń jayınıń ishinde qoyıptı. (S. Bahadırova «Táǵdır»).

Sonday-aq, joqarıdaǵı máni dativti basqarıp keletuǵın *gegenüber*, akkuzativ penen qollanılatuǵın *um, gegen* predlogları menen de ańlatıladı:

Úydiń dógeresinde ǵúller ósip tur. Um das Haus wachsen Blumen.

Mısallardan kórinip turǵanıday, orın sepliginiń mánisi nemis tilinde orın ráwishi yamasa orın mánisin ańlatıwshı sózlerdiń predloglı dibekleri arqalı ańlatılǵan.

Sepliktiń bul mánisi stillik talabı boyınsha yamasa predlogsız yaki predloglı dizbek arqalı nemis tilinde ańlatılıwı múmkin. Seplik formasında belgili bir mání artıwına ushırap, jańa mazmun hám wazıypa payda etiw orın sepligi formasındaǵı sózlerde de ushırasadı. Bul seplik affiksin alǵan sóz ózi tiyisli sóz shaqabınan ajıralıp shıǵıp, tómendegi sóz shaqabı sózine aylanadı:

1. Ráwishke ótedi: a) *arada, ortada, artta, alda, ońda, solda, shepte, túnde, kúnde, azanda, tańda, túste, basta* sıyaqlı orın hám waqıt ráwishlerine ótedi;

b) *uzaqta, alısta, jaqında, tómende, páste, tuwrıda* sıyaqlı sózler kelbetliklerden orın mánisindegi ráwishlerge ótedi;

v) *mında, sanda, usında, anada* sıyaqlı orın ráwishleri siltew almasıqlarınan kelip shıqqan.

Bul ráwishler ózlerine uqsas mánidegi ráwishler bolıp, nemis tiline awdarma jasalmaydı: *mitten, hinten, vorn, rechts, links, weit, hier, damals* hám t.b.

2. Modal sózge aylanadı: *haqıyqatında, tiykarında, nátiyjede* hám basqalar. Joqarıdaǵı sózler qanday mánidegi sózler bolsa, nemis tilinde usı mánidegi sózler arqalı ańlatıladı: *haqqında, jóninde – über (predlog), tárizde, taqılette – auf Weise, túrde – auf Art, haqıyqatında – tatsächlich in der Tat.*

Juwmaqlap aytqanda, nemis hám qaraqalpaq tillerin salıstırmalı úyrenip qaraǵanımda, olardıń uqsas hám ayırmashılıq belgileriniń bar ekenligin kóremiz. Buǵan joqarıdaǵı seplik kategoriyası misal bola aladı. Yaǵnıy qaraqalpaq tilindegi orın sepligi nemis tilinde predloglar menen ańlatılıw jaǵdayı bar eken. Olardı hár tárepleme tolıq izertlew salıstırmalı til máselelerin sheshiwde ámeliy járdem beredi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Скаличка В. О современном состоянии типологии // Новое в лингвистике. Вып. 3. – М., 1963. – С. 49.

2. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе. – Москва: Высшая школа, 1974. – С. 95.

**MINERALLASHGAN QUVUR, FITING, PANEL VA POL
QOPLAMALARI UCHUN POLIMER KOMPOUNDLAR ISHLAB
CHIQRISH.**

Abdisamadova Bibihojar Elmurod qizi
Termiz Davlat Universiteti kimyo fakulteti talabasi.

Annotatsiya.

Ushbu maqolada minerallar bilan yuqori darajada to'ldirilgan yuqori haroratga chidamli va mexanik mustahkam polimer kompaundlar asosida qurilish materiallarining yangi avlodini yaratish va minerallashgan quvur, fitting, panel va pol qoplamalari uchun polimer kompaundlar ishlab chiqarish to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: panel, quvur, fitting sanoat, ommaviy polimer, sintetik qoplama, tibbiyot, fabrikalar, angarlar, epoksi birikmalar, farmatsevtika, plomba moddalar.

Kirish.

Ommaviy polimer pollar - bu sanoat va savdo zallari, omborxonalar, garaj xonalari, avtoulavlarga xizmat ko'rsatish joylari, to'xtash joylari, fabrikalar, fabrikalar, angarlar, korxonalar, tibbiyot, farmatsevtika muassasalari, oziq-ovqat ishlab chiqarish ustaxonalari, ofislar, kafelar, restoranlar va boshqa sohalarda keng qo'llaniladigan yuqori quvvatli sintetik qoplama. supermarketlar, gipermarketlar, stadionlar, avtosalonlar, ko'rgazma zallari, laboratoriyalar va boshqalar. Bizning mutaxassislarimiz maxsus tayyorgarlikdan o'tdi, shuning uchun polimer pollari bilan bog'liq ishlarning yuqori sifatini kafolatlashimiz mumkin. Ranglarning ulkan tanlovi binolarning har qanday dizayni, ham sanoat uchun, ham turar-joy binolari uchun polimer pollarni tanlashga imkon beradi.

Ularning noyob kuchi, ishonchliligi, chidamliligi va aşınmaya bardoshliligi, shuningdek mukammal dekorativ xususiyatlari tufayli bu pollar juda mashhur. Ommaviy pollarni qo'llash uchun asos sifatida poliuretan va epoksi birikmalar eng ko'p ishlatiladi.

Ommaviy pollarning afzalliklari

- chidamlilik;
- kiyishga qarshilik;
- issiqlikka chidamlilik;
- zarba qarshiligi, tebranish yuklariga qarshilik;
- kimyoviy qarshilik;
- zararsizlik, gigiena;

- changsiz;
- tekislik, muammosizlik, monolitlik;
- yong'in xavfsizligi va uchqunlilik;
- Estetika, bezak.

Hozirgi vaqtda polimerlar uchun turli xil plomba moddalar mavjud va ularning soni yildan-yilga ortib bormoqda, bu polimer materiallarni qo'llash sohasining kengayishi bilan bog'liq. Bundan tashqari, zamonaviy iqtisodiy sharoitlar nafaqat yuqori xususiyatlarga ega, balki arzon narxlardagi materiallarni ishlab chiqarishni talab qiladi. Shu sababli, kompozit materiallarning xususiyatlarini yaxshilash uchun katta imkoniyatlar arzon va samarali plomba moddalaridan foydalanishda yotadi, ular, albatta, vermikulit va uning hosilalarini o'z ichiga oladi.

Olingan kompozitsiyalarning mexanik xususiyatlari va qayta ishlash parametrlarining ix eng yaxshi kombinatsiyasini ta'minlaydigan vermikulit konsentratsiyasiga erishish uchun LDPE ning bir qator to'ldirilgan namunalari olingan va o'rganilgan, ulardagi plomba konsentratsiyasi 10 dan 50 massagacha gacha o'zgarib turadi. Ma'lumki, plomba moddalar konsentratsiyasining ortishi ko'pincha termoplastik eritmalar va yakuniy mahsulotni qayta ishlashda qiyinchiliklarga olib keladi.

Polietilen matritsalar uchun vermikulit va plomba moddalarini qo'llashning tasdiqlangan imkoniyati Ko'rsatilganki, vermikulitning polietilenga kiritilishi butun fizik-mexanik xususiyatlar majmuasini oshirishga, shuningdek, yuqori ishlash ko'rsatkichlari bilan ishlab chiqilgan PLAni yaxshilashga imkon beradi.

Suv uchun mo'ljallangan polietilen quvurlar ichimlik suvi ta'minotida, isitish tizimlariga suv yetkazib berishda, suv-oqava qurilishlarida va agressiv kimyoviy suyuqliklarni tashishda foydalaniladi.

Active polimer polietilen quvurlari ekologik toza, korroziyaga chidamli va yuqori haroratga moslashuvchan. Salbiy tashqi omillarga chidamli bo'lgani holda, tashilayotgan suvning sifatiga ta'sir qilmaydi. Shuningdek, egiluvchanligi sababli montaj va qurilish ishlarini yengillashtiradi.

PE-100 polietileni yuqori zichlik va past bosimga chidamliligi, hamda o'ta mustahkamligi bilan ajralib turadi. U ishlab chiqarish va ishlatish standartlariga mos ravishda foydalanilganida 50 yil xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Умаров Ш.Ш., Тожиев П.Ж., Тураев Х.Х., Джалилов А.Т. Структура и свойства полимеров, наполненных оксидами металлов // Ташкент: Узбекский химический журнал, 2021, №4, бет -С.18-24
2. [https://vibo.uz/product-category/sanoat-kimyosi/plastik-qoshimhttps://www.prom.](https://vibo.uz/product-category/sanoat-kimyosi/plastik-qoshimhttps://www.prom.uz/uz/section/napolnye-pokrytiya/)
3. <https://www.prom.uz/uz/section/napolnye-pokrytiya/>
4. Чуков Н. А. Композиционные материалы на основе полипропилена и наноразмерных наполнителей: диссертация на соискание кандидата технических наук: // Нальчик, 2011.- 110 с.: ил. РГБ ОД, 61 11-5/1845

COMMON MISTAKES IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES.

Haidboboyev Quvonchbek

Faculty of Foreign Philology, Termiz State University

Department of foreign language and literature

Abstract: This article discusses common mistakes in learning a foreign language. the article is written so that they do not encounter these mistakes when learning a foreign language.

Key words: common mistakes, foreign language, learners, methods.

In systems where a foreign language is limited only to the scope of the lesson, as in our country, the time of the opportunity to communicate in the language environment and the speed at which the language is taught are of serious importance. 5-7 years to acquire the knowledge of listening, speaking, reading, writing and vocabulary acquisition and to be able to apply all these skills in a foreign language academically correctly and flawlessly there should be a curriculum that provides for regular and effective classes during If we think from this point of view, foreign language classes held in one week in the 2nd, 3rd and 4th grades are not enough. Language teaching, which is by nature both a written and spoken communication tool, requires continuity. It is impossible for a 7-8-year-old elementary school student to learn a foreign language system with which he has the opportunity to communicate only 4-5 hours a week and does not have the opportunity to use it in his environment. At the initial stages of learning foreign languages, the influence of the characteristics of students' native languages can be observed. Such a situation, called "cross-linguistic activity", shows that there is always an interaction between the native language, which is fixed in the student's memory, and another language, which he begins to learn. Also, in language learning, many aspects of language develop slowly. Some features and aspects of language are learned earlier and some later. Sometimes it takes a long time to master many things that seem simple because of the differences between languages. If the student does not have the opportunity to hear the language being used and use it himself, it is impossible to achieve a positive development in his language learning, and in a short time he will forget what he has already learned.

Each material presented in language learning should be meaningful and the topics should be connected with each other and, if necessary, with other things that the child has learned in other classes. In this case, foreign language teachers are required to work together and make plans together with other teachers who teach a given class. It also requires considering and connecting the experience and life of each student in

the learning process. From this point of view, in the teaching process, it is possible to use content-task-based models of teaching and fairy tales, songs that correspond to the levels of cognitive, linguistic and social development and activities in which students are directly involved. In short, if we take into account that more than half of the world's population speaks two or more languages in their daily life, we can be sure that learning a foreign language is not a miracle. In addition, we can teach a foreign language to a student not only as an opportunity for success, which only a few people can achieve, but also for them to keep pace with the times. Another mistake made by new language learners is to rely too much on the teacher's support and avoid working on themselves. Of course, it is optimal to rely on the teacher's explanations and help in the process of language learning, but it is a solution to minor complications related to language learning that occur in the process of independent work, when students avoid working on themselves or work less on themselves. Failure to find them will lead to slow learners' language learning skills and poor results. It should not be forgotten that foreign language skills cannot be built based on the speech of one person, because usually the speech of teachers in that foreign language is very different from the speech of native speakers of that foreign language. One of the best ways to avoid such problems is to watch movies and listen to podcasts and radio broadcasts in that language. One of the problems faced by new foreign language learners is the overabundance of foreign language programs and the inability of young people to choose the most suitable training programs and then transfer them to training programs. is the inability to get away. What method is sometimes more effective in learning foreign languages? face-to-face learning with a teacher or in groups? This question arises in front of young people who have just started learning the language. Observations show that the above two methods of learning foreign languages have their own advantages and disadvantages. For example, by learning foreign languages in groups, it is possible to quickly develop the ability to speak a foreign language, and to strengthen the information learned in the lesson through mutual questions and answers. However, during the study of foreign languages in groups, it is possible to face problems such as the fact that the time allotted is not enough to work with all the students, and that the information given in the lesson is not equally understandable to everyone. In the process of learning foreign languages alone with the teacher, the learner should have the opportunity to get answers to all the questions that arise in relation to the language, the subject should be relatively understandable and not be distracted by unnecessary things during the lesson. will have amenities. But learning a language prevents the development of speaking skills in this language. Regarding this problem, Tony Robbins

states that "Even the best methods and rules are only 20 percent of success, and the remaining 80 percent depends on human psychology."

REFERENCES:

1. Мухаммаджонов, Ф. М. О'рта maktab o'quvchilarining ingliz tili o'rganishda duch keladigan qiyinchiliklari /
2. Ф. М. Мухаммаджонов, Д. Р. Юсупова. Молодой ученый. 2016. № 3.1 (107.1). С. 48-50. URL: <https://moluch.ru/archive/107/25687/> (дата обращения: 01.05.2022).
3. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushunchalar, tamoyillar va atamalar (qisqa izohli tajribaviy lug'at). O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. T.: «Yangi asr avlodi», 2002.
4. M.Sharifxo'jayev. O'zbekiston: yangi g'oyalar, yangi yutuqlar. - T.: «Sharq» nashriyoti, 2004.

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING.

Latifov Baxriddin

Faculty of Foreign Philology, Termiz State University
Department of foreign language and literature

Abstract: This article provides information on the rational use of modern innovative technologies in teaching English, which is one of the world's languages, and the use of proven teaching methods.

Key words: Innovative technology, methodology, beginning, identifier, lexicography, syntax, Methodology

Language is the main means of communication, without which it is difficult to imagine the existence and development of human society. Today, at a time when there are great changes in social relations in our world, communication media (information technologies) require the improvement of students' communicative skills, they can exchange ideas in different situations during interaction with other participants of communication, language and so It is necessary to use the norms of behavior correctly. In such conditions, the main purpose of a foreign language is the formation of communicative skills, that is, it is required to carry out interpersonal and intercultural communication in a foreign language.

At this stage of school education, there are important changes that cover almost all aspects of the pedagogical process. They set specific goals and objectives for the educational process. One of its main tasks is to improve the teacher's pedagogical skills by mastering modern teaching and learning technologies. With the use of any new technologies, new pedagogical ideas of the teacher begin: the clarity of the systematic, methodological language, the emergence of clear tactics in the teaching methodology. Competency - professional level... The speaker communicates freely on various topics. Feels confident in debates and discussions, knowledge is close to the level of a native speaker. At this stage of learning the language, a quick orientation to the new language is the state of the language on various topics. Working with text is also about relying on context. The proficiency level includes writing detailed tests on specific topics with correct use of terms, grammatical structures and punctuation. Description of different methods of teaching English. It is the most relevant and intensive method of language learning in the modern and rapidly changing world. Today, the consumer can choose training for any taste - English for lawyers, English for economists, business English,

etc. With this approach, listeners are given a lot of formulaic phrases and clichés. Yes, it gives you the opportunity to orient yourself in a work environment, but is the language base and language sense really formed? This question remains open. Linguistic-social-cultural method of language learning. This method is a systematic approach aimed at studying the cultural and social environment without the goal of "dry" acquisition of lexical features and grammatical constructions. Linguistic-social-cultural method raises the veil of stylistic coloring and vitality of language. Two verbs, to do and do, are good examples. Their main difference is that the verb make means a creative approach to business, thoughtful actions. The most important task of the educational process is the student's personal interest. It is necessary to know which technologies should be used in the educational process to obtain the planned results. It is clear that the use of any specific educational technology, no matter how perfect, does not create the most effective conditions for determining and developing students' skills. The purpose of this method of language learning is for the student to be able to understand the interlocutor sufficiently, to feel the specific features of the language from the point of view of culture and ethics. Communicative method of learning English. This approach is most common during the period when various language courses and trainings appeared. Real training manuals are designed to use this technique only. Using this method works very well abroad. The use of advanced pedagogical technologies, interactive, innovative methods, communicative and informational tools is required in the process of teaching foreign language classes. In our republic, new methods and requirements have been developed in accordance with the recommendations of the European Framework of Reference for Languages (CEFR) for foreign language teaching and assessment of knowledge and skills of foreign language teachers. According to it, textbooks were created for students of general education schools and vocational colleges. In accordance with these requirements, classrooms were equipped with stands and new information and communication techniques. The demand for learning a foreign language is increasing day by day. Foreign language science is divided into four aspects (reading, writing, listening and speaking), and separate concepts and skills are given for each of them. The conclusion is that the students of the course actively participate in the process and learn to perceive foreign speech. Speaking and listening take up most of the learning time. This method involves the artificial recreation of the language environment. The purpose of the communicative method is to help students overcome the language barrier, to teach the participants of the course to speak the language first, and then to think in this language. This gives the

teacher the opportunity to plan the teaching of different groups of students / learners with different needs, knowledge levels and worldviews.

References:

1. Мухаммаджонов, Ф. М. О'рта maktab o'quvchilarining ingliz tili o'rganishda duch keladigan qiyinchiliklari /
2. Ф. М. Мухаммаджонов, Д. Р. Юсупова. Молодой ученый. 2016. № 3.1 (107.1). С. 48-50. URL: <https://moluch.ru/archive/107/25687/> (дата обращения: 01.05.2022).
3. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushunchalar, tamoyillar va atamalar (qisqa izohli tajribaviy lug'at). O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. T.: «Yangi asr avlodi», 2002.
4. M.Sharifxo'jayev. O'zbekiston: yangi g'oyalar, yangi yutuqlar. - T.: «Sharq» nashriyoti, 2004

THE ESSENCE OF TEACHING PRONUNCIATION OF A FOREIGN LANGUAGE.

Madraximov Bexruz

Faculty of Foreign Philology, Termiz State University

Department of foreign language and literature

Abstract: Particular attention is paid to pronunciation, which is one of the components of language material. Because in order to express an opinion in a foreign language, it is necessary to pronounce and connect the sounds of the spoken sentence and to know the appropriate tone of speech (intonation). Pronunciation consists of three parts: hearing (acoustic), speaking (motor) and expressing meaning (semantic). Each language has its own performance feature.

Key words: Foreign language, pronunciation, phonetics, technological tools, methods, methods

Mastering the phonetic aspect of the language, mastering the skill of easy pronunciation is one of the important conditions of speech communication. The question arises whether it is possible to achieve perfect pronunciation in a foreign language in educational conditions. Methodists' answer is clear: students learn approximate (approximate) pronunciation in a foreign language (correct pronunciation can be learned in the mother tongue and in the second language). According to the idea of approximation, on the one hand, it is allowed to limit the volume of phonetic material and, on the other hand, the quality of the pronunciation of some sounds is lower than that of the native speaker. It is known that a certain foreign language sound causes a change in meaning, i.e. plays a phonemic role, so it is recommended to achieve a high approximation in its pronunciation, e.g. the shortness of the vowel sound in the English language, the sonority of the consonant sound at the end of the word, it is necessary to strive for high approximation, otherwise the content will be damaged. Approximation in pronunciation is determined, first of all, by the conditions of secondary education, that is, the artificial environment of learning a foreign language, and secondly, the pronunciation is complicated in relation to lexis and grammar.

Pronunciation of a foreign language relatively fluently and at a sufficient speed is the main requirement. This, firstly, ensures that the interlocutors understand each other, and secondly, it requires mastering the average speed of speech in a skillful way (it is known that the speed of speech in a foreign language means being able to say 110-150 words per minute : scientific experiments proved that 130-150 words are pronounced on average in English and French, and 110-130 words in German). In order for the student's speech to be understandable, he should learn not only the pronunciation

of sounds (phonemes) that express meaning, but also the basic tone (stress, weight, pause) of simple and compound sentences that are widely used.), melody) should also be mastered. So, pronunciation skills consist of articulation (saying) and intonation (speech tone) operations. Assuming that speech units exist only in sound symbols and that pronunciation is combined with lexical and grammatical skills, it is customary to acquire them as a whole in speech. Pronunciation skill is understood as an integral linguistic action that ensures the realization of a speech unit through the appropriate sounds. The question of which classes or educational stages to teach foreign language pronunciation has been the cause of various disputes. Separating a separate class or stage was contrary to the logic of the methodology. Because mastering pronunciation depends on speech skills and abilities. The content of educational and methodological tools created for a particular school realizes the distribution of the pronunciation minimum in its own way. However, as a general rule for all schools, the following order is accepted: most of the sounds are presented in the initial period of education, in the middle level, new sound combinations, stress and intonation continue to be taught, in the middle or upper level, all development of skills in relation to pronunciation phenomena, therefore, work on formation of pronunciation skills is carried out from the beginning to the end of foreign language teaching. Listening-pronunciation skills are formed while learning lexicon and grammar from language materials.

Foreign language phonetic (pronunciation) minimum! It is selected depending on the lexical and grammatical minimums. Linguistic material usually consists of active and passive minima. At the minimum of phonetics (pronunciation), the concepts of active and passive are interpreted a little differently. Active and passive pronunciation minima are studied at the same time. They are part of complex speech skills and are manifested in speaking (speech-pronunciation skills) and perceptual understanding (listening skills) aspects of oral speech. Active and passive pronunciation minima differ as follows: approximation is allowed in the active minima, and such a situation is not encountered in the passive. Work is done on the limited phonetic material within the active minimum of pronunciation, and variants of the studied foreign language phonemes are also found in the passive. Pronunciation minimum for certain types of educational institutions, e.g. for secondary schools, it is common regardless of the language experience of your students. For example, the sounds, sound combinations, phonetic phenomena and intonation structure of the studied foreign language constitute the minimum of pronunciation. (It will be proved below that it is contrary to the methodological logic that some researchers do not include the minimum units of foreign language pronunciation units in the student's mother tongue (or language experience).)

It is inevitable that all phonetic units in the lexical-grammatical material of a foreign language will take place in the pronunciation minimum. But it is also known in the methodology that pronunciation units that are easy to learn are not specially taught in separate exercises, because they are not part of the content of teaching pronunciation. Therefore, the minimum language experience is not taken into account, and in the content of teaching pronunciation, events that require special time and effort to master due to special difficulty are collected. The criterion of the norm of pronunciation is close to the criterion of style and serves as a measure of not including the dialectal (dialectal) pronunciation to the phonetic minimum. It is recommended to study literary pronunciation, which is a phonetic example. The widespread criterion is similar to style and normativity. Phonetic units that are widely used in speech are selected and included in the pronunciation minimum. According to these selection criteria, the pronunciation minimum is selected from the phonetic system of the studied foreign language. The phonetic features of a foreign language are taken into account when following the criteria.

References:

1. Верещагина И. Н., Рогова Г. В., Языкова Н. В. Методика обучения английскому языку: 1—4 классы: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов. — 4-е изд. — М.: Просвещение, 2008. — 223 с.
2. Тальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя. — 2-е изд. — М.: АРКТИ, 2003. - 162 с.
3. Демьяненко М. Я., Лазаренко К. А., Кислая С. В. Основы общей методики обучения иностранным языкам: Теоретический курс/Под ред. М. Я. Демьяненко — Киев: Вища школа, 1976. - 282 с.
4. Джалалов Д. Д. Проблемы содержания обучения иностранному языку. — Т.: Фан, 1987. — 110 с.
5. Zaripova R. A. Chet tillar o 'qitish metodikasidan qo'llanma, — Т.: O 'qituvchi, 1986. — 184 b.

TARIX DARSLARIDA KO'RGAZMALI QUOLLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Kodirov Bokijon Sobirjonovich

Namangan viloyat Kosonsoy tuman 7-maktab texnologiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada tarix darslarini tashkillashtirish va ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalar qo'llab dars tashkillashning ahamiyati tahlil etilgan bo'lib, unda ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: tarix, dars, jarayon, ko'rgazmali qurollar, material, didaktika.

Tarix o'qitishning asosiy maqsadi, albatta o'tmish tarixni urganish va Vatanga sodiq jamiyat kishisini tarbiyalashdan iborat. Tarixni o'qitish deganda-tarixiy material vatanga munosib ruhda tarbiyalash va kamol toptirish vazifalarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan jarayon, yangi o'qituvchi va o'quvchilarning aqliy ichki hamda o'quv harakatlari tashqi jarayoni tushuniladi.

Darsning ko'rgazmali bo'lishi, uning o'quvchilardagi tayyor obrazlarga suyana bilishi, o'quv materialini bayon qilish vaqtida ko'rgazmali qurollardan foydalanish va ko'rsatmali qurollar vositasida o'quvchilarning bilish faoliyatini tezlashtirish hamda ularning o'rganilayotgan tarixiy asoslarni voqea va hodisalarni aynan o'zini yoki ularning tasvirlarini ko'rish yordamida o'rganishlari tushuniladi. Ko'rsatmali tasvirlar tarixiy fakt va hodisaarning tashqi ko'rinishigina emas, balki ularning ichqi mohiyatni ham ochib beradi. Tarix o'qitishda ko'rsatmalilikning ahamiyati tarixiy faktlarni, hodisalarni ko'rish organlari ishtirokida mushohada etish va ular haqida aniq tasavvur hosil qilish bilan chegaralanmaydi, murakkab tarixiy hodisalarni, tushunchalarni tushunib olishni ham yengillashtiradi, tarixni to'g'ri real tushunisha yordam beradi. Demak, tarixiy voqealar takrorlanmaydi. Shuning uchun ham tarixiy bilimning muhim manbai sifatida har xil ko'rsatmali qurollarni qabul qilamiz. Ular orqali tarixiy o'tmish gavdalanitiriladi. Faktlar konkretlashtiriladi.

Masalan: o'rta asr hunarmandchilik ustaxonasi bilan ingliz manufakturasining kartinasini fabrika-zavod kartinalari bilan taqqoslash orqali ijtimoiy taraqqiyot bosqichlarini, uning qonuniyatlarini o'zlashtirishga bo'ladi. Ko'rsatmali o'qitish usuli-nazorat, qabul qilish, esda saqlash, so'zlash malakalarini oshirishga yordam beradi.

Ko'rgazmali o'quv qurollari tashqi belgilariga ko'ra bosma, ekranli, tovushli o'quv qurollariga bo'linadi. Lekin u ham tez-tez ishlatiladi, ular tarixiy tasvirning mazmuni va xarakteriga ko'ra tasniflanadi, buning natijasida mavzu, rasm, shartli-grafik ko'rinish ajratib ko'rsatiladi. *Kartalar.* Siyosiy, tarixiy, geografik, iqtisodiy,

sinoptik xaritalar ma'lum (ular jahon sivilizatsiyalarining xronologik doirasini bir-biri bilan taqqoslab ko'rsatadi). Ushbu kartalarning barchasi tarixni o'rganishda muvaffaqiyatli qo'llaniladi.

Tarixiy xaritalar geografik asosda yaratilgan va voqealar yoki davrlar tarixining qisqartirilgan umumlashirilgan obrazli-belgili tasvirlari. Tarixiy xaritalar jo'g'rofiy xaritalardan farqli o'laroq, dinamik xarakterga ega bo'lib, ular jarayon va hodisalarning dinamikasini ochib beradi. Ular hududning qamrovi (dunyo, qit'a, davlatlar xaritalari), mazmuniga ko'ra (1. umumiy ko'rinish - ma'lum bir davr voqealari aks ettirilgan), 2. umumlashiruvchi - ma'lum joy va vaqt ichidagi muayyan hodisa va hodisalar), 3. tematik - hodisa va hodisalarni o'rganish mavzulari, masshtablar bo'yicha (katta, o'rta va kichik).

Ekran va ekran-tovush ko'rinishi orasida (*texnik ta'lim vositalari*) darslik va o'quv qo'llanmalari bilan birgalikda kino, film lentalari, audiodisklardan foydalanishni qayd etamiz. Slaydlar, shaffoflar, masalan, tarixning turli davrlarida yaratilgan me'moriy yodgorliklarni tahlil qilish imkonini beradi.

Masalan: voqealarni kartina orqali bayon qilishni ko'rib chiqamiz." Rossiyadagi birinchi dehqonlar urushi" degan mavzuda qo'zg'olonning olib borilishini ochib berishda rassom E.E.Lissnerning "Moskva yonida Bolotnikovning dehqonlar armiyasi jangining boshlanishi" kartinasidan foydalanamiz. Uni qo'yidagi faktlar bilan hikoya qilish mumkin: "Kartina Nijnie Kotli selosida Moskva yonidagi hal qiluvchi jang ifodalangan. U 1606 y. 2- dekabrda bo'lib o'tdi. O'ng tomonda otda turgan Ivan Bolotnikovning o'zi. U Nijnie Kotlidagi o'rnashgan dushman tomonga otlamayotgan otliq kazak bo'linmalarini qutlamoqda. Piyodalar ham tez yurmoqda. Qo'zg'olonchilarning har xil kiyimlari, qurollari aniq ko'rsatilgan. Dehqonlar qo'llariga tushgan narsalari: bolta, pichoq va hokazolar bilan qurollangan. Ularning ko'pchiligini o'zlari yasashgan yoki bo'lmasam Shuyskiy askarlari bilan bo'lgan jangda tortib olgan. Mana kartinada 3 ot bilan tortib dushmandan olingan pushkani sudrab borayotir. Qo'riqchilarning birqanchasi tun, ayrimlari yarim tun, ayrimlari esa mis shlem ham kiyishgan, oyoq kiyimlari ham har xil. Bitta kazak orqalariga qo'llari bog'langan qo'lga tushgan ikkita dushmanni boshqaruvchiga olib borayotir. Bu hikoya orqali o'quvchilar Ivan Bolotnikov qo'zg'olonining mag'lubiyatga uchrash sabablarini ham anglaydi. Masalan: qatnashganlarning ijtimoiy tarkibining har xilligi, mos darajada qurollanish [1].

Tarix o'qitishda ijtimoiy guruhlarining, tarixiy shaxslarning tipik obrazlarini shakllantirishda portretlar katta o'rin tutadi. Ular bilan ishlashda tavsifnoma, tarixiy shaxs hayoti va xizmatlari haqida baen etiladi. Masalan: ("Jahon tarixi 7 sinf). Markaziy

hokimiyatning kuchayishi” (Fr.) degan mavzuda XVIII asrda Filipp da Shampen chizgan Kardinal Rishelening portretini foydalanish mumkin. U 1624-1642 yillarda Frantsiyani idora qilib turgan Kardinal unvonini olgan Rischele Frantsiyada kotolik cherkoviga boshchilik qilgan va shu bilan bir vaqtda qirolning birinchi vaziri edi.

Xulosa qilib aytganimida, amalga oshirilgan ishlar natijasida tarix darslarida koʻrgazmalilikning oʻrni beqiyos, degan xulosaga kelish mumkin. Tarixni koʻrgazmali oʻqitishda obrazli vositalar asosiy oʻrinni egallaydi. Tarix darslarida rasm va multfilmlardan foydalanish oʻquvchilarning xotirasini, tafakkurini, tasavvurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdulayev E.N. Tarixni oʻqitishda koʻrinish va muammoli yondashuv, Maktabda tarix oʻqitish, 2014 yil.
2. Gʻaffarov Ya.X, Gʻaffarova M. Oʻzbekiston xalqlari tarixini oʻqitish usullari.T., 1996
3. Sadiev A.Maktabda tarix oʻqitish metodikasi.T.,1988

DORIVOR GULXAYRI O'SIMLIGINING BIOLOGIYASI, EKOLOGIYASI VA DORIVORLIK XUSUSIYATI

Alimqulova Sarvinoz Yo'ldosh qizi Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya yo'nalishi talabasi

E-mail: sarvinozalimquloval@gmail.com tel:99897025-80-82

Annotatsiya: Quyoshli zaminimiz tuprog'ida unib o'sayotgan turli tuman dorivor o'simliklar tabiatimiz boyligi sanaladi. Bu o'simliklar sirasiga dorivor gulxayri (*Althaea L.*) kiradi. Bu o'simlik gulxayridoshlar (*Malvaceae*) oilasiga mansub ko'p yillik o't hisoblanadi. Yevropa va Osiyoning o'rtda mintaqalarida 12 ta turi o'sadi. Gulxayri to'qaylarda, sug'oriladigan maydonlarda, ko'l, daryo bo'ylari va boshqa yerlarda o'sadi.

Kalit so'zlar: gulxayri, iqlim, tur tarkibi, kraxmal, saxaroza, shilliq modda, pektin, gastrit, xarita, ekstrakt.

O'simlikning morfologik belgilari.

Gulxayri (*Althaea L.*) –gulxayridoshlar (*Malvaceae*) oilasiga mansub ko'p yillik o't o'simlik. Poyasi bitta yoki bir nechta, tik o'suvchi, shoxlanmagan yoki yuqori qismi shoxlangan, bo'yi 1,5-2 m gacha yetadi. Barglari 3 yoki 5 bo'lakli bo'lib, bandi yordamida poyasida ketma-ket joylashgan, pushti yoki oq rangli gullari barg qo'ltig'ida, poya va shoxlari uchida to'p-to'p bo'lib joylashadi. Mevasi – yassi, yumaloq, ko'p urug'li to'p pista. Iyun – sentyabr oylarida gullaydi, mevasi iyuldan boshlab yetiladi. Tibbiyotda gulxayrining ikki turidan foydalaniladi: Dorivor gulxayri va Arman gulxayri.

Geografik tarqalishi.

Sobiq SSSR ning Yevropa qismi, G'arbiy ibir, Kavkaz, Belarus, Moldova, O'rta Osiyo va Qozog'istondagi to'qayzorlarda, ariq, ko'l, daryo bo'ylari va boshqa yerlarda o'sadi. Ukrainada o'stiriladi.

Qo'llaniladigan qismi.

Ildiz va ildizpoyasi ba'zi xollarda barglar bilan gullari ishlatiladi.

Kimyoviy tarkibi va ishlatilishi.

Ildizi tarkibida 35% shilliq moddalar, 37% kraxmal, 10,2% saxaroza, mikroelementlar, pektin va boshqa moddalar bor. Gulxayri ildizining shilliq moddalari pentozanlar, geksozanlar va uron kislotalar birikmalaridan tashkil topgan . Ildiz preparatlar (kukuni, damlamasi, quruq ekstrakti, sharbati) va mukaltin balg'am ko'chiruvchi, ko'krakni yumshatuvchi va yallig'lanishga qarshi vosita sifatida nafas yo'llari hamda me'da-ichak (gastrit, enterokolit va boshqa) kasalliklarni davolashda ishlatiladi. Maydalangan ildizi nafas yo'llari shamollaganda ishlatiladigan yig'malar – choylar tarkibiga kiradi. Ildizidan tayyorlangan sharbati farmatsevtika maliyotida suyuq dorilar ta'minilla yaxshilash uchun qo'llaniladi. Gulxayri turlari xalq tabobatida qadimdan ishlatilib kelinadigan o'simliklarga kiradi. Ibn Sino ularning ildizi, bargi va urug'idan tayyorlangan damlama bilan zotiljam, qon tupurish, yo'tal, buyrak kasalliklarini davolagan hamda balg'am ko'chiruvchi va shishlarni qaytaruvchi vosita sifatida qo'llagan. O'rta Osiyo xalqlari gulxayri turlari ildizidan tayyorlangan damlamani ko'krak og'riganda, nafas qisishi, o'pka shamollashi, yo'tal, og'riq qoldiruvchi dori sifatida ishlatadilar. Ildizining damlamasi bolalarning ichi ketganda, buyrak va boshqa kasalliklarni davolashda qo'llaniladi. Tomoq yallig'langanda, tomoq og'riganda ushbu damlama bilan tomoq chayiladi. Gulxayri ildizi, guli va bargidan tayyorlangan malhamni quruq yaralar, yiringli yaralarga bog'lab qo'yilsa, yaxshi naf beradi.

Dori tayyorlash va foydalanish.

Dorivor gulxayrining ildizini odatda kuzda yoki erta bahorda kovlab olinib, dag'al ildizpoya va mayda ildizchalardan ajratiladi. Keyin suv bilan yuvib olinadi. Shundan so'ng ochiq havoda quritiladi. Gulxayridan quyidagi usullari yordamida damlamalar tayyorlash mumkin:

1. Gulxayri ildizidan damlama tayyorlash uchun biror idishga 2 stakan qaynatib sovitilgan suv quyiladi va maydalangan ildizdan 4 choy qoshiq solib, vaqti-vaqti bilan

chayqatib turgan holda 8 soat qo'yib qo'yiladi. So'ng dokadan o'tkaziladi. Tayyor bo'lgan damlamadan kuniga 3-4 mahal yarim stakandan ichiladi.

2. Gulidan damlama tayyorlash uchun 1 choy qoshiq maydalangan gulni 1 stakan qaynab turgan suvga solib, 2 soat qo'yib qo'yiladi. Keyin dokadan o'tkaziladi va tayyor bo'lgan damlamadan kuniga 1 choy qoshiqdan 3 mahal ilitib ichiladi. Bu balg'am ko'chiruvchi, yo'talga qarshi vosita sifatida qo'llanadi. 3. Ildizi, guli va bargidan damlama tayyorlash uchun aralashmadan 2 osh qoshiqda olib 2-3 stakan qaynab turgan suvga solinadi va 2 soat qo'yib qo'yiladi. So'ng dokadan o'tkazib, tayyor bo'lgan damlama bilan tomoq chayiladi, ko'z yuviladi, jaroxatlar artiladi, to'g'ri ichakda yallig'lanish bo'lganda tashqaridan dokani ho'llab qo'yiladi. 4. Bolalarga gulxayri ildizidan damlama tayyorlash uchun dorixonadan 100 gr gulxayri ildizi olib, 1 stakan qaynatib sovutilgan suvga 2 choy qoshiq solinadi va 8-10 soat qo'yib qo'yiladi.

So'ng dokadan o'tkazib o'pkasi, bronx yo'llari shamollagan bolalarga 1 osh qoshiqda 3-4 mahal ichiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'. Paratov, L. Shamsualiyeva, E. Sulaymonov "Botanika" Toshkent 2010.
2. G.S.Tursunbayeva , G.M. Duschanova , J.S.Sadinov "Botanika" Toshkent 2020.
3. Musayev B.S. Agrokimyo. Toshkent, 2001.
4. Xolmatov X.X. Qosimov A. I. " Dorivor o'simliklar" lug'ati, Toshkent 1992-yil.
5. www.arxiv.uz
6. O'zMe . Birinchi jild. Toshkent, 2000 -yil.
7. Q. X. Haydarov , Q.H. Hojimatov " O'zbekiston o'simliklari" asari.
8. Hojimatov Q. H. , Yo'ldoshev K.Y. , Shogulomov U. Sh. , Hojimatov O.Q., " Shifobaxsh gilyohlar dardlarga malham", T., 1995-yil.
9. G.S. Tursunbayeva , G.M. Duschanova, A.T. Abdullayeva "Botanika o'simliklar anatomiyasi va morfologiyasi" Toshkent-2018.
10. Xolmatov X.X., Habibov , O'zbekiston dorivor o'simliklar, Toshkent, 1971.

THE SIGNIFICANCE OF MUHAMMAD RIZA OGAHI'S TRANSLATIONS TODAY

Ibragimova Dilruza Akmal kizi

**TSUOS, Faculty of Tourism, economics and politics of Eastern countries,
tourism student 2 course**

@dilruzaibragimova.gmail.com +998888021016

Annotation. This article provides information about the work of the poet, historian and translator Muhammad Reza Ogahi, who lived in Khiva in the 19th century, creating works in various genres of literature. It is also about the description of Ogahi's works not only in poetic, but also in prose. It is analyzed that the poet pointed to the shortcomings of the political policy of that time and the good and bad qualities of people's character through his work.

Keywords: Literature, Ogahi, Munis, genre, poem, prose, translation.

A great poet who lived in and created the literary environment of XIX century in Khorezm, Muhammad Reza, who is considered a chronicler, an accomplished translator and a statesman. Studying Ogahi's life and creative works are one of the leading issues even today, considering his work as very extensive and spiritually rich. It is a literary heritage with national traditions. Bibliographers, after realizing the lyrics of the poet closely, they confirm justly as Muhammad Reza Ogahiy, the artist who inherited great deal of efficient works as the descendant of Alisher Navai. In the Middle Ages the rulers of the Turkic dynasties who ruled the regions of the historical cities like Khorasan, Movarounnahr and Khorezm raised the charm and the capability of words in to the level of state policy. In particular, the Timurid sultan Husayn Boykara highly respected the great wiseacre and statesmano9 Nizamiddin Mir Alisher Navoi's verses full of wisdom, and always listened to the wise poet's advice in state affairs.

If we say, Ogahi was the second Navoi of his time, we will not be mistaken. Because he was like Navoi, a statesman, a poet, a historian, and a scientist, who was a close emir of the khan. Ogahi also wrote hundreds of verse odes and ghazals for calling Khiva khans to justice. Ogahi was the leader of the school of translators from Persian to Turkish of the Kungirat dynasty in Khiva. If we look at his translations in the early years of his work he began to translate historical works from the Persian language as and his skills increased he turned artistic works into sheer poetry. As of today, a significant part of Ogahi's life and work has been well investigated. But the need researching the translated works of the writer based on modern requirements is felt.

Basic information about Ogahi's translation found in the works of the Hungarian orientalist Herman Vambery (1832-1913). Ogahi translated eighteen works from Persian and one work from Ottoman Turkish. Scholar specialized in to learn Khiva J. Bruegel, saw difficulties to determine translated works by years that were written. However, the scientist N. Toshev found out that the poet gave the chronology sequentially in his divan. They were the following works:

1)“Ravzat us-safo”. A historical work of Mirkhand Muhammad ibn Khovandshah (1438–1498). The work consists of 7 volumes and he translated the second volume of the second part and the third volume. The work consists 7 manuscripts. Three manuscripts of the second volume is kept in Sciences of the Republic of Uzbekistan The Academy in the Institute of Oriental Studies named after Abu Rayhan Beruni and one in the National Library of Russia. The third volume is kept in 4 copies has reached us.

2) “Zafarnama”. it is assumed that Sharafuddin Ali Yazdi's (15th century) work Manuscripts are unknown.

3) “Zubdat al-hikayat”. It is the translation of the moral stories of Muhammad Waris (XVII century). Translation was performed by the order of Khiva Khan Sayyid Muhammad Khan (1856-1864) (Sciences of the Republic of Uzbekistan The Academy in the Institute of Oriental Studies named after Abu Rayhan Beruni main stock

manuscript, No. 1274, sheet 3a). Exact date of translation not given. There are 2 manuscripts of the translation.

3) "Badoye' al-waqaye". Zainiddin Mahmud ibn Abdiljamil Wasifi (1485-1551) translation into Central Asian Turkic by Ogahi the only copy made. Translation by decree of Muhammad Rahim Khan II done A unique copy is kept in the fund of the Russian Academy of Sciences.

4) "Qobusname". The moral and didactic work was dedicated to Gilonshah the son of the king of Western Iran, Kaikovus ibn Iskandar ibn Qabus ibn Vushmagir (1021-1087). Translation on the recommendation of Prince Muhammad Rahim Khan II was implemented in 1860. There is 3 copies of the manuscript.

5) "Rawzat al-Safa'i Nasiri (third volume" The author of the work Rezaquli Khan Hidayat (died 1871). The work was translated in 1860-1861 by order Khiva Khan Sayyid Muhammad Khan. The translation has a unique copy, which today is saved in the Institute of Oriental Manuscripts of the Russian Academy of Sciences.

6) "Tabaqati Akbarshahi". Nizamuddin Ahmad ibn Muhammad Muqim Hirawi's historical work that was classified in 1592. The translation was made according to the order of Sayyid Muhammad Khan. The manuscript is in a single copy has reached us. At the beginning of the work, Agahi writes that he started the translation during the reign of Sayyid Muhammad Khan, but soon the khan died and the translation remains unfinished. After coming to the throne Muhammad Rahim Khan II, he ordered to finish the translation. The writing of the translation in history can be considered as 1864.

7) "Yusuf and Zulayha". A poetic epic was written by Abdurrahman Jami. It was translated according to the order of Khiva Khan and poet Muhammad Rahim Khan II. The original one is stored in Russian national library. The translation ended in the month of Sha'ban 1285 Hijri year(an Islamic year)/AD in November-December 1868. There are 7 manuscripts of the work.

8) "The king and the dervish". One of the works of Badriddin Hilali (15th century). The verse translation was made by the decree of Muhammad Rahim Khan II.

The original copy is kept in the National Library of Russia. Two of the work the manuscript has been preserved.

Like characters Alexander, Bahram, Farhad and Shirin, Layli and Majnun, Vomiq and Uzro in Eastern literature, Ogahi's translation of "Yusuf and Zulaiho" can be mentioned a lot. The narration about Yusuf peace be upon him, who has no equal in beauty is reflected first time in the book of the Jews Torah. This is also in the Holy Qur'an, there is a separate chapter dedicated to the Prophet. But these narratives, which originally appeared as a religious myth, later became a base for creating various poetic and prose works. As a result, the fiction of "Yusuf and Zulayho" was the first to be written by the greatest Persian poet of the 10th-11th centuries Abulqasim Firdavsi .

Used sources and literature:

1. Dolimov S. Ogahi's life and work. - T., 1963.
- 2.. Bartold V.V. Works. T.2. Works on individual problems of the history of Central Asia. - M., 1964. -p.57
3. National encyclopedia of Uzbekistan. Volume 1. T.; 2000.
4. Kaikovus Unsurulmaoli. "Qobusname" (in Uzbek). T.; 1994.
5. Mulla Olim Makhdum Haji. History of Turkestan. Karshi, "Nasaf" publishing house, 1992, p. 128. Notice. Selected works. T.;
6. Uzbekistan is an artistic state Literary publishing house, 1958. Preparer for publication: S. Dolimov, editor R. Majidi.

SHARQDAGI BIRINCHI PARLAMENT RAISI YODGOR NASRIDDINOVA HAQIDA

Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti Turkshunoslik fakulteti
Siyosatshunoslik yo'nalishi 2- kurs talabasi
Norboyeva Zarinabonu

Anotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston tarixida muhim o'rin egallagan birinchi rahbar ayol Yodgor Nasriddinovaning hayoti, kareyerasi va o'sha davr tarixida sodir bo'lgan muhim voqealar, qaramlik davrining salbiy oqibatlari haqida qisacha yoritilgan.

Kalit so'zlar: Injenerlik faoliyati, Butunittifoq fizkultura ko'rigi, Siroj Nuriddinov, O'zbekiston SSR Oliy Kengashi Prezidiumi raisi, "Qayta qurish", "Izvestiya" gazetasi.

Vatan – bu biz tug'ilib o'sgan zamin, kindik qonimiz to'kilgan tuproq, bobolarimiz izlari qolgan, ajdodlarimiz merosi avlodlarimizga qoladigan yurtidir. Mustaqillika erishganimizdan so'ng barcha sohalar asta sekin rivojlanib bordi shu qatorda bizning madaniyatimiz qadriyatlarimiz o'zligimiz tariximiz ham o'zining asl qiyofasini aks ettira boshladi. Bugungi kunda rivojlanayotgan har bir davlatda ayollarning jamiyatda munosib o'rin egallashi uchun sharoitlar yaratib berilmoqda. Mustaqillik davridan oldin ham SSR davrida ilmi olim ayollarimiz safi ko'p bo'lgan. Ana shunday ayollardan biri Yodgor Sodiqovna Nasriddinova 1920-yil 26-dekabrda Turkiston Muxtor Sovet Sotsialistik Respublikasining Qo'qon shahrida tug'ilgan. Uning yuk ko'taruvchi bo'lgan otasi tug'ilishidan uch oy oldin vafot etgan va 13 yoshli onasi unga Yodgor ismini qo'ygan. U va onasini Nasriddinovaning bobosi ularning uyidan 50 km uzoqlikdagi boshqa qishloqqa olib ketishga majbur qilgan. Uning onasi boshqa turmushga chiqadi, Olti yoshida o'gay otasi Nasriddinovani yo'l chetiga olib chiqib, tashlab ketgan. Uni xayrixoh yo'lovchilar olib ketishadi va u 11 yoshiga qadar u oiladan bu oilaga o'tib yashaydi. 1931 yilda O'zbekistonda birinchi mehribonlik uyida yashay boshlaydi, ko'p o'tmay kasb-hunar bilim yurtiga o'qishga yuboriladi. O'qishni davom ettirib, O'rta Osiyo temiryo'l transporti injenerlar insitutiga o'qishga kiradi va 1941 -yilda tamomlaydi. Nasriddinova 1941-yil oktabrdan Toshkent temir yo'lida muhandis bo'lib ishladi, shu bilan birga Toshkent instituti aspiranturasida o'qishni davom ettiradi.¹ U 18-yoshida Kattaqo'rg'on suv ombori qurilishida usta lavozimida, keyingi yili esa Toshkent-Angren temir yo'l qurilishi guruhiga rahbarlik

¹ O'zbekiston SSR tarixi. -Toshkent: Fan.1971

qilgan. 1936-yil Toshkent temir yo'l transporti institutining ishchi fakultetiga o'qishga kiradi. OTM ni tamomlashidan oldin Yodgor Stalin stipendiyasini oladi.²1939-yilda Komsomol a'zosi Usmon Yusupov 1939-yil Komsomol a'zosi Yodgor Nasriddinovaga Respublika Butunittifoq fizkultura ko'rigida O'zbekiston SSR vakili sifatida qatnashishni ishonib topshiradi. Ko'rikdan so'ng katta ziyofat tashkil etiladi, vakillarni shaxsan Stalin qabul qiladi. Shu kuni Yodgor Nasriddinova Stalin e'tiboriga tushib bir nechta savollariga javab beradi. Ko'p o'tmay Yodgor Nasriddinovaga O'zbekiston SSR Kompartiyasi MQ ning birinchi sekretari lavozimida ishlash taklif qilinadi. 1942-yilda Kommunistik partiyaga a'zo bo'lib, o'zbek maktablari komsomol MK kotibi bo'ladi. Shu yili O'zbekiston kasaba uyushmasi raisi Siroj Nuriddinov bilan oila quradi. 1946-yilda O'zbekiston Toshkent viloyat komsomol komitetining birinchi kotibi etib tayinlanadi. 1947-yilda o'qishni tamomlagach, komsomol va viloyat partiyasida turli lavozimlarda faoliyatini davom ettiradi. 1952-yilda O'zbekiston sanoat vaziri, nihoyat, 1959-yildan 1970-yilgacha O'zbekiston SSR Oliy Svet Prezidiumi raisi lavozimida faoliyatini davom ettirdi.³Bu lavozimga uni shaxsan Xrushchyovni o'zi tayinlaydi. Yodgor Nasriddinova O'zbekistonda bunday lavozimni egallagan birinchi ayol rahbardir. Keyingi yillarda Yodgor mehribonlik uylari ochdi, evakuatsiya qilinganlarni joylashtirdi, ovqatlantirdi, kiyintirdi, tashkilotchilik qobiliyati bilan erkak hamkasblarini lol qoldirdi⁴. 1959-yilda Sharaf Rashidov o'rniga O'zbekiston SSR Oliy Kengashi Prezidiumi raisi etib tayinlandi. U O'zbekistonda bunday lavozimni egallagan birinchi va yagona ayol bo'ldi. Yodgor Nasriddinova o'z ishiga shu qadar usta ediki, hatto bir marta Rashidov shunday degan: "Biz, erkaklar, bu masalani hal qila olmaymiz. Yodgor Sodiqovnaga ishonib topshiring" degan edi. Yodgora Nasriddinova siyosatchi rahbar ayol sifatida amalga oshirgan ahamiyatli ishlaridan biri bu O'zbekiston SSR da xotin-qizlarning rolini oshirish va ularning huquqlarini ta'minlash borasida olib borgan ishlaridir. Bunga misol tariqasida 1961- yil 21-dekabrda O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumida o'n bolali va undan ortiq bola tuqqan va tarbiyalagan ko'p bolali onalarni bir gruppasiga „Qahramon ona“ ordeni va SSSR Oliy Soveti Prezidiumi yorlig'i topshirildi. Yuksak mukofot va yorliqlarni SSSR Oliy Soveti Prezidiumi raisining o'rinbosari va O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumi raisi Yodgora Nasriddinova topshirdi. Orden va mukofotlar topshirilgandan so'ng mukofotlanganlar nomidan Baxri Alimuhamedova va Badriya Salimovalar

² https://en.m.wikipedia.org/wiki/Yadgar_Nasriddinova

³ <https://www.mugladevrin.com.tr/kose-yazarlari/mehmet-bildirici-/sovyetler-birligi-doneminde-ozbekistan-devlet-baskanligina-yukselen-oksuz-bir-turk-kizi-yodgor-nasriddinova-1920-2006->

⁴ <https://www.gazeta.uz/oz/2023/03/08/they-were-the-first/>

so'zga chiqdi. Ular onalar va bolalarga tinmay g'amxo'rlik qilayotgan Kommunistik partiyaga tashakkur izhor qildilar. ⁵O'zbekiston SSR Oliy Soveti Prezidiumi raisi Yodgora Nasriddinova mukofotlangan qahramon onalarga samimiy tabriklar yo'lladi. Bu albatta xotin – qizlarga qaratilayotgan alohida e'tibor namunasi hisoblanadi. Leonid Brejnev vafot etganidan so'ng "Qayta qurish" paxta ishi bo'yicha Gdlyanov va Ivanov boshchiligidagi tergov guruhi o'z ishini boshladi. Nasriddinova tergov haqida ilk bor 1987 yilda "Izvestiya" gazetasida maqola chop etilganda xabar topgan. Maqolada u O'zbekiston Prezidiumi raisi bo'lib ishlagan vaqtida 100 000 R para olganlikda va oltinni Shveysariya banklariga yo'naltirganlikda ayblangan.⁶ 1988 yilda "Izvestiya" gazetasi «Paxta ishi» fonida Arkadiy Saxning Yodgor Nasriddinovaning poraxo'rlik va firibgarligi haqidagi "Korrupsiya" nomli maqolasi maqolasini chop etdi. ⁷Maqolada siyosatchi amnistiya to'g'risidagi ishlar bo'yicha 23 mln rubl evaziga para olgani aytilgan. 1990-yil dekabrda ular Nasriddinovaga nisbatan yetarlicha dalil yo'qligi sababli ishdan bo'shatilgan. 1991 yilda u rehabilitatsiya qilindi, partiya a'ziligiga qayta tiklandi va to'xtatilgan 2yil uchun pensiya to'ladi⁸. Nasriddinova hech qachon aralashmaganligini, guvohlar unga qarshi uydirma ko'rsatma berganligini ta'kidlab, "Izvestiya"dan o'z maqolasidagi barcha ayblovlarni inkor etuvchi javobini chop etishni talab qildi. Oradan bir yil o'tib Yodgora jinoyat tarkibi yo'qligi sababli ish to'xtatilgani haqida xat keladi. Tergov jarayonida u bir necha bor miokard infarktini boshdan kechirdi, qizi og'ir qon tomir kasalligi bilan reanimatsiyaga yotqizildi, o'g'li esa tuhmatga chiday olmay 42 yoshida vafot etdi. Shundan so'ng Yodgora xatlar yog'di, ularda odamlar soxta xatlarga imzo chekishga majbur bo'lganliklarini tan olishdi.[9] Shulardan biriga ko'ra, IIV xodimlari professor Guli Sulaymonovaga oila a'zolarining sog'lig'i bilan tahdid qilgani aytiladi. Yodgora Nasriddinova "Izvestiya"da chop etilgan javob xatida shunday yozadi: «Karyeramga, boshimdan yog'dirishgan mukofot va sharaflariga la'natlar bo'lsin». O'zbekistonlik siyosatchi 2006-yil 7-aprelda Moskvada Kutseva shahrida vafot etgan. Har bir inson o'z hayot kitobini o'z qo'li bilan yozadi. Oq varoqda qora harflar bilan yozilgan vaqtlar ham

⁵ Yodgora Nasriddinova. O'zbekiston xotin – qizlari.-Toshkent. O'zbekiston nashriyoti. 1964.

⁶Parks, Michael (5 September 1988). "Soviet 'Cotton Mafia' in Spotlight : Life of Luxury Over, Kin of Brezhnev Goes on Trial". The Los Angeles Times. Los Angeles, California. Archived from the original on 5 September 2016. Retrieved 10 November 2018

⁷ <https://statehistory.ru/6050/Delo-o-korrupsiy-zamestitelya-Predsedatelya-Prezidiuma-Verkhovnogo-Soveta-SSSR-YAdgar-Nasriddinovoy/>

⁸ Мельман, Дмитрий (11 May 2005). "Изгнание из хлопкового рая" [Expulsion from Cotton Paradise]. Moskovskij Komsomolets (in Russian). No. 1624. Moscow, Russia. Archived from the original on 7 April 2018. Retrieved 9 November 2018.

bo'ladi. Mamlakatimiz hayoti uchun faqat erkaklar emas ayollar ham munosib hissa qo'sha olishini aynan Yodgor Nasriddinova isbotla olgan desak mubolag'a bo'lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston SSR tarixi. -Toshkent :Fan.1971
2. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Yadgar_Nasriddinova
3. <https://www.mugladevrin.com.tr/kose-yazarlari/mehmet-bildirici-/sovyetler-birligi-doneminde-ozbekistan-devlet-baskanligina-yukselen-oksuz-bir-turk-kizi-yodgor-nasriddinova-1920-2006->
4. <https://www.gazeta.uz/oz/2023/03/08/they-were-the-first/>
5. Yodgora Nasriddinova. O'zbekiston xotin – qizlari.-Toshkent. O'zbekiston nashriyoti. 1964.
6. Parks, Michael (5 September 1988). "Soviet 'Cotton Mafia' in Spotlight: Life of Luxury Over, Kin of Brezhnev Goes on Trial". The Los Angeles Times. Los Angeles, California. Archived from the original on 5 September 2016. Retrieved 10 November 2018
7. <https://statehistory.ru/6050/Delo-o-korrupsiy-zamestitelya-Predsedatelya-Prezidiuma-Verkhovnogo-Soveta-SSSR-Yadgar-Nasriddinovy/>
8. Мельман, Дмитрий (11 May 2005). "Изгнание из хлопкового рая" [Expulsion from Cotton Paradise]. *Moskovskij Komsomolets* (in Russian). No. 1624. Moscow, Russia. Archived from the original on 7 April 2018. Retrieved 9 November 2018
9. Fayzullaeva, M., & Kholbutaeva, M. (2022). Use of international experience in increasing the efficiency of education quality. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 2(10), 63-68.

**COVID 19 KASALLIGINI O'TKAZGAN BEMORLARDA KASALLIK
KECHISHINI JIGAR FUNKSIONAL KO'RSATKICHLARI.**

No'monova Go'zaloy Davronbek qizi

Andijon davlat tibbiyot instituti magistranti

Ilmiy rahbar: Soliyev A.Q.

Annotatsiya: Yangi koronaviruslar tufayli keksa va yosh bemorlarning klinik xususiyatlari va laborator ko'rsatkichlari natijalari boshqacha natijalar kasb etmoqda. Keksa yoshdagi bemorlar COVID 19 ga chalingan bemorlar orasidan yuqori xavfga kiruvchi maxsus guruh hisoblanadi, hamda klinik belgilari tez suratda rivojlanadi. Koronavirus kasalligi 2019 (COVID-19) pandemiyasi butun dunyo bo'ylab avj olishda davom etayotgan bo'lsada, ko'plab mamlakatlarda ushbu kasallikning klinik va laboratoriya tadqiqotlari cheklangan. Biz kasallik bilan bog'liq samarali ko'rsatkichlarni aniqlash uchun COVID19 bilan kasallangan bemorlarning epidemiologik, klinik va laboratoriya natijalarini tekshirdik.

Kalit so'zlar: COVID 19(CoronaVirusDisease-19), pandemiya, jigar xolangiotsitlari, jigar disfunktsiyasi, koagulyatsiya.

Hammamizga ma'lumki, hozirgi kunda dunyoning deyarli barcha nuqtalariga tarqalishga ulgurgan va bir necha yuz milliondan ortiq odamlarda aniqlangan COVID-19 (CoronaVirusDisease-19) kasalligi insonlarga har tomonlama xavf solmoqda. COVID-19 kasalligini qo'zg'atuvchi virus SARS-CoV-2 (severe acute respiratory syndrome coronavirus 2) koronaviruslar oilasiga mansub bo'lib, shu asrda ushbu oila viruslari keltirib chiqargan uchinchi epidemiya hisoblanadi. SARSCoV-2 virusi boshqa koronaviruslardan o'ta tez tarqalishi va keng moslashuvchanlik qobiliyatiga egaligi, yangi shtammlari hosil bo'lish tezligining yuqoriligi, bir necha retseptorlardan foydalanib bir necha organla tizimiga nisbatan tropizm xususiyati mavjudligi (xususan, II tip alveolyar hujayralar, enterotsitlar, neyronlar, kardiomiotsitlar, jigar

xolangiotsitlari, buyrak proksimal kanalchalari, urogenital tizim hujayralarini angiotenzin xosil qiluvchi ferment (ACE2) retseptori orqali, makrofaglar, monotsitlar va T-limfotsitlarni CD147 retseptori orqali zararlaydi) xususiyatini namoyon qilishi bilan xavfli hisoblanib, og'ir formalarida atipik pnevmoniya, o'tkir respirator distress sindrom, o'pka fibrozlanishi, "sitokinli bo'ron" indutsirlagan tizimli yallig'lanish kasalligi, vaskulitsimon autoimmun kasallik, tromboz va tromboemboliyalar – insult va infarktlar, yurak-qon tomir kasalliklari, psixik va nevrologik buzilishlar keltirib chiqarishi aniqlandi.

Covid-19 virusi Yer yuzi bo'yicha oyiga 80-90 ming odamning o'limiga sabab bo'lganligi ma'lum. Shu bois Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti COVID-19 pandemiyasini oldini olish uchun karantin qoidalariga amal qilishga chorlab kelgan Boz ustiga, pandemiyaning so'nggi oylarda turli mintaqalarda "omikron" shtammining XBB.1.5 subvarianti keng tarqalgan. U avvalgi mutasiyalar Ichida eng yuquvchani sifatida baholangan. Ammo mutaxassislarni tashvishga solgan omil shundagina iborat emas. Negaki, bu dard vaqt o'tishi bilan qator xavfli asoratlarini ham namoyon qilmoqda.

Shulardan eng ko'p uchrayotgani — tromboz. U ortiqcha vazn, semizlik va qandli diabet kabi metabolik kasalliklardan aziyat chekuvchi bemorlarda ayniqsa, ko'p kuzatilyapti.

Ikinchi xavfli asorat — yurak faoliyati buzilishi. Gap shundaki, virus qon tomirlari, o'pka, yurak va boshqa organlar to'qimalariga kiringach, ularni yo'q qilib, yallig'lanishni keltirib chiqarmoqda. Bu esa, o'z navbatida, miokardit yuzaga kelishiga sabab bo'lyapti.

Uchinchi xavfli asorat — depressiya va xotira susayishi. Pandemiya boshlanganidan buyon shifokorlar COVID-19'ni boshdan o'tkazgan bemorlarda xuddi shu alomatlarini qayd etishmoqda.

To'rtinchi xavfli asorat — insult. Bu mazkur infeksiya oqibatida miya tomirlarida kuzatilayotgan yallig'lanish jarayoni bilan bog'liq.

Beshinchi xavfli asorat — o`pkada fibrozi. Koronavirusli pnevmoniyaga chalingan bemorlarda tegishli muolajalardan so`ng, o`pkada chandiqlar hosil bo`lib, bu nafas olish samaradorligi pasayishiga olib keladi. Oltinchi xavfli asorat — son suyagi, yelka, tizza bo`g`imlari emirilishi bilan kechmoqda. Oqibatda endoprotezlash amaliyotiga muhtoj bemorlar soni ko`paymoqda.

Hozirgi tadqiqotlar shuni ko`rsatdiki, COVID-19 bemorlarida yomon prognoz jins (erkak), yosh (60 yoshdan), asosiy tibbiy holatlar (qandli diabet, yurak-qon tomir kasalliklari), ikkilamchi va boshqa tegishli omillar bilan bog`liq. Shu bilan birga, og`ir COVID-19 bilan og`rigan bemorlarda ALT, AST, umumiy bilirubin va boshqa jigar funktsiyasi ko`rsatkichlari yengil COVID-19 bilan solishtirganda sezilarli darajada oshdi va tiklanish jarayonida jigar funktsiyalari ko`rsatkichlari asta-sekin normal holatga qaytdi. Yengil COVID-19 bilan og`rigan bemorlarda jigar shikastlanishi ko`pincha vaqtinchalik bo`lib, hech qanday maxsus davolashsiz normal holatga keltirilishi mumkin. Jigarning og`ir shikastlanishi bo`lgan bemorlarga odatda gepatoprotektiv dorilar buyuriladi. Bundan tashqari, COVID-19 bilan kasallangan bemorlarda jigar disfunktsiyasi koagulyatsiya va fibrinolizning faollashishi, nisbatan past trombositlar soni, granulotsitlar soni va neytrofil-limfotsitlar nisbati va yuqori ferritin darajasi bilan bog`liq. Ushbu parametrlar yallig`lanishning o`ziga xos bo`lmagan belgilari deb hisoblangan bo`lsada, ular tug`ma immunitetning disregulyatsiyasiga ham mos keladi. Shunisi e`tiborga loyiqki, bu o`zgarishlar immunitet muvozanati bemorning 673intensive ortishi bilan sodir bo`ladi. Shunday qilib, keksa bemorlar uchun vaziyat yomonroq bo`lishi mumkin. Glyukokortikoidlarning 673intensive673 gepatitli bemorlarda COVID-19 prognoziga ta`siri noma`lum. Og`ir COVID-19 bemorlari, ayniqsa, keksa bemorlarda ko`proq 673intensive monitoring yoki individual davolanishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kulyutcina E.R., Tatarchenko I.P., Levashova O.A., Denisova A.G., Drujinina T.A. The interrelationship of indices of hemocysteine and genetic

polymorphisms conditioning disorders of folates metabolism in healthy population. *Klinicheskaya Laboratornaya Diagnostika (Russian Clinical Laboratory Diagnostics)* 2017; 62 (2): 82-87. (in Russ.). DOI: <http://dx.doi.org/10.18821/0869-2084-2017-62-2-82-87>.

2. Пашенков М.В., Хаитов М.Р. Иммуный ответ против эпидемических коронавирусов. *Иммунология*. 2020, 41 (1): 5–18. DOI: [10.33029/0206-4952-2020-41-1-5-18](https://doi.org/10.33029/0206-4952-2020-41-1-5-18).

3. Головкин А. С., Кудрявцев И. В., Дмитриев А. В., Калинина О. В. Фиброзные изменения сердечно-сосудистой и дыхательной систем после перенесенной COVID-19: вклад факторов иммунной системы и генетическая предрасположенность. *Российский кардиологический журнал*. 2020;25(10):4087. doi:[10.15829/1560-4071-2020-4087](https://doi.org/10.15829/1560-4071-2020-4087)

Ogahiy g'azallarida ishq va pand nasihat ruhining ustunligi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Sharq sivilizatsiyasi va tarix fakulteti fors-ingliz guruhi 2-bosqich talabasi

Mustafoyeva Mushtariy Zohid qizi

Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi kafedrasida katta o'qituvchisi
Xudoynazarov I. B

Annotatsiya: Qomusiy bilim, teran tafakkur, keng dunyoqarash, katta hayotiy tajriba sohibi bo'lgani, donishmand maqomiga yetgani uchun ham shoirning ko'plab bayt-u misralari hikmatday, xalq maqollariday hatto pand - nasihatdek jaranglaydi. Ba'zi g'azallari esa butunisicha pand - nasihat asosiga qurilgan. Ushbu maqolada ham Ogahiyning pand - nasihat ruhidagi g'azali va g'azallaridagi ishq masalasiga e'tibori haqida bayon etilgan. Bilamizki, Ogahiy ijodining salmoqli qismini ishq- muhabbat mavzusi, oshiq va ma'shuqa obrazlari boyitib turadi.

Kalit so'zlar: Qomusiy olim, sheriy janrlar, Lutfiy, Alisher Navoiy, Ogahiy salafllari, mumtoz adabiyot

Mutafakkir shoir, yetuk muarrix, zabardast mutarjim sifatida XIX asr o'zbek adabiyoti tarixida katta o'rin tutgan Muhammad Rizo Erniyozbek o'g'li Ogahiy 1809-yili Xiva xonligida miroblik vazifasida ishlab kelganlar. Amakisi - mashhur shoir va muarrix Shermuhammad Munis ham mirob edi. Uch yoshida otasidan erta yetim qolgan Muhammad Rizo uning qo'lida tarbiyalanadi.¹ Ogahiyning kichik she'riy janrlar: ruboiy, tuyuq, fard, kabi shakllarda ham benazir ekanligiga guvoh bo'lamiz. Ogahiy salafllari Lutfiy, Navoiy, Bobur, Fuzuliy hamda Munis kabi mumtoz adabiyotimiz yorqin siymolari an'analarini davom ettirdi, rivojlantirdi, yangi badiiy kashfiyotlar bilan boyitdi. Uning ijodi shoirlarimizning bir necha avlodi uchun mahorat maktabi bo'lib xizmat qiladi

Kishikim toleyi farxundavu baxti humoyundur

Na ishkim qilsa maqbul-u na so'z kim desa mavzundur.

Musallamdur anga zuhd-u fano-u faqr atvori-

Ki, oldig'a na kelsa rozi-yu masrur-u mamnundur.

Haqiqatda gado andoq muazzaz podshohdurkim,

Muqassir farshi yer sathi, muhaqaar qasri gardundur.

Hazar qil, ey g'aniy, bo'lma haris amvol jam'ig'a-

¹ Jamoling jilvasi Toshkent Ozbekiston 2016

Ki, bo'lg'ay zillati Qorung'a bois hirs Qorundur.
Takabbur bodasin ichmakdin e'roz aylakim, shayton
Bu may kayfiyatidin to abad mardud mal'undur.
Chu gardun ofarinish ichra izhor etti sarkashlik,
Bu fe'lidin tun-u kun zor-u sargardon-u vojundur.
Bu gulshan sayrin etsang, bosma gustoxona tufroqni-
Ki har gom ostida bir paykari ozoda madfundur.
Necha dono esang ham urma g'ayb asroridin damkim,
Oning fikrida ojiz yuz Arastu ming Falotundur.
Agar muhtoj esang, hojatravolig' ista ul shahdin-
Ki, shahlar ollida oning gadoyi zor-u mahzundur.
Tong ermas, bo'lmasam bir lahza hosid makridin emin-
Ki, shaytondin adovat toabad odamg'a maqrundur.
Bori xalq o'lsa dushman Ogahiyg'a zarracha g'am yo'q-
Ki oning homi-yu g'amxorasi Xalloqi bechundur.

Ushbu g'azalda Ogahiy butunicha pand-nasihati ruhida yozgan bo'lib har bir bayti da'vatdek yangraydi. " So'z ", " ganj ", " ehtiyoj", " arzimas" radifli, " Kishikim, tole'yi farxundav-u baxti humoyundur", " Xarob o'lsun, ilohi gumbazi davvori charxi dun" misralari bilan boshlanadigan g'azallari bus-butunicha pand- nasihat ruhida yozilgan. ²

Jamiyatda, hayotda sevgiga munosabat dastlab Ogahiy lirikasining umumiy ruhida hazinlik, nadomat motivini ustun qiladi. Oshiqlar ko'pincha yoriga yetolmaslik xususida chuqur hayajon, nadomat bilan hasrat qiladi. Ogahiy lirikasi umumiy ruhidagi bu hazinlik xursandchilikdan ko'proq hasrat motivlarini ustunligi shoirning shaxsiy tuyg'usi yoki qobiliyatidagi biron nuqson natijasi sifatida yuzaga kelgan emas: aksincha, bu Ogahiy ulug' insonparvar o'z ijodida bevosita hayotdan oziqlangan, sevgi masalasida ham davrining asosiy xususiyatlarini ko'ra bilgan realist sifatida gavdalaniriladi³

.Xulosa qilish joizki, Ogahiy dunyoga , insonga tunganmas muhabbat, hayotga cheksiz mehr bilan qaraydi, ijtimoiy jarayonlarga qattiq qiziqadi.Shoir insonni hayot gozalliklarini, muhabbat shavq- zavqini tolib toshib tarannum etadi. Shuning uchun bolsa kerakki, uning gazallarida ozgacha dard, ozgacha ruh mavjud. Ishqiy gazallarida koproq yorga murojaat, uning vasliga yetmoqlik uchun oshufta konglini qurbon qilishi bayon etilgan.

² Jamoling jilvasi Toshkent Ozbekiston 2016

³ Z. Qosimova Mumtoz adabiyot vakili Ogahiy ijodida ishq mavzusi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Jamoling jilvasi Toshkent Ozbekiston 2016
2. Jamoling jilvasi Toshkent Ozbekiston 2016 65- 66 betlar
3. Z.Qosimova Mumtoz adabiyot vakili Ogahiy ijodida ishq mavzusi

OGAHIY ZULLISONAYN SHOIR SIFATIDA

Ilmiy rahbar: f.f.n. PhD M.Ortiqova

Toshkent davlat sharqshunoslik univristeti talabasi

Shukurova Ruxsora Abdulhofiz qizi

e-mail: shukuruovaruxsora5956@.com

Annotasiya: XIX asrda faoliyat yuritgan ko‘plab shoirlarning ikki yoki undan ortiq tillarda ijod qilgani barchamizga ma’lum. Ushbu maqolada Ogahiyning zullisonayn shoir sifatida, xususan fors tilidagi ijod namunlari va ularning mazmuni haqida.

Kalit so‘zlar: Ogahiy, zullisonayn shoir sifatida, fors-tojik, Amiriy, Qo‘qon xonligi.

Ogahiyning forsiy she’riyatini ko‘zdan kechirar ekanmiz, shoir fors tilida ijod qilish fors-tojik adabiyotining zabardast vakillari ijodidan ta’sirlangan holda ushbu ta’sir ostida qolib ketish emasligini yaxshi anglaganini mushohada qilamiz. Umuman, Ogahiyning forsiy lirikasi an’anaviylik va novatorlik chegarasida turish bilan karakterlanadi. Bundan tashqari Ogahiy forsiy she’riyatida ham nazmbozlik, xususan, she’riyat uchun ayb sanaluvchi masx kabi nuqsonlardan holi she’rlar yaratishga intilgan. Ogahiy bu adabiyotning mashhur vakillari ijodidan qanchalik ta’sirlanmasin, mazkur tilda yaratgan har bir satrida o‘z daxosiga munosib ravishda muhim ijtimoiy fikrlarni bayon qilishga harakat qiladi. Masalan “Shabnamro” radifli g‘azalida

Maxo‘r hargiz fireb az fursati hastai dar in gulshan

Ki, umri nimro‘zi saxt noyob ast shabnamro

Ya’ni “bu gulshanda borlik fursatidan aldanib qolma, chunki shabnamga yarim kunlik umri ham juda qadrlidir (notobdir)”¹. Ushbu misralar zamirida kata falsafiy mushohada yashiringan bo‘lib, inson umri nihoyatda omonatligi, shunday ekan, undan faqat ezgulikkina meros qolishi mumkinligi ta’kidlaydi shoir. Mazur g‘azal shoir

¹ Ta’viz –ul oshiqin. –B. 486,

tomonidan umrining so‘ngi yillarida, kata adabiy va hayotiy tajriba hosil qilgan davrda yaratilganligi “ Bu mo‘yi piri ashkam, Ogahiy, dar bahr agar g‘alatl”, ya’ni “ qariganda oppoq soqolim bilan, Ogahiy, ko‘z yoshim agar dengiga tushsa...” misrasidan ham bilib olamiz.

Shoir nazdida shabnam oqil inson uchun kata bir ibrat. Shuning uchun uning har bir jihatini shoir o‘zining hayotiy mushohadalari bayoni uchun badiiy ahamiyatga aylantiradi:

Sarash bar sachda boshad, z-in chixat dar hoki in buston

Ki, naqshi poyi on gulchehra mexrob ast shabnamro

Ya’ni shabnamga bu bo‘ston tuprog‘ida ul gulchehraning oyoq izi mexrob bo‘lgani kabi hamisha boshing sajdada bo‘lsin! Shu o‘rinda shoirning orginal tashbihi har jigar tob ast shabnamro, Ki sar to poy a‘zo az gudoz ob ast shabnamro” (Bilmadim nega shabnam buncha bezovta, mana shu hasratdan jismi boshdan oyoq suv bo‘lib ketibdi) degan savollarga javob berishga harakat qiladi. Umrning g‘animatligini Ogahiy “Subh” she’rida ham badiiy timsollar orqali ifodalaydi:

Shud az umri bebaqoi xudmagar ogoh subh,

Meravad az xeshtan har dam kashida oh subh.

Tarjimasi: O‘zini o‘tkinchi umridan bo‘ldimi yo ogoh tong,

O‘zidan ketar har dam chekibon oh tong².

Shoirning falsafiy mushohadasiga ko‘ra, umrning g‘animatligini anglash uchun inson qalbida tong kabi musaffolik bo‘lmog‘i kerak, degan g‘oya mana shu badiiy timsollar ostida yashiringan. Ogahiy ijodining ham markaziy mavzusi - inson. Shuning uchun, eng avvalo insonlar bir-birlarini qadrlamoqliklari kerak.

Keyingi misralarda shoir sulukning eng asosiy shartlaridan birini badiiy obrazlar orqali quyidagicha bayon qiladi:

Chilvai yorat, agar xohy zi haty dur shav,

² A.Axmedov tarjimasi. Merosga mexr. —Toshkent TDPU, 2003 —B. 88.

Mekushoyad baxri mehri mehr az raftani xud roh subx.

Tarjimasi: Agar yoring jilvasi(vasli)ni istasang,o'ingdan kech, xuddi o'zidan kechish bilan quyoshga yo'l ochgani kabi.

Quyidagi g'azal esa majoziy ishqning go'zal tarannumi bo'lib Ogahiyning o'zbekcha she'riyatidagi

Yuzing ochkim, Quyosh sadqang bo'lib boshingdin aylansun,

Yangi oy yuz tavoze' ko'rguzub qoshingdin aylansun³

Matla'li g'azali ruhida yozilgan:

Shabe tanxo biyo, chun mohi tobon, az asrat gardam,

Ruxatro kun maro sham'i shabiston, az sarat gardam —

Sadqang bo'lay, bir kecha to'lin oyday bo'lib tanxo kel, yuzingni men uchun tunimni yorituvchi sham qil.

Baytda soqilikning ko'ngilga o'zidan boshqa daxl qila olmaydigan fayz yetishi, tariqat maqomlarini bosqichma-bosqich o'tash asnosida yuz beradigan inkishof mazmuni an'anaviy tarzda tavsiflangan.

Ogahiyning forsiy g'azaliyotida Amiriy g'azaliga ikkita tatabbu' va uning ikkita g'azaliga muxammas uchraydi. Bu birinchidan, Amiriyning badiiy mahoratiga tahsin bo'lsa, ikkinchidan Qo'qon xonligi bilan diplomatik aloqalarga ham ijobiy ta'sir o'tkazish maqsadida bo'lsa ajab emas. Uchinchidan, Ogahiy Buxoro amiri amir Nasurulloning 1842-yilda Qo'qon xonligiga qilgan birodarkushlik urushiga o'zining salbiy munosabatini bildirgan. Ushbu adabiy hayrixohlik zamirida siyosiy yakdillikni qo'llash ham bo'lishi ehtimoldan holi emas. Zero "Agar jami' o'lsa uchqun bir makonga, Bo'lur, albatta, otashgoh paydo" degan birdamlikni misralarida keltirgan.

³ Ogahiy. Asarlar. Ikkinchi jild. — Toshkent: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashryoti, 1972. B.15

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hojiahmedov A. She'r san'atlarini bilasizmi? Toshkent, Sharq nashriyoti. 1999. 94
2. Abdullayev V. O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent, O'qituvchi nashriyoti, 1964. B-347- 376
3. Adizova I. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. Toshkent. Fan nashriyoti. 2009. B-221-232
4. Navoiy asarlar lug'ati. Alisher Navoiy asarlarining o'n besh tomiligiga ilova. Toshkent. G'ofur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. 1972. 782
5. Ogahiy she'riyatidan. Toshkent. 1983. 120 b.
6. Majidiy R. Ogahiy lirikasi. Toshkent. O'zbekiston FA nashriyoti. 1953. 238
7. Munirov Q. Ogahiy. Toshkent, O'zbekiston FA nashriyoti. 1969. 54b
8. Adizova I. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. Toshkent. Fan nashriyoti. 2009. 22b
9. Mallayev M., Karimov K., Ismatov I. O'zbek adabiyoti tarixi. O'qituvchi. 1982

QORAMOLLARDA UCHRAYDIGAN TASHQI KASALLIKLAR VA ULARNING TURLARI

Kitaybekov Sultanbek Kadirbaevich Samarqand davlat veterinariya medicinasi chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali Veterinariya va Zootijeneriya fakulteti Veterinariya medicinasi yo'nalishi talabasi

Email: *sultanbekkitaybekov79@gmail.com* **tel:** 998995831399

Annotatsiya: Veterinariya, chorvachilik, ekstensiv, intensiv, genetik potensial, maksimal, yuqumli kasallik, profilaktik vositalar, veterinariya laboratoriyalari, brusellyoz, tuberkulyoz, klinik diagnostika, propedevtika, fermer xo'jaliklari, kasallik belgilari.

Kalit so'zlar: Ushbu maqolada qoramollarda va hayvonlarda uchraydigan yuqumli kasalliklar tarixi, ularning turlari haqida va qonunchilikdagi qoidalari ma'lumotlari keltirilgan.

Yuqumli kasalliklar tabobatning dolzarb muammolaridan biridir. Yer yuzida hozirgi vaqtda milliardlab odamlar u yoki bu yuqumli kasallikni boshidan kechiradi. Tibbiyot xodimlarining sayi harakatlari natijasida ba'zi kasalliklar (poliomelit) butunlay bartaraf qilingan bo'lsada, ba'zi kasalliklar bilan kasallanish darajasi yuqoriligicha qolmoqda. Bilamizki hayvonlarni tekshirish va kasalliklarni davolash insonlar hayvonlarni qo'lga o'rgatib, ulardan foydalana boshlagan davrdan boshlangan va bu insonning aql idroki, tushunchasi va fanning rivojlanishiga bog'liq bo'lgan. Ko'p asrlar davomida hayvonlarni tekshirish va davolash ishlari bilan ayrim odamlar shug'ullanib kelgan. Bunda ko'rish, paypaslash, kuzatish usullaridan foydalanganlar, kasallik belgisiga qarab (yo'tal, ich ketish, terlash va hokazolar) diagnoz qo'yganlar va davolaganlar. Hayvonlarni davolash to'g'risidagi eng qadimgi qo'lyozma - bu Misrdagi Kaxun veterinar qo'lyozmasidir. Hozirgi davrda olimlarimiz tomonidan zamonaviy, yangi tekshirish usullari ishlab chiqilmoqda, eski tekshirish usullari takomillashtirilmoqda, elektron asbob va uskunalar yaratilmoqda. Bu hayvonlar kasalliklarini aniqlash, davolash va oldini olishda juda katta ahamiyatga ega.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyin, xo'jaliklardagi chorva mollari xususiy tadbirkorlar qo'lga o'tdi, chorvachilik bilan shug'ullanadigan fermer xo'jaliklari tuzildi. Chorvachilik hayvonlarining ko'pchiligi xususiy xo'jaliklar qo'lga o'tdi. Chorvachilikning shaxsiy xo'jaliklarda va mayda fermer xo'jaliklarida rivojlanishi veterinariya xizmatlarining o'z vaqtida sifatli o'tkazilishini qiyinlashtiradi. Bunday holda veterinariya xodimlaridan yanada ma'suliyatli, e'tiborli va kasbga mehr - muhabbat bilan faoliyat yuritishni talab qiladi.

Barchamizga mu'lumki O'zbekiston Respublikasining "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuniga (O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining Axborotnomasi, 1993-y., 5-son, 223-modda) muvofiq yuqumli kasallikka chalingan hayvonlarga xizmat ko'rsatishda mehnatni muhofaza qilish tartiblari belgilangan.

Mazkur qoidalar mulkchilik shaklidan qat'i nazar, yuqumli kasallikka chalingan hayvonlarga xizmat ko'rsatuvchi barcha turdagi korxonalar uchun taalluqlidir. Mazkur Qoidalarga rioya etilishi ustidan nazorat maxsus vakolatli davlat idoralari, korxonaning rahbari va mehnatni muhofaza qilishga mas'ul xodimlar zimmasiga yuklatiladi. Odam va hayvonlar uchun xavfli bo'lgan yuqumli kasalliklarga quyidagilar kiradi:

brutsellyoz — brutsella mikrobi qo'zg'atadigan infeksiyon kasallik hisoblanib, sigir, qo'y, cho'chqa uchun xarakterli bo'ladi.

Chorvachilik bilan shug'ullanuvchi korxonalarda brutsellyoz kasalligining oldini olish maqsadida maxsus dastur asosida emlash, davriy tibbiy ko'rik, dispanserizatsiya va boshqa tadbirlar o'tkaziladi. Kasal hayvon organizmidan brutsellalar tashqi muhitga sut, siydik, jinsiy a'zolaridan keladigan suyuqliklar orqali yaylov, suv ichish manbalari, hovli, ferma, og'ilxonadagi to'shaklarga va kasal hayvonning terisi hamda junlariga tushadi;

kuydirgi — o'ta og'ir o'tuvchi infeksiyon kasallik bo'lib, qoramol, qo'y, bug'u, tuya, ot, cho'chqa va boshqa hayvonlarda uchraydi. Bu kasallik kuydirgi tayoqchalari tomonidan chaqiriladi. Kasallikning oldini olishda odam va hayvonlarni vaqtida emlash asosiy usul hisoblanadi. Kasal hayvonlar izolatsiya qilinadi. O'lgan hayvonlar jasadi kuydiriladi;

leptospiroz — leptospira mikrobi qo'zg'atadigan infeksiyon kasallik bo'lib, odam va hayvonlarda uchraydi. Leptospiroz bilan yirik va mayda shoxli mollar, cho'chqa, ot va boshqa hayvonlar kasallanadi. Meditsina va veterinariya-sanitariya qoidalariga rioya qilish, emlash va kemiruvchilarni o'z vaqtida yo'qotish tadbirlari kasallikning oldini olishda asosiy tadbirlar hisoblanadi;

oqsil (ovsil) — virusli kasallik bo'lib, odamlarga, qoramol, tuya, ot, bug'u, echki, qo'y, cho'chqa va itlardan o'tadi.

Kasallikning oldini olish uchun avvalo veterinariya-sanitariya tadbirlari o'tkaziladi. Chorvachilik bilan shug'ullanuvchi korxonalarda kasal hayvon aniqlansa, karantin e'lon qilinadi;

salmonellyoz — salmonella virusi qo'zg'atadigan yuqumli kasallik bo'lib, go'sht mahsulotlarini iste'mol qilgandan so'ng oshqozon ichak faoliyatining buzilishi bilan xarakterlanadi.

Kasallikning oldini olish uchun shaxsiy gigiyenaga, tozalikka rioya qilish va oshxona anjomlari (go'sht chopish taxtasi, pichoq, bolta va boshqalar)ni toza saqlash lozim. So'yilgan hayvon yoki parranda go'shtini veterinariya vrachi ruxsatisiz iste'mol qilish tavsiya etilmaydi;

tuberkullyoz — uzoq vaqt davom etadigan infeksiyon kasallik hisoblanadi. Tuberkullyoz bilan yirik shoxli va, mayda shoxli hayvonlar parrandalar va cho'chqalar kasallanadi.

Barcha ishchi xodimlar reja asosida tekshiruvlardan o'tadi va shu bilan birga rengenoflyurografiya va immunobiologik reaksiyaga tekshirilib turishlari shart;

tulyaremiya — kemiruvchilar kasalligi bo'lib, kalamush, andatra, quyon, sug'ur va uy sichqonlarida uchraydi. Kasallik mikrobi kasal hayvonning siydigi va axlati orqali suvni, tuproqni, o'tni va donlarni zaharlaydi. Agar tulyaremiya bilan kasallangan kemiruvchi aniqlansa, o'sha tumanda joylashgan barcha fuqarolar emlanadi;

tenioz — invazion kasallik hisoblanadi. Odamning ingichka ichagida cho'chqa solityorining mavjud bo'lishi natijasida kelib chiqadigan kasallik;

teniarinxoz — nvasion kasalligi. Odam ingichka ichagida ko'p yillar davomida yashaydi. U tashqi muhitga odam organizmidan urug'larga to'lib keyin fekalii bilan birgalikda chiqadi;

exinokokkoz va alveokokkoz — kasallikni odamlarda parazitlar gelmintlar qo'zg'aydi. Exinokokkoz paraziti mayda sharsimon bo'lib, it, bo'ri, tulki, shimol tulkisi va boshqa hayvonlarning ichagida yashaydi;

qutirish — o'tkir yuqumli virusli kasallik bo'lib, bo'ri, tulki, daydi itlar va pashshalar kasallik manbai hisoblanadi. Bu kasallikka yirik va mayda shoxli hayvonlar, ot, tuya, cho'chqa, mushuk va odamlar ta'sirchan hisoblanadi. Viruslar kasal hayvon so'lagida joylashgan bo'lib, u tishlagan vaqtida boshqa organizmga yuqadi.

Qoninchilikka muvofiq: Chorvachilik fermalari va komplekslarida insonlar va hayvonlar chalinadigan kasalliklar bilan kasallangan shaxslarning ishlashlari taqiqlanadi. Hayvonlarga xizmat ko'rsatishda teri kasalliklari bilan kasallangan, shilingan va mayda yaralari bor xodimlar faqat shifokor ruxsati bilan ishlashga ruxsat etiladi. Agressiv hayvonlar saqlanadigan og'ilxona yoki bokslar tepasiga ogohlantiruvchi belgi qo'yilishi shart. Bu belgi sariq rangli yozuv bilan yozilishi lozim. Bog'lanmay saqlanadigan hayvonlarga xizmat ko'rsatish jarayonida ularning harakatini cheklab qo'yadigan asbob va uskunalardan foydalanish kerak. Hayvondan odamga antropozoonos kasalliklarining yuqish usullari turli xil bo'ladi. Ayrim kasalliklar hayvonlarga xizmat ko'rsatish jarayonlarida yuqishi mumkin. Boshqa holatlarda esa, hayvondan olinadigan mahsulotlar, sut, sut mahsulotlari, jun, go'sht, teri orqali va

parrandalar hamda odam va hayvonga hujum qiladigan qon so'ruvchi hasharotlar tomonidan ham bu kasalliklar yuqtirilishi mumkin

Veterinariya xodimlarining asosiy vazifasi - chorvachilikni rivojlantirib, aholini chorva mahsulotlari bilan va sanoatni xom - ashyo bilan ta'minlashdan iborat. Insoniyat hayotida chorva mahsulotlari asosiy o'rinni egallaydi. Lekin O'zbekistonda hozirgacha odamlarni talab darajasidagi chorva mahsulotlari bilan ta'minlash amalga oshirilgan emas. Shuning uchun veterinariya xodimlari o'z bilim va tajribalarini ishga solib, chorvachilikni yuqori darajada rivojlantirishlari kerak.

Veterinariya mutaxassislari doimo toza, ozoda, maxsus xalat va qalpoqchada yurishlari kerak. Xalat va qalpoqcha toza yuvilgan va dazmollangan bo'lishi kerak. Veterinariya xodimlari o'tiradigan xona, hayvonlarni qabul qiladigan joylar tozalangan bo'lishi, asbob - uskunalar yuvilgan, quritilgan holda alohida joylarda, shkaflarda, usti toza material bilan yopilgan holda saqlanishi kerak. Hayvonni tekshirish uchun kerakli asbob - uskunalar yuvilgan, tozalangan va sterilizasiya qilingan bo'lishi, hayvonni tekshirib bo'lgandan keyin, veterinariya xodimlari asboblarni va qo'lini yaxshilab yuvishi kerak. Dori - darmonlar guruhlar bo'yicha alohida - alohida saqlanishi kerak. Veterinariya xodimlari kasal hayvonlarni qabul qilganda, kasal hayvon va uning egasiga qo'pollik qilmasdan, xushmuomalada bo'lishlari kerak. Agarda yuqumli kasalliklarga gumonsiralsa, qo'l va asboblarda dezinfeksion eritmalar bilan yuviladi, hayvonlarning tezagi, siydigi tozalanib, maxsus chuqurga tashlanadi, hayvon turgan joy dezinfeksiya qilinadi. Kasalliklarning kelib chiqishini oldini olish, kasal hayvonlarni davolash, insonlarni kasalliklardan, tabiatni iflosliklardan saqlash, davlatimizga chetdan yuqumli kasalliklarni kelishini oldini olish veterinariya mutaxassislarining vrachlik burchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2009-y., 12-son, 136-modda; 2010-y., 40-41-son, 349-modda; *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*, 28.07.2021-y., 10/21/3313/0724-son

2. I.A.Karimov. «Qishloq xo'jaligi taraqqiyoti-to'kin hayot manbai». T.O'zbekiston, 1998 y

3. 8.Safarov M.B. «Kirish, umumiy tekshirish usullari, hayvonlar bilan dastlabki tanishish, hayvonlarni umumiy tekshirish». Klinik diagnostika fanidan o'quv qo'llanma, Samarqand, 1992 i.

4. Safarov M.B., Nafas olish va yurak – kon tomir sistemalarini tekshirish. Samarqand, 1993 y.

5. Safarov M.B., Raxmonov A.O. Umumiy diagnostika klinik diagnostika fanidan amaliy mashg'ulotlar uchun o'quv qo'llanma. Samarqand, 2002 y.

6. "Hayvonlar yuqumsiz kasalliklari, akusherlik va ginekologiya" kafedrasida klinik diagnostika fanidan ma'ruzalar matni

Boshlang'ich sinf darslarini rivojlantiruvchi ta'lim asosida o'qitish metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari

Bobomurodov Xusniddin Mengziyoyevich
Termiz davlat pedagogika institutining 2-bosqich magstranti
O'zbekiston Respublikasi
Surxondaryo viloyati Termiz shahri.

Annotatsiya: Dars oldindan o'ylangan va uning rejasi tuzilgan bo'lsa, tabiatshunoslik darsiga bo'lgan ta'riflashgan talablarni amalga oshirish oson bo'ladi. O'qituvchi reja tuza turib, birinchidan, darsning asosiy maqsadini, uning tuzilishini, mazmunini ikkinchidan, tashkil qilinishi shakllarini belgilaydi.

Kalit so'z: pedagogik, qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, boshlang'ich sinflar, Tabiatshunoslik darslari, dars tuzilishi.

Аннотация: Если урок продуман и спланирован заранее, реализовать описанные требования к уроку естествознания будет легче. При составлении плана учитель, во-первых, определяет основную цель урока, его структуру и содержание, во-вторых, формы его организации.

Ключевые слова: педагогика, поддержка и развитие, начальные классы, уроки естествознания, структура урока.

Abstract: If the lesson is thought out and planned in advance, it will be easier to implement the defined requirements for the science lesson. While making a plan, the teacher, firstly, determines the main purpose of the lesson, its structure and content, and secondly, the forms of its organization.

Keyword: pedagogy, support and development, primary classes, science lessons, lesson structure.

Rejalashtirishning maqsadga muvofiqligi darsni qismlarga to'g'ri ajratish bilan ta'minlanadi. Boshlang'ich sinf darslarini rivojlantiruvchi ta'lim asosida o'qitishni Nizom talablari asosida ta'lim-tarbiya jarayoniga o'qitishning zamonaviy va innovatsion pedagogik uslublarini hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy yetish orqali ta'lim sifatini oshirishda o'quvchilarning individual ijobiy xususiyatlarini aniqlash, qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, ularning yuksak darajada ta'lim-tarbiya olishlari, ijodiy imkoniyatlarini shakllantirish va rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratib berish shakllantirish vazifasi fanning asosiy maqsadi bo'lib, bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchilariga tarbiyalovchi ta'lim sistemasini tushunib

olish, tabiiy fanlarni o'qitish asoslarini, uning uchun xos bo'lgan shakl, metod va uslublarini, o'quvchilarning bilish faoliyatlariga rahbarlik qilishni o'rganib olishlariga yordam qilish kabi amaliy masalalarini o'z ichiga oladi [2].

Boshlang'ich sinf darslarini rivojlantiruvchi ta'lim asosida o'qitishning vazifalari qatoriga: o'quv fani sifatida tabiiy fanlar mazmunini aniqlash; o'qitishning metod va uslublarini tadqiq qilish (zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalariga alohida ye'tibor bergan holda); zarur o'quv jihozlari ishlab chiqish kiradi.

Binobarin, boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishning asosiy shakli-darslariga qo'shimcha holda maktab amaliyotida o'qituvchining o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv ishlarining boshqa shakllari tarixan vujudga kelgan. Metodik jihatdan to'g'ri tashkil yetilgan o'qitish jarayonida shu o'qitishning barcha shakllari asosiy shakl-dars bilan o'zaro bog'liqdir. Ular tabiat haqidagi tushunchalarni, dunyoqarashni tafakkurni, amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi.[5]

Darsda har xil metodlarning qo'llanilishi yangi mavzuni to'liq va ravshan yoritishga imkon beradi, o'quvchilarni kamroq charchatadi, faolligini oshiradi. Tabiatshunoslik darslarida o'qituvchi barcha o'qitish metodlarini og'zaki, ko'rgazmali va amaliy metodlarni qo'llaydi. U o'simlik va hayvonlarni namoyish yetadi. Amaliy ishlarni bajarish yo'li bilan o'quvchilarni ayrim organizmlarning tashqi va ichki tuzilishi bilan tanishtiradi. Zamonaviy tabiiy fanlarni o'qitishning tashkiliy shakllarini anglab tanlanganligi, ya'ni umumsinf, guruh va individual mashg'ulotlarning oqilona uyg'unlashtirilganligi bilan xarakterlanadi.[8]

Agar dars oldindan o'ylangan va uning rejasi tuzilgan bo'lsa, tabiatshunoslik darsiga bo'lgan ta'riflashgan talablarni amalga oshirish oson bo'ladi. O'qituvchi reja tuza turib, birinchidan, darsning asosiy maqsadini, uning tuzilishini, mazmunini (o'quv materialini, metod va uslublarini, darsning har bir qismi uchun jihozlarni), ikkinchidan, tashkil qilinishi shakllarini (sinf bilan umumiy ish, o'quvchilarning guruhlarga bo'linib ishlashlari, har bir o'quvchining yakka ishlashini) belgilaydi. Rejalashtirishning maqsadga muvofiqligi darsni qismlarga to'g'ri ajratish bilan ta'minlanadi. Rejalashtirish dars tipini belgilovchi va didaktik maqsad bilan taqozo qilinadigan tuzilishga bog'liqdir. Tabiatshunoslik darslarining tiplari. Darsni quyidagi tuzilish qismlariga ajratish mumkin:

1. Tashkiliy qism.
2. Uy vazifasini tekshirish.
3. Yangi materialni bayon qilish.
4. O'quvchilarning mustaqil ishlashlari, yangi bilimlarini mustahkamlash, ularning o'zlashtirilishini tekshirish.

5. Dars materialini umumlashtirish.
6. Uyga vazifa berish.
7. Baholami sharhlash.

Dars tuzilishi dars mavzusi bo'yicha darslarning umumiy tizimida uning qanday o'rin yegallaganligiga bog'liq, ammo qanaqa bo'lishidan qat'i nazar har bir dars tashkiliy, mantiqiy, psixologi jihatdan yaxlit bo'lishi kerak. Metodik jihatdan to'g'ri tuzilgani darsda barcha tomonlar o'zaro bog'liqdir

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- 1 O'zbekiston milliy ensiklopediya 8 T.: 2000. 801 b.
- 2 V. L. Popov. Invariant // Matematik ensiklopediya. - M.: Sovet ensiklopediyasi, 1979. - T. 2. - S. 526.
3. Berulava M.N. Integratsiya sodiraniya obrazovaniya/ M.N.Berulava. -M.: Pedagogika, Biysk: Nauch. -izd. sentr BiGPI, 1993. -113-115 s.
4. Berulava M.N. Teoreticheskie osnovy integratsii obrazovaniya/ M.N.Berulava. - M.: Sovershenstvo, 1998. -192 s.
5. Isaqulova N.J. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaga oid tushunchalarni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari. - Ped. fan. nom. dis. avtoreferati. - T.: 2006. - 20 B.
6. A Rahmatullayev, D Yoqubova, O Ergasheva "Boshlang'ich ta'lim tizimida integratsiyalashgan texnologiya" Termiz "Surxon-nashr" 2017 19-22b
7. Bezrukova V.S. Pedagogicheskaya integratsiya: suщnost, sostav, mexanizmy realizatsii V.S.Bezrukova Integratsionnye protsessy v pedagogicheskoy teorii i praktike: Sb.nauch.trudov. avtoref. Diss. kand. ped. nauk. Sverdlovsk: SGIPI, 1999. - 25 s.
8. Zaxlebniy A.N.Shkola i problema oхраны prirody. M.: Pedagogika, 1981. - 184 s.
9. Norbutayev Kh.B. The formation of ecological thought of pupils in teaching of biology in connection with natural sciences in the process of the lesson. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (3) Part II, 2020.-P. 134-138.

“MAQSUD SHAYXZODANING TARIXIY MAVZULARDA IZLANISHLARI”

Saparov Jaloliddin Xolbobo o‘g‘li.

Toshkent Davlat Transport Universiteti Yurisprudensiya (Xalqaro transport huquqi) yonalishi 2- bosqich talabasi

Jaloliddinsaparov98@gmail.com

Annotatsiya: mazkur maqolada buyuk o‘zbek yozuvchisi Maqsud Shayxzoda ijodi xususan yozuvchining tarixiy mavzularda yozilgan asarlari haqida ma'lumotlar berilgan . Maqsud Shayxzodaning ijodida qadimiy tariximizda yurt ozodligi va mustaqilligi uchun kurashgan qahramonlarimiz haqida yozilgan.

Kalit so‘zlar: drama, urush, vatan, mustaqillik, Jaloliddin Manguberdi, Xorazm Shayxzodaning dastlabki ijod namunalari 1929-yildan e‘lon qilina boshlandi. 30-yillarda shoirning «O‘n she‘r», «Undoshlarim», «Uchinchi kitob», «Jumhuriyat» nomli to‘plamlari dunyo yuzini ko‘radi. Ana shu to‘plamlari bilan Shayxzoda o‘zbek adabiyotida o‘ziga xos shoir sifatida tanildi va tan olindi.

iz tariximiz to‘g‘risidagi hikoyalardan yaxshi bilasizki, o‘lkamizni XIII asrlarda Chingizxon qo‘shinlari bosib olmoqchi bo‘lganida, xalqimizning mard o‘g‘lonlaridan Jaloliddin Manguberdi dushmanga qarshi qattiq kurash olib boradi. O‘z vatani mustaqilligini saqlash uchun mardonavor turib jang qiladi. Mana shu tarixiy shaxs siymosi va shonli o‘tmish sahifalarini badiiy haqqoniylik bilan tasvirlash «Jaloliddin Manguberdi» dramasi muvaffaqiyatini ta‘minlaydi. Pyesa Hamza nomidagi o‘zbek davlat akademik drama teatri (hozirgi o‘zbek Milliy akademik drama teatri) sahnalashtiriladi. Botir lashkarboshi Jaloliddin siymosini sahnaga buyuk aktyor Shukur Burhonov olib chiqadi. Shayxzoda Ikkinchi jahon urushi yillarida yozgan "Jaloliddin Manguberdi" (1944) tragediyasida o‘z yurtining ozodligi va mustaqilligi uchun mo'gul istilochilariga qarshi kurashgan so‘nggi Xorazm shohining jangovar jasoratini tarixan aniq va haqqoniy tasvirlagan. «Jaloliddin Manguberdi» dramasida Shayxzoda Vatan erki, mustaqilligi uchun fidoyilarcha kurash olib borgan mana shu jasur sarkarda qiyofasini badiiy gavdalantirdi. Jaloliddin Manguberdi Amir Temurga ham ibrat bo‘lgan buyuk siymodir.

Ma‘lumki, sho‘ro davrida, o‘tmishdagi xon, sulton, hukmdorlarimiz nechog‘liq buyuk va vatanparvar bo‘lishidan qat‘i nazar, yoppasiga qoralab kelindi. Chunki sho‘rolarga buyuklarimizdagi xuddi ana shu vatanparvarlik qudrati ma‘qul kelmas, otabobolarimizdagi ana shu buyuk xislat yangi avlodlarga o‘tishini istamas edilar.

Qatag‘on qilingan bunday ulug‘ siymolar nomi mustaqillik davriga kelib tiklandi. O‘zbekiston hukumati xalqning bu jasur farzandi nomini abadiylashtirish

maqsadida «Jaloliddin Manguberdi tavalludining 800 yilligini nishonlash haqida» (1998) maxsus qaror qabul qildi, O'zbekiston Prezidentining farmoni bilan (2000) «Jaloliddin Manguberdi» ordeni ta'sis etildi.

Vatanparvarlik hissiyoti jo'sh urib yozilgan Maqsud Shayxzodaning «Jaloliddin Manguberdi» dramasi 1945-yilda Hamza nomidagi O'zbek davlat drama teatri tomonidan muvaffaqiyat bilan sahnalashtirilganiga qaramay, ko'p o'tmay, sahnadan olib tashlandi. Muallifga esa o'tmishni, xonlarni, beklarni, feodalizmni oqlash va yoqlash tang'asi yopishtirildi. Bu «aybnoma» nohaq qamalishiga ta'sir ko'rsatdi.

Dramaning ayrim parchalarigina yozilgan kezlari nashr etildi. Muallif hayotlik chog'ida, biror marta to'lig'icha chop etilgani yo'q. To'lig'icha ilk bor o'zbek tilida dramaturg vafotidan yigirma bir yil o'tgach (1988) bosmadan chiqdi. «Jaloliddin Manguberdi» dramasida Vatan uchun, uning ozodligi uchun bosqinchilarga qarshi kurash olib borgan jasur sarkarda, buyuk hukmdor siymosi o'zining, ayniqsa, tabiiy, jonli tasvirlanishi bilan ajralib turadi. Tasvirdagi qahramon tabiiyligini ta'minlovchi muhim hayotiy omillar bor, albatta.

Jaloliddinning xalqni dushmanga qarshi va yurt himoyasi uchun birlashtirish yo'lidagi ko'rsatgan jonbozliklarini saroydagi Badriddin singari munofiq kimsalar va ular ta'sirida dastlab otasi Xorazmshoh ham to'g'ri tushunmaydi. Shunda Jaloliddin «Menga koshonadan chodir yaxshiroq» deb chiqadi va yurt himoyasi uchun qo'shin berishlarini talab qiladi. Amir Badriddin valiahdning bu mardona so'zlari ostidagi maqsad vatanparvarlik emas, taxtni egallash deb tushunib, shoh hayot bo'lishiga qaramay: «u taxtga ega bo'lmoqchi», - deb ig'vo boshlaydi.

Jaloliddin – qahramon shaxs. U jasur sarkarda, elni, yurtni g'animga qarshi birlashtirayotgan, tashabbusi bilan lashkarni ulug' g'alabalarga ilhomlantirayotgan va bu yo'lda ibrat ko'rsatayotgan valiahd bo'lishiga qaramay, ayni vaqtda, oddiy inson sifatida gavdalanadi. Masalan, Jaloliddin bilan singlisi Sultonbegim o'rtasidagi oddiy insonlarga xos bo'lgan aka-singillik mehr-oqibatlarini shu qadar samimiy va go'zal tasvirlanadiki, kishining havasi keladi. Vatan va xalq taqdirining eng qaltis pallalarida ularni bosqinchilardan himoya qilish uchun otlangan Jaloliddinning bu yo'ldagi shijoatini, jur'atini, jasoratini ko'rsatar ekan, dramaturg o'z qahramonining valiahd va hukmdor sifatidagi xususiyatlaridan ko'ra oddiy inson sifatidagi iztiroblarini, har qanday insonga begona bo'lmagan ayrim mas'uliyatli holatlardagi ikkilanishlarni badiiy tasvirlashga alohida e'tibor beradi. Bu esa qahramon xarakterining ishonarli, jonli va hayotiy chiqishini ta'minlaydi.

Dushman qo'lga tushib azoblangandan ko'ra, o'limni afzal bilib, hatto dunyodagi eng aziz zot – onasi va farzandlari daryoga cho'ktirilishini ma'qul ko'rgan

Jaloliddin Manguberdi va mard Temur Malikning tarixiy haqiqat ruhi bilan yo'g'rilgan siymolari dramaturg Maqsud Shayxzoda qalami ostida ko'z o'ngimizda tirik insondek gavdalanadilar.

Maqsud Shayxzoda bu obrazlarga muhim ma'no yuklar ekan, yurtimizdagi XIII asr tarixiy hodisalarini gavdalanitirishdan tashqari, Vatan bosqinchilariga oyoq osti bo'lishida, xalq boshiga azob-uqubatlar yog'ilishida, mustaqillikning qo'ldan ketishida mana shunday xiyonatlarning o'rni oz emas, degan achchiq haqiqatlarga ham ishora qilmoqchi bo'ladi. Shunday ekan, ushbu drama Jaloliddin Manguberdi, Temur Malik singari asosiy qahramonlari bilangina emas, Badriddin, Yaroqbek, Sulton Muhammad Alovuddin singari personajlari bilan ham bizni ogohlikka chaqiradi, Mustaqilligimizni ko'z qorachig'idek e'zozlashga da'vat etadi, xalqni, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Shayxzoda urushdan keyingi yillar tinch hayot va yaratuvchilik zavqini tarannum etgan (kuylagan) she'rlaridan iborat «O'n besh yilning daftari», «Olqishlarim», «Zamon torlari», «Shu'la», «Chorak asr devoni» kabi to'plamlarini nashr ettiradi. 1957-yili qadim poytaxtimiz Toshkent haqida teran falsafiy va nihoyatda ehtirosli tuyg'ularga boy «Toshkentnoma» dostonini yozadi. Tarixiy mavzulardagi izlanishlarini davom ettirib 1960-yilda «Mirzo Ulug'bek» tragediyasini yaratadi. Bu asar o'zbek dramaturgiyasi rivojida juda katta o'rin tutadigan pyesadir. Asarda Buyuk bobokalonimiz, dunyo falakshunos olimlari ichida e'tirof topgan, ulug' Amir Temurdan so'ng temuriylar nasabini olamga tanitgan Mirzo Ulug'bek siymosi asarda muhabbat va ulug'vorlik bilan tasvir etiladi. Uning inson va shoh, shoh va olim, ota sifatidagi siymosi falsafiy (badiiy) teranlikda, badiiy baquvvat she'riy satrlarda ochib beriladi. Bu obrazni ham Shukur Burhonov katta mahorat bilan ijro etgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fayziyev B Balotat. "Sharq yulduzi" jurnali, 1960.
2. Ikromov O. Shuhratning "Oltin zanglamas" romani Ulug' Vatan urushi davrining badiiy ifodasi sifatida. Samarqand professor o'qituvchilarning II ilmiy konferensiya materiallari, Samarqand 1963;
3. Totayev O. "Oltin zanglamas". "Guliston" jurnali, 1967.
4. Xojimatov J. Hayotning badiiy in'ikosi. "Sharq yulduzi" jurnali, 1967.
5. Xudoyberganov N. "Yashashning ma'nosi". "Sharq yulduzi" jurnali, 1960.

MAQSUD SHAYXZODA HAYOTI VA IJODI

Xamdamova Lola Olimjon qizi
Toshkent Davlat Transport Universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Maqsud Shayxzodaning hayotiy kechmishlari va ijodi keng talqin qilingan. Shoir, dramaturg, adabiyotshunos, tarjimon, pedagog Maqsud Shayxzodaga bildirgan shoir va yozuvchilarning fikrlari ifoda etilgan.

Kalit so'zlar: Maqsud Shayxzoda, O'n she'r, Undoshlarim, Uchinchi kitob, Jumhuriyat, "Toshkentnoma" dostoni, "Mirzo Ulug'bek" tragediyasi,

Maqsud Maqsumbek o'g'li Shayxzoda 1908-yilda Ozarbayjon Respublikasi Ganja viloyati Oqtosh shahrida tavallud topdi. [1]. Boshlang'ich va O'rta ma'lumotni Oqtoshda olgach, Boku Oliy pedagogika institutida sirdan o'qidi. Shayxzoda 1928-yilda Toshkentga kelib, turli gazeta va jurnallar tahririyatlarida, 1935-1938 yillarda esa Fanlar qo'mitasi qoshidagi til va adabiyot institutida ilmiy xodim bo'lib ishladi. Shoirning adabiy faoliyati 1929-yildan boshlandi uning "O'n she'r" (1932), "Undoshlarim" (1933), "Uchinchi kitob" (1934), "Jumhuriyat" (1934) to'plamlari nashr etilishni boshladi. [2-3-4-5]. Otashin shoir mustabid tuzumning jabr-zulumidan chetda qolmad. U birinchi bor 1928-yili qamoqqa olindi. 3 yilga O'zbekistonga surgun qilingan edi. Yozuvchilar uyushmasidan o'chirilib, 1952-yil 22-sentabrda qamoqqa olinadi va 25 yilga ozodlikdan mahrum qilinadi. Shoir Stalin vafotidan keyin ozodlikka erishdi, ijodga qaytib, 1958-yili ko'hna va navqiron Toshkent shahriga bag'ishlangan "Toshkentnoma" lirik dostonini yozdi.[6]. 1960-yilda "Mirzo Ulug'bek" tragediyasini yozib, unda buyuk munajjim va ma'rifatparvar davlat arbobi Mirzo Ulug'bek obrazini yaratdi.[7]. Shayxzoda Pushkinning "Mis chavandoz", Lermontovning "Kavkaz asri", Mayakovskiyning "Juda soz", Shekspirning "Hamlet" hamda "Romeo va Julyetta" tragediyalarini o'zbek tiliga o'girdi. Shoir 1967-yil Toshkentda vafot etdi. 2001-yili o'zbek adabiyoti va madaniyati rivojiga qo'shgan ulkan hissasi uchun "Buyuk hizmatlari uchun" ordeni bilan taqdirlandi.

Shayxzoda aql ma'nosidagina emas, siymo ma'nosida ham hammamizdan ajralib turardi. Muxtor og'aning beozor savoli unga erish tuyulmadi. Aksincha, hamma yerda, hamma vaqt, hamma muhit va sharoitda qalbini obod qilgan faxr tuyg'usini jo'shtirib yubordi. U suyunib, hatto faxrlanib, ozarbayjonlik ekanini, Ozarbayjondan kelganini aytdi. Shu so'zlarni aytib turganida Maqsudning yuziga xuddi osmondagi quyosh ko'chib tushgandek bo'ldi (Maqsud Shayxzoda haqida xotiralar sahifasidan).

O'zbek adabiyotining buyuk namoyandalari – G'afur G'ulom va Oybek kabi otashnafas san'atkorlar safida ijod qilgan Maqsud Shayxzoda zuvalasi she'riyat shu'lasini bilan yoritgan kuychi edi. Uning asarlarida buyuk inqilobiy ideallar, jo'shqin vatanparvarlik tuyg'ulari, chinakam ijodiy hissiyotlar bilan yashagan yoniq qalbning gulduros aks sadosi mujassam topgan (Mirzo Ibrohimov, Ozarbayjon xalq yozuvchisi).

Xurshid Davron SHAYXZODA XOTIRASIGA

Ko'kka ziyrak quloq tutardi
Tutmoq bo'lib tun ovozini,
Qiz yuziga engashgan kabi
Egilardi qog'ozga birdan.
Kechalari oyni shu'lasini
Yoritarkan she'r qog'ozini,
Tutatardi papirosini
Yonib turgan qalami bilan.

1983-yilda yozilgan ushbu satrlarga qarang. Shayxzodaga shunday tarifi berilgan: tun ovozini eshitish uchun ko'kka boquvchi, qog'ozga qiz yuziga egilganday egiluvchi bag'ri keng inson.

“Qirq yil muqaddam XX asr o'zbek adabiyotining buyuk siymolaridan biri Maqsud Shayxzodaning jabrdiyda yuragi urishdan to'xtadi. O'tgan davr mobaynida uning tengdoshlari, izdoshlari, shogirdlari va muxlislarining ham aksari hayotdan ko'z yumdi. Shu davrda tug'ilib voyaga yetgan avlod esa uning jo'shqin so'zini eshitmay, nurli chehrasini ko'rmay, tanti qalbining saxovatidan bahramand bo'lmay o'smoqda. Binobarin, ularning Shayxzodani nafaqat buyuk shoir, balki buyuk inson sifatida ham idrok etishi, uning porloq iste'dodi oldida ta'zim qilishi qiyin. Shuning uchun ham bu otashnafas shoirning hayoti va ijodi, qanday noyob siymo bo'lgani to'g'risida yozish biz — zamondoshlarning vazifamizdir” deb yozadi - Naim Karimov.

Maqsud Shayxzoda o'zbek adabiyoti rivojiga kata hissa qo'shgan, mustabit tuzumi davrida azob chekkan, shoir, dramaturg, adabiyotshunos, tarjimon, pedagogdir. Uning she'rlarida jo'shqinlik, sevgi, vatanga mehr kabi tuyg'ular seziladi. Shayxzodadek ajdodlarimiz borligidan faxrlanamiz. Ajdodlarimiz hayoti, ijodi va meroslarini o'rganishlik, ulardan habardor bo'lishlik hamda ularni hayotga tadbiiq qilishlik – bizni faqat va faqat muvaffaqiyat sari yetaklaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saparov Jaloliddin Xolbobo o'g'li. (2023). "MAQSUD SHAYXZODANING TARIXIY MAVZULARDA IZLANISHLARI". *"Conference on Universal Science Research 2023"*, 1(3), 114–116. Retrieved from <http://universalpublishings.com/index.php/cusr/article/view/352>
2. Tursunboyeva Dilshoda Nazirjonovna. (2023). SHAYXZODA HAYOTIGA NAZAR SOLIB. *Journal of Universal Science Research*, 1(2), 415–422. Retrieved from <http://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/247>

Deviant xulq tushunchasi va uning namoyon bo'lishi.O'smirlarda deviant xatti-harakatlarning sabablari.

**Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti talabasi
O'razmatova Risolat Umidjon qizi**

Annotatsiya: Ushbu maqola deviant xulqli bolalar va o'spirinlarning rivojlanishi va hayotiy tarzini haqida,deviant xulqli bolalar mavzusini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: Deviant, o'sprinlik, yoshli, xulqi og'ishgan, fiziologik anotomik, deviatsiya, biologic, irsiyat.

Abstract: This article covers the development and lifestyle of children and adolescents with deviant behavior, and the topic of children with deviant behavior.

Key words: Deviant, adolescent, young, deviant, physiological anatomic, deviation, biological, heredity.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития и образа жизни детей и подростков с девиантным поведением, а также тема детей с девиантным поведением.

Ключевые слова: Девиантный, подростковый, молодой, девиантный, физиологический, анатомический, девиация, биологический, наследственность.

Deviant xulq-atvor belgilarining paydo bo'lishi insonning ijtimoiy muhitiga ta'sir qiladi. Sotsiologiyada deviant xatti-harakatlar shuni ko'rsatadiki, jamiyatda qabul qilingan xulq-atvor me'yorlari yordamida hamma narsani tartibga solish har doim ham mumkin emas. Maqsad va imkoniyatlar o'rtasidagi nomutanosiblikdan, odamlar natijaga erishish uchun boshqa vositalardan, masalan, noqonuniy usullardan foydalanishadi.Deviant xatti-harakatlar ikki turga bo'linadi, shuning uchun ijobiy va salbiy deviant xatti-harakatlarni ajrating. Ijobiy, giperaktivlik, daho bilan chegaradosh iste'dod, vazminlik - qonun xatiga zid bo'lmagan harakatlar. Deviant xulqning salbiy turlari:

1. Belgilangan yashash joyisiz yashash, ko'chalarda tilanchilik, voyaga etmagan bolalar va o'spirinlar haqida gap ketganda uysiz qolish.

2. Hayvonlar va odamlarga nisbatan shafqatsizlik, bu qonun ustuvorligida, lekin boshqalarning tashvishi va qo'rquviga sabab bo'ladi.

3. Yomon odatlarga moyillik - alkogol, giyohvand moddalar. Bu shuningdek, kompyuter va qimor o'yinlariga, fohishalikka, o'g'rilikka va qonunga muvofiq turli darajadagi javobgarlik uchun javobgarlikka tortishni o'z ichiga oladi.

Deviant xulq-atvorning yana bir varianti - qo'zg'olonchilar, inqilobchilar, terrorchilarga xos bo'lgan, belgilangan poydevorga qarshi chiqadigan ijtimoiy

og'ish. Deviant harakatlarning namoyon bo'lishiga yordam beradigan turtki nima ekanligini tushunish kerak. Ota-onalar va bolalar o'rtasidagi munosabatlardagi muammolar deviant xatti-harakatlarning sababiga aylanadi. Shunga o'xshash belgilar to'liq bo'lmagan oilalarda tarbiyalangan bolalarga xosdir. Ba'zida bitta ota-onaning g'amxo'rliigi va nazorati etarli emas. Hamma oilalar ham o'z xohishlaridan kam emas. Ota-onalardan birining o'limi, ajralishlar - kattalar uchun bolalarning ruhiy holati haqida o'ylash uchun imkoniyat. Har xil muammolar deviant xatti-harakatlarning sababiga aylanadi, bunga misol ota-onalarga ma'lum:

1. Bolaning turli xil qo'rquvlari va komplekslari, ular kattalarga aytishga xijolat bo'lishadi.
2. Ota-onalar tomonidan nazoratning yo'qligi, har qanday harakatlar uchun o'zlarining jazosizligini tushunish.
3. Agressiya, tirnash xususiyati, dunyoni salbiy qabul qilish.
4. O'z-o'zidan engish qiyin bo'lgan ruhiy kasalliklar.

G'ayritabiiy xatti-harakatlar nima ekanligini tushunish oson emas. Har bir alohida jamiyatda muayyan qoidalar, normalar va buyruqlar mavjud. Masalan, Meksikaning jinoiy hududlari uchun maqbul bo'lgan narsa dunyoning madaniy poytaxtlarida axloqsiz bo'lib tuyuladi. Deviant xatti-harakatlarning ko'p turlari mavjud, ularning barchasi bir nechta guruhlarga bo'linadi: qo'shadi, jinoyatchidir, axloqsiz, o'z joniga qasd qiladi. Deviant xatti-harakatlarning har bir shakli batafsil ko'rib chiqilishi kerak. Haqiqatdan voz kechish, yomon odamlar, SHlar yo'q bo'lgan o'zingizning kashf etgan dunyongizga sho'ng'ish, hamma narsa sodda va tushunarli - bunga deviant qo'shadi. Kontseptsiya "yomon odat" degan ma'noni anglatuvchi inglizcha "qo'shadi" so'zidan kelib chiqqan. Giyohvandlikka qaratilgan deviant xatti-harakatlar turlari har xil bo'lishi mumkin - engil shakldan og'ir shaklgacha. Ushbu og'ish quyidagi salbiy harakatlar bilan ifodalanadi:

alkogol, giyohvand moddalar, tamaki mahsulotlariga qaramlik;
qimor va kompyuter o'yinlariga qiziqish;
fohishalik.

Noto'g'ri xulq: Qonunni buzadigan harakatlar, ataylab qilingan deviant xatti-harakatlar deb ataladi va ular o'qituvchilar, sotsiologlar va sud ekspertlari tomonidan nazorat qilinadi. Uch turi mavjud:

1. Zaif - og'ir jazoga olib kelmaydigan mayda huquqbuzarliklar, masalan, bezorilik, jamoat joylarida suiste'mol qilish, alkogol ichimliklarni ko'p ichish.
2. O'rtacha - Mehnat to'g'risidagi qonunlarning intizomiy buzilishi, masalan, ishdan kechikib qolish, ish vaqtida mast bo'lganda paydo bo'lish.

3. Og'ir - qonunni jiddiy buzadigan va javobgarlikka olib keladigan harakatlar, masalan fohishalik, giyohvandlik vositalarini sotish, o'g'irlik, jinsiy zo'ravonlik.

Axloqsiz xatti-harakatlar: Axloq nima ekanligini aniqlash qiyin. Deviant axloqsiz xatti-harakatlar jamiyat madaniyati va an'analariga bog'liq. Shunday qilib, agar ba'zi mamlakatlarda xoinlik sudlangan xatti-harakatlar deb hisoblansa, masalan, Yaponiyada bunga tushunarli munosabatda bo'lish kerak. Ushbu mamlakatda erkaklar ko'ngil ochish bo'yicha geishas instituti yuqori darajada rivojlangan. Rossiyada shunga o'xshash hodisa fohishalik deb ataladi va qonun bilan jazolanadi. Shuning uchun deviant xulq turlarini axloqiy me'yorlarga tayanib, ma'lum bir mamlakat va millat nuqtai nazaridan ko'rib chiqish kerak.

O'z joniga qasd qilish harakati: Yosh avlod orasida o'z joniga qasd qilish kam uchraydi. O'z sog'lig'iga zarar etkazishga qaratilgan harakatlar o'spirinning o'z joniga qasd qilgan deviant xatti-harakati bilan bog'liq. Uning ba'zi turlari namoyishga, achinish tuyg'usini uyg'otishga, odamga e'tibor berishga qaratilgan. Shunday bo'lsa-da, bunday harakatlar ba'zan kuchli hissiy shok yoki travma natijasida ta'sirlangan holatda qilinadi. Ba'zida o'z joniga qasd qilish harakati tabiatda hisoblab chiqiladi va boshqalarga qaraganda ko'pincha maqsadga erishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Каримова Л.И. Социальная психология и реклама: Учебное пособие для вузов. Т.: Издательскополиграфический творческий дом им. Г.Гуляма, 2004. С. 20.
2. Sotsiologiya molodeji. Uchebник. /Pod red. V.T.Lisovskogo. SanktPeterburg, 1996
- 3 Каримова Л.И. Социальная психология и реклама: Учебное пособие для вузов. Т. Издательскополиграфический творческий дом им. Г.Гуляма, 2004. С. 20.
- 4 Sotsiologiya molodeji. Uchebник. /Pod red. V.T.Lisovskogo. SanktPeterburg, 1996

THOUGHTS ABOUT DIABETES

Scientific leader: Kurbanova Nozima Sobirjonovna

Samarkand State Medical University

Students: Nizomitdinova Zinura Isomiddinovna

Adhamjonova O'ktamkhan Akmalkhan qizi

Samarkand State Medical University 410 - group of students

Annotations: Diabetes mellitus is a disease caused by insulin deficiency and metabolic disorders in the body. Diabetes has been known for a long time in the history of Eastern folk medicine. Abu Ali ibn Sina pays special attention to this pain. "Water comes out the way it was drunk," he wrote. If the patient drinks a lot of water, it will cause other diseases and the patient will lose a lot of weight. Stopping the treatment, the doctor says: "Give the patient cold fluids, put them in a cooler, drink sour yogurt, give them fruits, drink mint, that is, wet the patient and cool him." This disease is caused by excess heat in the human body. means that it will appear. According to historical medical sources, diabetes can also be hereditary. In diabetes, there is a sharp increase in blood sugar, it is excreted in the urine (it contains sugar), thirst, weight loss, weakness, body itching and other symptoms are observed.

Key words: diabetes, insulin, type 1

Relevance of the topic: According to the current evidence, it is noted that the number of patients suffering from diabetes is increasing worldwide. Today, the prevalence of this disease among the population is 2%, and 5-8% of them are children under 15 years old. Symptoms, classification, treatment and prevention of diabetes can help patients with diabetes from stress and any negative thoughts, as well as lifestyle changes (regular physical activity, smoking cessation, and diabetes patients increasing knowledge of z). There are widespread misconceptions about diabetes among the people, and diabetes is one of the non-infectious (non-communicable) diseases that have been increasing dramatically in the population in recent years. There are many misconceptions about this disease. That is: "**Diabetes is caused by fear**", "**Diabetes is a disease of the rich**". This article discusses these concepts.

Purpose of the topic: The treatment of diabetes mellitus consists of 4 main components: diet, hypoglycemic agents, increasing physical activity, and learning about diabetes mellitus.

Content of the topic: There are two types of diabetes. Type 1 diabetes is an autoimmune disease. In addition, pancreatotropic (prone to live in the pancreas) viral infections (hepatitis, parotitis, rubella, measles, etc.) play an important role in its origin. Type 2 diabetes is mainly caused by lack of activity, chronic consumption of products

rich in easily digestible carbohydrates, animal fat products in large and excessive amounts, and after that, excess accumulated in the body (mainly in the stomach) The formation of adipose tissue is important.

In addition, chronic stress conditions, long-term insomnia, certain diseases, including hypertension, pancreatitis, obesity, thyrotoxicosis, Itsenko-Cushing syndrome, acromegaly and other diseases, as well as certain drugs (nicotinic acid, glucocorticoids, thyroid hormones) plays an important role in the development of diabetes.

Stressful situations (sudden fear or joy) actually lead to the appearance of symptoms of diabetes in people who are predisposed to diabetes and whose carbohydrate metabolism is disturbed to one degree or another.

The importance of physical work for the normal course of carbohydrate metabolism is very high. The body's energy balance is disrupted when inactivity is allowed due to normal or excessive consumption. The energy received by the body is significantly, even several times more than the energy it spends, and the unused part of the energy accumulates in the body in the form of glycogen and fats.

As this process increases, the sensitivity of the body to insulin decreases, and this condition leads to a violation of carbohydrate metabolism. That is, the occurrence of type 2 diabetes depends not on social status, but on inactivity, wrong and disordered eating.

When the blood sugar analysis is high for the first time, it is necessary to donate blood on a diet for reanalysis.

When a diet is prescribed, the amount of sugar in the blood is significantly reduced compared to its previous state, and it is not possible to assess the actual state of carbohydrate metabolism. A patient suspected of having diabetes should eat normally until a definite diagnosis is made.

A patient with diabetes should be treated in an inpatient setting for 6 months.

The patient must strictly follow this regimen every day. Complications of diabetes can be prevented or delayed only if the amount of sugar in the blood is always within the normal range during the day. Otherwise, it is impossible to prevent the complications of diabetes, even if 10 days a month are treated in the hospital for 6 months. It is not indicated in any endocrinology or diabetology literature that 10 days of inpatient treatment is required every 6 months. Prevention of complications of diabetes mellitus requires strict adherence to the regular regimen of treatment of the disease as indicated above, as well as timely medical examination, general blood,

general urine and biochemical analyzes as indicated in the treatment standards. will be carried out and measures will be taken based on their results.

Eating buckwheat mixed with yogurt is a good remedy for diabetes.

Buckwheat is just an ordinary food product. Yogurt too. It's just that they're lower in carbohydrates, so they don't raise blood sugar as much.

Blue apples do not increase blood sugar.

The taste of an apple depends on the amount of organic acids in its content. The amount of sugar depends not on its color, but on its size and degree of maturity.

You can eat pure honey because half of it is fructose, so it is a sugar substitute and does not raise blood sugar.

Honey consists of roughly equal proportions of fructose and glucose. Consumable sugar (sucrose) is also composed of fructose and glucose residues. Honey has the same blood sugar-raising properties as sugar.

Insulin is prescribed in the last stage of the disease.

In type 1 diabetes, the body loses the ability to produce insulin in a short period of time. That is, insulin-producing cells die in a short period of time. In this case, there is no other way to inject insulin into the body from the outside.

In type 2 diabetes, from the moment the disease is first detected (if there are no serious concomitant diseases), tablets that lower the sugar level are prescribed.

If these patients have severe comorbidities (ischemic heart disease, acute cerebrovascular accident, tuberculosis, severe injuries, pneumonia, and other acute conditions), the blood sugar will remain high even when the maximum daily amount of blood-lowering tablets is prescribed. if the amount does not reach the norm, or during surgical procedures, and before and after (for a certain period of time), an insulin drug is prescribed. A hypoglycemic agent is selected based on the patient's condition, not based on the wishes of the patient and his relatives or the doctor.

Sweets cannot be completely excluded from the diet, because glucose is necessary for brain nutrition.

Brain cells do indeed feed on glucose, but there is no point in giving a diabetic patient extra glucose if his blood sugar is already that high.

conclusion, a person who wants to know about diabetes needs to get information from a qualified professional. Moreover, disseminating such unfounded information as above only harms the patients suffering from diabetes.

List of references

1. Balabolkin MI "Endocrinology", Moscow, 2000.
2. Baranov VG "Manual of clinical endocrinology", Leningrad, 1973.
3. Dedov II "Endocrinology", Moscow, 2000.
4. Dedov II, Mel'nichenko GA, Fadeev VV Endocrinology. M.

**БОЛЕЗНЬ ИЦЕНКО-КУШИНГА: ДИАГНОСТИКА, ПРОФИЛАКТИКА,
ЛЕЧЕНИЕ**

*Шокирова Зарнигор Бекполот кизи
Холмуродова Нилуфар Шоймурод кизи*

*Самаркандский государственный медицинский университет, лечебный
факультет №2, 410 группа*

Руководитель: Курбанова Нозима

Аннотация: Болезнь Иценко — Кушинга (БИК) — тяжелое многосимптомное заболевание гипоталамо-гипофизарного генеза, протекающее с клинической картиной гиперкортицизма, обусловленное наличием опухоли гипофиза (85 %) или гиперплазии гипофиза и характеризующееся повышенной секрецией адренокортикотропного гормона (АКТГ) и увеличением продукции кортизола корой надпочечников.

Ключевые слова: БИК, профилактика, диагностика, лечение, клиника, симптом.

Причина БИК точно не установлена. У большей части больных диагностируется аденом гипофиза, по современным представлениям являющаяся причиной заболевания. В последние годы с помощью методов молекулярной биологии был уточнен патогенез аденом гипофиза, и кортикотропином в частности. Показано, что большинство таких аденом являются моноклональными, о чем свидетельствует наличие одинаковых генных мутаций в клетках аденомы. Потенциальным механизмом развития кортикотропином может быть спонтанная мутация рецепторов генов кортикотропинрилизинг гормона (КРГ) или вазопрессина. В случае отсутствия явных признаков аденомы гипофиза речь может идти о поражении или дисфункции более высоких структур, например лимбической области.

Кортизол и другие глюкокортикоиды обладают разносторонними эффектами как физиологические регуляторы. Они повышают продукцию глюкозы, подавляют синтез белков и повышают их распад, стимулируют липолиз и влияют на иммунологические и воспалительные процессы. Глюкокортикоиды способствуют поддержанию артериального давления и в значительной степени обуславливают реакцию организма на стресс.

Диспластическое ожирение (наиболее ранний и часто встречаемый симптом). Характерно перераспределение подкожной жировой клетчатки

(кушингоидный тип ожирения) с отложением жира в области плечевого пояса, надключичных пространств, над шейными позвонками («климактерический горбик») и на животе при сравнительно тонких конечностях. Лицо становится круглым (лунообразное), щеки — багрово-красного цвета (матронизм).

Чаще всего БИК дифференцируют с другими формами АКТГ-зависимого и АКТГ-независимого гиперкортицизма, а также с функциональным гиперкортицизмом, например, при ожирении. Для этого необходима оценка функционального состояния гипоталамо-гипофизарно-надпочечниковой системы.

Лечение БИК должно быть направлено на исчезновение основных клинических симптомов гиперкортицизма, стойкую нормализацию уровня АКТГ и кортизола в плазме крови с восстановлением их суточного ритма и нормализацию кортизола в суточной моче.

Трансфеноидальная аденомэктомия используется практически при любой степени тяжести БИК, при наличии аденомы гипофиза по данным МРТ или КТ. Быстрая и стойкая ремиссия заболевания достигается в 84–95 % случаев.

При *протонном облучении* используют узкие пучки протонов, обладающие высокой энергией и большой проникающей способностью. Облучение проводят однократно, доза облучения составляет 80–90 Гр. Абсолютными противопоказаниями к проведению протонотерапии являются опухоль гипофиза более 15 мм в диаметре и ее супраселлярное распространение.

Оценка эффективности лечения и определение ремиссии заболевания после аденомэктомии проводится через 6 месяцев, а после лучевой терапии — через 8–12 и более месяцев.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Прогноз зависит от правильности и своевременности лечения. При трансфеноидальной аденомэктомии быстрая и стойкая ремиссия заболевания достигается в 84–95 % случаев. Частота серьезных осложнений операции составляет около 2–3 %, послеоперационная летальность — 0–1 %.

Эффективность протонотерапии как самостоятельного метода лечения у пациентов молодого возраста при легком течении заболевания

может достигать 96 % (через 1–2 года), при комбинации протонотерапии с адреналэктомией — 82 %.

Эффективность у терапии через 15–24 месяца достигает только 66 %.

ЛИТЕРАТУРЫ

1. Эндокринология / Под ред. проф. П.Н. Боднара. — Винница: НОВА КНИГА, 2017. — 344 с.
2. Сергієнко О.О. Основи захворювань гіпоталамо-гіпофі-зарної системи. — Львів: Атлас, 2012. — 116 с.
3. Рациональная фармакотерапия заболеваний эндокринной системы и нарушений обмена веществ / Под общ. ред. И.И. Дедова, Г.А. Мельниченко. — М.: Литтерра, 2016.

**Уструшона минтақасининг Буюк Ипак йўли ва Шош ва Фарғона билан
маданий алоқалари**

**Гулистон давлат университети ижтимоий иқтисодий факултети Тарих
кафедраси ўқитувчиси**

Абдураимов Дилшод

Аннотация

Мазкур мақолада Уструшона минтақасининг Шош ва Фарғона билан маданий алоқалари ривожланган давр ва буюк ипак йўли орқали олиб борилган савдо сотиқ алоқалар, Уструшона минтақаси орқали III-VIII асрларда Буюк Ипак йўли ўзининг гуллаб-яшнаш чўққисида ривожланганлиги ва шу даврда Буюк Ипак йўлида илк ўрта асрларда Ўрта Осиёдаги ва бошқа минтақаларнинг ички ва ташқи савдо йўллари ҳам муҳим аҳамият касб этган кўрсатилиб ўтилган.

Калит сўзлар. Уструшона, Чоч, Илок, Суғд тили, Ипак йўли, Византия, колония, савдо, қанотли отлар, Ложувард йўли, Нефрит йўли, Шоҳ йўли, савдо-иқтисодий алоқалар.

Аннотация

В данной статье рассматривается развитие культурных связей между Уструшанским краем и Шошем и Ферганой и торговые связи через Великий шелковый путь, а также показано важное значение внутренних и внешних торговых путей других регионов.

Ключевые слова. Уструшона, Чач, Илак, Согдийцы, Шелковый путь, Византия, колония, торговля, крылатые кони, Ложувардский путь, Нефритовый путь, Царский путь, торгово-экономические отношения.

Уструшона V-VIII асрларда фаолият юритган қадимги ва илк ўрта асрлар давлати бўлиб, дастлаб ҳозирги Тожикистоннинг Суғд вилоятидаги Шахристон ва Истаравшан туманларида ташкил топган ва шу даврида Уструшонанинг пойтахти Қаҳқаҳа қалъаси бўлиб, ҳукмдори Афшин бўлган. Уструшоналиқлар суғд тилида сўзлашганлар. Кейинчалик Уструшона худудига Хужанд атрофлари, Мирзачўл ерлари, ҳозирги Қозоғистон жанубидаги Мирзачўлга туташ худудлари, Қирғизистоннинг Ўш вилоятидаги айрим худудлар кирган бўлиши мумкин. Пойтахти Бунжикат шаҳри бўлган. Бир вақтлар Уструшона ҳам

Тоҳаристонга қарам бўлиб қолган бўлиши мумкин, лекин бу ҳақда манбаларда маълумотлар учрамайди. Уструшона Марказий Осиё минтақасидаги қўшни ва Буюк Ипак йўли бўйлаб жойлашган бошқа давлатлар билан сиёсий, иқтисодий ва маданий алоқаларда бўлган. Бунинг учун авваламбор халқларнинг кўчиши, Буюк Ипак йўлининг фаолияти туртки берган бўлса, бошқа томондан, ўзаро урушлар натижасида худудларнинг кенгайиши ва қисқариши ҳам сабаб бўлган.¹

V-VII асрларда Чирчиқ ва Оҳангарон водийларида иккита мустақил давлат бўлган. Манбаларда биринчиси Чоч деб, иккинчиси Илоқ деб эслатилади. Чоч форс-суғд манбаларида Чочстон, араб манбаларида Шош, хитой манбаларида Ши, Чжеши деб аталиб, Ўрта Сирдарё ҳавзасини қамраб олган ва унинг ядроси Тошкент воҳаси бўлган. Чоч худудига Чирчиқ ва Оҳангарон дарёларининг водийлари, уларга туташ бўлган Чотқол ва Қурама тизма тоғларининг тармоқлари кирган. Ғарбда чегараси Сирдарё (Яксарт), шимолда Келес чўли бўлган. Шарқда воҳа кудратли Тянь-Шань тизма тоғлари билан чекланиб, жануби-шарқдан Қурама тоғлари билан ўралган.²

Илк ўрта асрларда Чоч аҳолиси икки тилли бўлиб, туркий ва суғдий тилда сўзлашган. Бу даврда Чоч Турк ҳоконлиги ҳукмронлиги остида бўлган бўлса ҳам, халқ ўз тилини, ёзувини, қадимги маданият анъаналарини сақлаб қолган эди. Суғд тили расмий тил ҳисобланган. Чочнинг ижтимоий тузуми Ўрта Осиёдаги илк ўрта асрлар жамияти учун хос бўлган.

Айтиш керакки, V-VIII асрларда Буюк Ипак йўли ўзининг гуллаб-яшнаш чўққисига етади. Бу даврда, VI асрнинг иккинчи ярмида Олтой халқларининг туркий тилли қабилалари Еттисув ва Марказий Осиё халқлари билан Турк ҳоконлиги таркибига кирганлар. Турк ҳоконлиги тарихда биринчи марта бир давлат доирасида деярли бутун Евроосиё даштларининг ареалини, ҳамда қадимги ўтроқ цивилизациялари, Буюк Ипак йўлидаги асосий нуқталар ҳисобланган Сўғд ва Бухорони қамраб олади. Туркий халқлар Хитойдан Ўрта Ер денгизигача бўлган улкан худудда тўғридан-тўғри савдо-сотикни йўлга қўйишда Византиянинг ҳамкорлари бўлиб қолишади. Шаҳарларнинг ўсиши Хитой ва Эрон билан савдони жонлантиради. Фақатгина 627-647 йилларда Хитойга 9та савдо элчиликлари жўнатилган эди. Карвонлар Марв – Чоржўй – Бухоро – Самарқанд

¹ Проблемы древней и средневековой истории Чача. История. Археология. Нумизматика. Вып. 3. / Отв. ред. Ш.С.Камолиддин. Saarbrücken: LAP, 2015.

² Манба: Монеты Центральной Азии. Монеты Чача 2. Ch.19. Шагалов В., Кузнецов А. Каталог ... <http://www.sogdcoins.narod.ru/chach/coins2.html>

– Чоч – Исфижоб – Талос – Сўёб орқали Шарқий Туркистон воҳаларигача етиб борган.

Шойи, барқут, бахмал ва бошқа кўплаб матолар, шиша буюмлар, парча, чарм буюмлар Хитойдан Византияга ва қарши томонга оқим бўлиб оқиб борган, йўл-йўлақай Бухорода, Самарқандда, Тошкентда, Марвда, Қашғарда, Сўёбда, Турфонда ҳам қолиб, бу ерлардаги моллар билан тўлдиририб кетган. Сўғдликлар Буюк Ипак йўли бўйлаб савдо колонияларини очишган, шаҳарлар, саройлар, ибодатхоналар барпо этишган, мусиқа, рангтасвир ва меъморчиликда ўз йўналишларини кашф этишган, янги диний қарашларини киритишган. Сўғд савдогарлари, хунармандлари ва деҳқонларининг факториялари ва манзилгоҳлари VI-VIII асрларда Марказий Осиёнинг шимоли-шарқий худудларига, Хитойдаги Синьцзянга, Жанубий Сибирга, Мўғулистонга, шимолий Хитойга, ғарбда эса Қримгача тарқалиб кетган.³

Буюк Ипак йўли тарихининг учинчи даври VIII аср охири – XIII аср бошларига тўғри келади. Бу давр араб истилоларидан, Олд Осиё, Эрон, Кавказ, Шарқий Европанинг бир қисми, Афғонистон, Шимолий Ҳиндистон ва Марказий Осиё халқларини исломлаштиришдан то мўғуллар босқинларигача давом этган.

Буюк Ипак йўли ҳеч қачон яхлит магистрал йўли бўлмаган. Унинг тизимига карвон йўлларининг бир нечта тармоғи кирган бўлиб, бу тармоқлар тоғ тизмаларининг турли доволари орқали, саҳроларни четлаб айланиб ўтган.

Буюк Ипак йўлига асос солиниш санасини олимлар эр.авв. II минг йиллик деб ҳисоблашади. Бу даврда Хитой элчиси Чжан Цянь Марказий Осиё давлатларига ташриф буюрган. Эр.авв. II асргача Европадан Осиёга олиб бориладиган йўл Хитой чегараларида узилиб кетган, чунки Осиёдаги тоғ тизмалари -Тян-Шань, Кунь-Лунь, Қоракорум, Ҳиндукуш, Ҳимолай тоғлари қадимги хитой цивилизациясини бошқа цивилизациялардан яшириб турган.

Бой ғарбий йўналишни кашф этишга бир воқеа ёрдам берган эди. Хитойга иттифоқдош бўлган кўчманчи қабилалардан бири Хитойга душман бўлган бошқа қабила томонидан ўз худудларидан ҳайдаб чиқарилган эди. Собиқ иттифоқдош Ғарбга томон кетиб қолди. Хитой императори унинг орқасидан Чжан Цянь бошлиқ элчиликни юборди. Жуда оғир шароитларда Такла-Макон саҳросидан, Тян-Шань тоғларидан ўтиб, ўн йиллик асирликни бошдан кечириб, Чжан Цянь

³ Абдураимов Д.С. Ўрта асрларда Ўрта Осиё ички савдо йўллари (Самарқанд, Жиззах, Чоч). / Матералы международной онлайн конференции на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных и естественных наук в условиях глобализации и пандемии COVID-19», 25 декабря 2020 года. – Пенджикент: ТПИП, 2020. – 875 с. – Б. 244-248.

собик иттифоқдошларни Ўрта Осиё воҳаларидан топади. У кўрганларидан хайратда қолади: фақат Фарғона водийсининг ўзидаёқ у 70дан ортиқ хунармандчилиги ва деҳқончилиги ривожланган катта ва кичик шаҳарларни санаб чиқади. Шаҳар-воҳалар аҳолиси Ҳиндистон, Яқин ва Ўрта Шарқ, антик дунё билан кенг савдони йўлга қўйганлигини кўради. Хитойга қайтган Чжан Цянь императорга Хитойдан ғарбда жойлашган мамлакатлар ва уларнинг бойликлари ҳақида ҳикоя қилиб беради. Довондаги “қанотли отлар” ҳақида хабар беради. Император шу захотиеқ шундай отларга эга бўлиш истагини билдиради, чунки уларга эгалик қилиш кўчманчиларга қарши курашда улкан устунликларни келтирарди. Тез орада Ўрта Осиёга элчиликлар юборилади, бошқа тухфалар қатори улар хитой шойисини (ипагини) олиб боришади. Шу тариқа Ўрта Осиё ва Хитой цивилизациялари, кейинроқ эса Ўрта Ер денгизи бўйларидаги мамлакатлар ва Ҳиндистон учрашадилар. Иккита буюк йўл яхлит бир йўлга бирлашади. Битта йўл, Ғарбдан, Ўрта Ер денгизи мамлакатларидан Ўрта Осиёга олиб борган йўл бўлиб, у юнонлар томонидан Александр Македониялик юришлари жараенида ўтилган эди. Иккинчи йўл, Шарқдан, Хань империясидан Марказий Осиёга олиб борадиган йўл бўлиб, Чжан Цянь томонидан кашф этилган. У бу йўлни шимолдан жанубга қараб, Довон, Қангуй, Сўғд ва Бактрия орқали босиб ўтган эди.

Бироқ бундан олдинги замонларда ҳам Шарқнинг Ғарб билан савдоси олиб борилган йўллар мавжуд бўлган. Булар бўлажак Буюк Ипак йўлининг алоҳида қисмлари бўлишган. Савдо алоқаларининг вужудга келишига Марказий Осиё тоғларида ярим қимматбаҳо тошлар – лазурит (ложувард), нефрит, сердолик, феруза ва бошқа қимматбаҳо тошларнинг қазиб чиқарилиши ёрдам берган. Жумладан, “Ложувард йўли” бўлиб, у бўйлаб Марказий Осиёдан Эронга, Месопотамияга ва ҳатто Мисрга ҳам бу тош етказилган. Айтиб бериш пайтда “Нефрит йўли” ҳам бўлиб, у Хўтан ва Еркенд вилоятларини Шимолий Хитой худудлари билан боғлаган. Булардан ташқари, Олд Осиё мамлакатларига Сўғдиена ва Бактриядан сердолик олиб кетилган, Хоразмдан эса феруза олиб кетилган. Охир-оқибат бу маршрутларнинг барчаси Буюк Ипак йўли тизимида қўшилиб кетган.

Хулласа қилиб айтганда, Буюк Ипак йўлида илк ўрта асрларда Марказий Осиёдаги ички савдо йўллари ҳам муҳим аҳамият касб этган бўлиб, улар ички бозорларни турли-туман моллар билан тўлдириб турган. Ўрта Осиёдаги физик-географик ва табиий-хом ашёвий шароитларнинг хилма-хиллиги вилоятлар ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқаларни ривожлантириш борасидаги омил бўлиб

хизмат қилган. Хўжалик аҳамиятига эга моллар ва хом ашё билан айирбошлаш техникавий ва маданий ютуқларни тарқалишига, шаҳарларнинг ривожига ёрдам берган эди.

Фойдаланган адабиётлар

1. Проблемы древней и средневековой истории Чача. История. Археология. Нумизматика. Вып. 3. / Отв. ред. Ш.С.Камолиддин. Saarbrücken: LAP, 2015.
2. Манба: Монеты Центральной Азии. Монеты Чача 2. Ch.19. Шагалов В., Кузнецов А. Каталог <http://www.sogdcoins.narod.ru/chach/coins2.html>
3. Абдураимов Д.С. Ўрта асрларда Ўрта Осиё ички савдо йўллари (Самарқанд, Жиззах, Чоч). / Матералы международной онлайн конференции на тему «Актуальные проблемы общественно-гуманитарных и естественных наук в условиях глобализации и пандемии COVID-19», 25 декабря 2020 года. – Пенджикент: ТПИП, 2020. – 875 с. – Б. 244-248.
4. Буряков Ю.Ф. Горное дело и металлургия средневекового Илака. М., 1974. С. 18-45.

Лигатурный свищ: патология и симптомы

Уроков Шохрух Шухрат уг'ли

Термезский филиал Ташкентской медицинской академии

Резюме: В данной статье мы затронули одну из открытых тем в медицине, лигатурный свищ. По статистике это заболевание возникает у малого количества пациентов. Но при этом несет большую, так как при не своевременном лечении лигатурного свища могут возникнуть серьезные осложнения на организм в целом.

Ключевые слова: гнойно-воспалительные осложнения, лигатурный свищ, фистулография.

Ligature fistula: pathology and symptoms

O'roqov Shoxrux Shuhrat o'g'li

Termez branch of Tashkent medical academy

Summary: In this article, we touched on one of the open topics in medicine, ligature fistula. According to statistics, this disease occurs in a small number of patients. But at the same time it carries a lot, since if the ligature fistula is not treated in time, serious complications can occur on the body as a whole.

Keywords: purulent-inflammatory complications, ligature fistula, fistulography.

Кратко о болезни:

Лигатурный свищ – это охваченный воспалительным инфильтратом патологический ход в области нерассасывающейся шовной нити, которая использовалась для ушивания тканей в ходе различных оперативных вмешательств. Проявляется наличием уплотнения, в центре которого находится небольшое отверстие со скудным серозно-гнойным отделяемым. Кожа вокруг очага поврежденный имеет багрово-синюшную или темную окраску.

Лигатурный свищ – достаточно распространенное осложнение. Возникает у 5% пациентов, перенесших различные оперативные вмешательства. Достоверно чаще диагностируется после хирургических манипуляций на полых органах брюшной полости и малого таза (условно-асептические операции), что обусловлено повышенной вероятностью инфицирования окружающих тканей даже при строгом соблюдении правил асептики и антисептики. Распространенность данного осложнения после гинекологических вмешательств составляет 8,9%, пластики грыж – 9,5%, операций по поводу язвенной болезни желудка и ДПК(двенадцатиперстная кишка) – 7,8%. Лигатура может располагаться как поверхностно, так и на значительной глубине. Из-за склонности к рецидивированию патология нередко становится причиной длительной нетрудоспособности. Утяжеляет течение основного заболевания.

Сроки возникновения лигатурных свищей составили от 3 мес до 5,5 лет после оперативного вмешательства. 7 (20,6%) больных ранее перенесли грыжесечение, 20 (58,8%) — лапаротомию по поводу различных острых хирургических заболеваний органов брюшной полости, 2 (5,9%) — аппендэктомию, 5 (14,7%) — операции на органах малого таза.

Цель изучения.

Улучшение результатов лечения больных с лигатурными свищами передней брюшной стенки и малого таза путём разработки методов диагностики и профилактики гнойно-воспалительных раневых осложнений.

Методы изучения лигатурного свища

Диагностика лигатурных осложнений формировалась на анамнезе, данных физикального осмотра, лабораторных исследований, в том числе микробиологических, ультразвукового исследования, фистулографии. При ультразвуковом контроле лигатура, независимо от материала, эхографически визуализируется как структура, более эхогенная по сравнению с мышечной, жировой и соединительной тканями, имеющая характерные элементы. Узел лигатуры визуализируется как определённая гиперэхогенная структура размерами 2–5 мм — в зависимости от толщины нити и типа узла. Торцы нити проявляются в виде ещё более гиперэхогенных точечных структур. Из-за повышенной вероятности образования лигатурных свищей после вмешательств с вскрытием полых органов патологию чаще всего выявляют гинекологи и абдоминальные хирурги, несколько реже — урологи, ещё реже — торакальные хирурги, травматологи, нейрохирурги и другие специалисты. Перечень диагностических мероприятий включает:

Осмотр. Производится в условиях перевязочной. Врач оценивает количество и характер отделяемого, отмечает изменения окружающих тканей, исследует свищевой ход при помощи зажима. При незначительной извитости патологического хода и расположении лигатуры над апоневрозом данная методика обычно не представляет затруднений. Иногда нить удаётся извлечь во время диагностического исследования. При значительной извитости свищевого хода или его проникновении под апоневроз метод используют с осторожностью, стараясь не нарушить демаркационный вал и не повредить внутренние органы.

Визуализационные методики. Классическим способом определения глубины и формы свищевого хода является фистулография. Контрастное вещество вводят в свищ, затем выполняют снимки в разных проекциях, на рентгенограммах полости и ходы отображаются в виде участков затемнения. В последние годы с этой же целью иногда назначают УЗИ. Свищевые ходы

визуализируются как гипоэхогенные структуры с гиперэхогенным контуром, узлы – как округлые гиперэхогенные структуры.

Патогенез лигатурного свища

Обычно со временем вокруг нерассасывающихся нитей образуется слой рубцовой соединительной ткани, нити оказываются заключенными в капсулу. При развитии гнойно-воспалительного процесса инкапсуляции не происходит, вокруг нити формируется абсцесс. В последующем полость гнойника вскрывается в зоне послеоперационного рубца, явления острого воспаления уменьшаются, благодаря постоянному оттоку содержимого. Нить может оставаться на месте или мигрировать по патологическому ходу.

При самостоятельном выходе нити наружу или ее хирургическом удалении причина воспаления исчезает, свищ закрывается. В противном случае воспаление приобретает рецидивирующий характер, может осложняться вторичной инфекцией. Свищи могут быть как одиночными, так и множественными, образовываться в зоне нитей, использованных для ушивания поверхностно расположенных тканей, или в глубине раны, например, в брюшной полости. В последнем случае существует вероятность вовлечения внутренних органов в гнойно-воспалительный процесс.

Симптомы лигатурного свища

Патология может возникать как в раннем, так и в позднем послеоперационном периоде. Иногда свищи образуются через несколько лет после вмешательства. В период формирования абсцесса выявляются локальные и общие признаки гнойного воспаления. Возникают боли, локализация которых определяется расположением инфицированной нити. Может отмечаться слабость, разбитость, повышение температуры. Потом в проекции послеоперационного рубца появляется болезненное уплотнение. Кожа над участком воспаления приобретает багровый или синюшный оттенок. Через несколько дней абсцесс самопроизвольно прорывается. Образуется небольшой свищ, из которого выделяется скудное серозно-гнойное отделяемое. Воспалительные явления уменьшаются, синдром интоксикации исчезает. В последующем свищ обычно периодически закрывается и открывается до момента удаления или самостоятельного отхождения нити.

Основные результаты исследования:

Макроскопической причиной развития лигатурных осложнений у 143 (36,2 %) больных явился лигатурно-шовный материал в виде единичных лигатур и клубков нитей, расположенных в подкожной клетчатке, на апоневрозе, мышцах, в области анастомозов органов брюшной полости и на сосудистых пучках, у 56 (14,2 %) - наличие инородных тел в виде дренажей, инструментов, салфеток,

аллопластического материала и т.д. у 89 (22,5 %) - частички талька, микроворсинки перевязочного материала, участки некротизированной подкожной клетчатки, подлежащие резорбции, организовавшаяся гематома, нерастворимые контрастные вещества, попавшие в ткани передней брюшной стенки и в брюшную полость во время хирургических вмешательств и лечебно-диагностических манипуляций в послеоперационном периоде, у 107 (27,1 %) - макроскопически установить природу хронического раздражителя не представлялось возможным.

Предполагалось что, остатки рубцовых грануляций и вторично инфицированная ригидная фиброзная капсула стенок абсцесса, свища сами становились источником длительного истечения гноя после самопроизвольного или оперативного удаления инородного тела, поддерживая хронический рецидивирующий воспалительный процесс. При исследовании операционного и биопсийного материала гистологические изменения тканей у большинства больных (145 человек, 36,7 %) характеризовались различной степенью выраженности процессов хронического гнойного воспаления с разрастанием грануляционной и разной степенью зрелости волокнистой соединительной ткани (молодая отличалась богатством сосудов и нежными волокнами, созревающая - выраженными процессами редукции сосудов и образованием грубых коллагеновых волокон, со склерозом и гиалинозом), инфильтрированной многоядерными гигантскими клетками с формированием гранулем. Разрастаясь между мышечными волокнами, соединительная ткань сдавливала их и вызывала атрофию. В жировой клетчатке, наряду с олеогранулемами, обнаруживались явления некроза. Наиболее индифферентные инородные тела вызывали лишь воспалительные асептические и гиперпластические реакции с образованием отграничивающего вала из гистиоцитов, макрофагов и фибробластов. В дальнейшем образовывалась плотная толстостенная фиброзная капсула, реже происходило рассасывание инородного тела.

Лечение

На начальном этапе обычно осуществляют перевязки, назначают физиотерапевтические мероприятия, но эффективность консервативных методик невелика, что вынуждает специалистов в области общей хирургии прибегать к инвазивным манипуляциям. Если лигатурная нить не отходит самостоятельно, ее пытаются извлечь с помощью зажима, однако эта методика имеет ряд недостатков, поскольку врачу приходится действовать вслепую, что увеличивает риск развития осложнений. Одномоментно выполняют выскабливание грануляций для лучшего заживления раны.

В специальной литературе встречаются упоминания об извлечении лигатур под контролем УЗИ, что позволяет предотвратить случайную перфорацию стенки патологического хода. При длительном существовании свищей, наличии затеков и свищевых ходов сложной формы, глубоком расположении лигатур производят иссечение свища. Недостатком метода является необходимость проведения масштабного хирургического вмешательства в области рубцово-измененных тканей.

Вывод

Частота инфекционных раневых осложнений при использовании традиционных методов профилактики и лечения лигатурных свищей передней брюшной стенки составляет 17,4%, что делает актуальным поиск новых методов лечения и обработки раневой поверхности.

Список литературы:

1. Башняк В. В. Инструментальный метод лечения лигатурных свищей / В.В. Башняк, А.С. Шевченко, П.Н. Данилюк // Хирургия. — 1981. — No 3. — С. 51—52.
2. Безруков О.Ф. Лечение лигатурных свищей после аппендэктомии / О.Ф. Безруков, В.В. Дубовенко // Клин. хирургия.—1992.—No2.—С.35—37.
3. Буйлов В. М. Ультразвуковая фистулография / В. М. Буйлов, М. С. Могутов, Н. Р. Карпов // Рукоп. депон. в Гос. центр. нах уч. библиотеке, No Д 23 127 от 22.02.93.
4. Буйлов В. М. Ультразвуковая фистулография в хирургии и урологии / В.М. Буйлов, М.С. Могутов, Н.Р. Карпов // Вестник хирургии им. И. И. Грекова. — 1996. — Т. 155, No 6.

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИНИНГ КУННИНГ ИККИНЧИ
ЯРМИ ВА УНДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ФАОЛИЯТЛАРДА
БОЛАЛАРГА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ
СИНГДИРИЛИШИ**

Низомий номли ТДПУ “Мақтабгача таълим педагогика ва психологияси”
кафедраси ўқитувчиси Х.У.Ризайева

Аннотация: Ушбу мақола мактабгача ёшдаги болаларда миллий қадрият тушунчаларини бойитиш, такомиллаштириш жараёнида эрталабки қабул вақти ва унда амалга ошириладиган фаолиятларнинг ролини очиб беради, мақоладан фойдаланиш орқали мактабгача ёшдаги болалардаги миллий қадрият тушунчаларини такомиллаштиришда эрталабки қабулнинг тутган ўрни ва ҳамкорлик ишлари самарадорлиги ҳамда болаларга таълим-тарбия беришдаги турлича фаолиятлар сифатини оширишга ёрдам беради.

Калит сўзлар: фаолият, таълим-тарбия, ривожлантирувчи муҳит, таълим сифати, ўйин, миллий ўйинлар, такомиллаштириш, мазмун, ривожланиш.

10.00-10.10. Гигиеник муолажалар. Болаларни хожатга кириши,қўлларини ювиши, сочиқдан тўғри фойдаланиши жараёнларида тарбиячи соғлом турмуш тарзи, гигиеник муолажаларнинг фойдаси ҳақидаги тавсияларни бериши лозим.

10.10-11.00. Гуруҳдаги умумий болалар билан таълимий фаолият. Бу вақтда тарбиячи томонидан биринчи ярим соатда умумий гуруҳ билан режага кўра “Нутқ ўстириш”, “Математика”, ёки “Саводга ўргатиш” машғулотларидан бирини ўтказилади. Иккинчи ярим соатда мутахассилар томонидан режага асосан мусиқа, жисмоний тарбия, иккинчи тил машғулотлари ўтказилади. Машғулотлар анъанавий, ноанъанавий, мужассам яъни интеграллашаган бўлиши лозим. Мавзулар асосан ҳафта мавзусидан келиб чиққан ҳолда бўлиши керак.

11.00-11.20. Иккинчи нонушта. Иккинчи нонуштага асосан ҳўл мева, шарбатлар берилади.

11.20-12.30 Сайр. Болалар сайга чиқишганида тарбиячи томонидан уни 5 қисмда ташкил этиш режалаштирилади.

1. Кузатиш. Тарбиячи мавсумга мос бўлган мавзуларни кузатишни режалаштиради.Об-ҳаво, табиатдаги ўзгаришлар, кушлар, хашоратлар, ўсимликлар, гуллар, ер ва унинг инсон ҳаётидаги ўрни, ердан олинган ҳосил инсонларнинг яшаши учун зарурлиги, катталарнинг меҳнати ва унинг

натижаларини кузатиш орқали болаларда табиатга, Она- ерга мухаббат уйғотилади.

2. Меҳнат. Табиат бурчагидаги ва майдончадаги гулларни суғориш, баргларни йиғиш, улардан гербарийлар тўплаш, қум яшигидаги қумларни тўплаш, дарахтларни тагини юмшатиш, қушлар учун донхўрақлар ясаш, уларни дарахтларга илиш, жониворларни парваришлаш орқали меҳнатнинг қадрига етиш, меҳнат қилиш, ўзгаларга ёрдам бериш ёқимли эканлигини ҳис қилишга ўргатиш.

3. Ҳаракатли ўйин. Ўйинларни режалаштиришда тарбиячи жисмоний тарбия йўриқчиси томонидан ўргатилган ҳаракат турини мустаҳкамлашга қаратилган ўйинлар режалаштириши мақсадга мувофиқ. Ўзбек миллий ўйинларидан тарбиячилар деярли фойдаланмайдилар. “Қоч болам қуш келди”, “Кўз боғлаш”, “ Чиллак”, “Сапалак”, “Бекинмачоқ”, “Лафта”, “Жами” кабилар болаларнинг севимли ўйинлари бўлиши табиийдир.

4. Ихтиёрий ўйинлар. Бу жараён учун тарбиячи томонидан коптоклар, кеглилар, сакроғичлар, қахрамонлар учун ниқоблар ва бошқа жиҳозлар олиб чиқилиши лозим. Болалар бор жиҳозлардан ўзлари учун ихтиёрий ўйинларни танлаш имконига эга бўладилар. Ўйинларни ташкил этишда тарбиячи ўзаро ҳурмат, аҳиллик, бирдамлик каби ҳислатларни тарбиялаш борасида тушунтириш ишларини олиб боради.

5. Болалар ихтиёрий ўйинлар билан машғул бўлган даврларида тарбиячи томонидан алоҳида болалар билан ишлаш жараёни кетади. Яъни асосий ҳаракат турларини мустаҳкамлаш деб аталади ва бу унда арқонда, узунлика сакрашга қийналадиган, коптокни ерга уриб илаолмайдиган, велосипедда учолмайдиган, нарвончага чиқаолмайдиган ва бошқа ҳаракатларни бажаришда қийналадиган болалар билан айнан шу ҳаракатларни бажаришига ёрдам берилади. Бу жараёнда биладиган болаларни ёрдамга чорлаш ваулар ўртасида дўстликни тарбиялаш илгари сурилади.

Ёз ойларида мана шу сайр вақтига сув хавзасида чўмилиш ҳам киради. Сайр давомида болалар билан жониворларга озор бермаслик, қушлар ва хашоратларга озиқлар бериш, гуллар ва ўсимликларга беъэтибор бўлмаслик, улардан завқланиш, гўзаллик яратишга интилиш ҳислатларини тарбиялаш.

12.30-12.40. Тушликка тайёргарлик кўриш. Болалар сайрдан қайтганларидан сўнг гигиеник муолажаларни амалга оширадилар. Кичик

гурухларда тарбиячи, тарбиячи ёрдамчилари уларга ёрдам берадилар. Катта гурухларда эса тарбиячи назрати асосида амалга оширилади.

12.40-13.10 Тушлик .Тушлик вақтида тарбиячи ёрдамчиси томонидан столлар сервировка олдиндан қилиб қўйилади. Овқатлар ховридан тушган ҳолатда бўлиши керак. Тарбиячи овқатларни сузади. Шундан кейин болалар стол атрофига таклиф этилади. Тушликка тайёрланган овқатларни номи ва унга солинган махсулотлар, уларнинг инсон организмига фойдалари ҳақида маълумотлар етказилиши билан бирга дастурхонда ўтириш одоби қоидаларини такрорлаш орқали болаларда сабр, катталарни ҳурмат қилиш, исроф, тежамкорлик ҳақидаги тушунчалари кенгайтирилади.

13.10-15.10. Кундузги уйқуга тайёргарлик, уйқу Овқатлангандан сўнг кундузги уйқуга тайёргарлик ишлари бошланади. Гигиеник муолажалар. Болалар ётоқ кийимларини киядилар. Ўринларига ётганларидан сўнг тарбиячи эртақ ўқиб беради ёки ҳикоя қилиб беради. Албатта бу эртақлар миллатимиз қахрамонлари, уларнинг ботирлиги, жасурлиги, меҳнатсеварлиги, инсонийлиги ҳақида бўлса улар орқали ватанга муҳаббат ватанпарварлик хислари уйғонади.

13.10-15.10. Уйқусиз вақт, мустақил фаолият Айнан шу вақтда тарбиячилар томонидан уйқусиз вақтни ҳам ташкил этиш йўлга қўйилган. Яъни болаларни ухлашга мажбурлаш керак эмас. Уйқуни хохламаган болалар учун мустақил фаолиятлар тшкил этилади. Яъни китоблар кўриши, расм чизиши, лой билан ишлаши, ўйинчоқлар, таълимий, ривожлантирувчи ўйинлар ўйнаши мумкин. Бу вақтда ҳам миллий қадрият тушунчалари китоблар, суҳбатлар, миллий ўйинчоқларни ясаш, расмларда акс эттириш орқали сингдирилади.

15.10-15.20. Кундузги уйқудан туриш, тетиклаштирувчи машқлар. Болалар уйқудан турганларидан сўнг мусиқа остида тетиклаштирувчи машқлар бажаришлари керак бўлади. Бу билан болаларни кейинги фаолиятларга тайёрлаб олинади. Миллий классик мусиқаларимизга ҳаракат қилиш орқали уларнинг руҳияти енгиллашади.

15.30-15.40. Толма чой. Бу вақтда болаларга енгил егуликлар берилади.

15.40-16.40. Тўғарак ишлари, якка тартибдаги ишлар, бадий адабиётларни ўқиш, ўйинлар, ихтиёрий ўйинлар. Кун тартибининг ушбу қисмида тарбиячининг режасига кўра тўғарак ишлари, якка тартибдаги ишлартаълим жараёнида оқсаётган болалар билан алоҳида шуғулланиш, бадий адабиётларни ўқиш, ўйинлар, ихтиёрий ўйинлар ташкил этилади. Миллий эртақларни сахналаштириш орқали болаларда ҳалқ қахрамонларига муҳаббат уйғонади.

16.40- 17.40. Кечки сайр, мустақил ўйин фаолияти. Кечки сайр кузатиш. Ота-оналар билан суҳбат ва ҳаракатли ўйинларда иборат бўлиб, тарбиячи томонидан режалаштирилган бўлиши керак. Тарбиячи кечки сайрни қизиқарли ташкиллаштирилиши учун керакли жиҳозлар билан сайрга чиқиши керак. Турли кўнгил очар ўйинларни ташкил этади. Бу ўйинларга ота-оналарни ҳам жалб этиш мумкин. Бир хил ёшдаги болалар гуруҳи билан мусобақалар, эстафеталар ташкил этиш мумкин. Токи бола эртага яна боғчасини соғиниб келсин. Ота-оналар билан фарзандининг ютуқлари, унинг иқтидорини ривожлантириш, айрим болалардаги аниқланаётган салбий одатларни баратарф этиш, тadbирларга тайёргарлик кўриш, болаларда оилавий қадриятларни ривожлантириш борасида суҳбатлар ташкил этилади.

17.40-18.00. Уйга кузатиш. Болаларни яхши кайфият билан уйларига кузатилади. Агар тарбиячи ота-оналарни таълим жараёнига жалб қилишни хоҳласа эртанги кун мавзулари ҳақида суҳбатлашишни ота-оналарга ҳам вазифа қилиб бериши мумкин.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси президентининг 2021 йил 26 мартдаги “Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-5040-сон қарори
2. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. -Т.:Ўзбекистон, 1998-47 б.
3. Абдуллаев К., Юсупов М., Раҳмонбекова С. Одобнома. (2-синф машғулотлиги).-Т.: Ўзбекистон, 2006.
4. Абдуллажонова Д. Миллий тарихий хотира: моҳият ва талқин. // Жамият ва бошқарув.- 2004.- №4.-49-50 бетлар.
5. Алиев А. Маънавият, қадрият ва бадият: (Ватан фидоийлари).-Т.: Академия, 2000.- 630 б.

«CONFERENCE ON UNIVERSAL SCIENCE RESEARCH 2023» VOLUME-1,
ISSUE-3 (31 March)
MUNDARIJA

1	Teaching English to young children through different things Abdilaziz Abdibayitov	5-7
2	KASR TARTIBLI TENGLAMALARDA MANBA VA BOSHLANG'ICH FUNKSIYANI ANIQLASH BO'YICHA TESKARI MASALALAR. Latipova Shahnoza	8-10
3	Importance of Teaching Vocabulary: The Whys and Hows Karimov Jamshidbek Muxammadi o'gli	11-13
4	METHODS IN LEARNING ENGLISH Xushboqov Ulug'bek	14-16
5	Sug'urta bozorida qayta sug'urta qilishning o'rni Ziyodullobek Bahodirov	17-22
6	Iqtisodiyotda turizm faoliyati Ziyodullobek Bahodirov	23-29
7	DIFFERENCE BETWEEN VOCABULARY AND WORD Rajabov Taxir Alisher o'g'li	30-32
8	DIFFICULTIES IN TEACHING PRONUNCIATION Xurramov Rashid Mamayusufovich	33-35
9	THE IMPORTANCE OF TPR TEACHING Mamatqulov Shaxobiddin	36-38
10	USING ROLE PLAYS AND SIMULATION ACTIVITIES IN TEACHING SPEAKING Ashurov Jamoliddin	39-41
11	METHODS AND WAYS OF TEACHING PRONUNCIATION Mamatkarimov Sunnat Umidjon o'g'li	42-44
12	TUPROQLARINING MELIORATIV HOLATI (Buxoro viloyati Qorovulbozor tumani tuproqlari misolida) D.Yu.Maxkamova, J.J.Abdukarimov	45-48
13	MATEMATIKANI O'QITISHDA FUNKSIYA TUSHUNCHASI Qalandarova Nigora Axmadjonovna	49-51
14	TEXNOLOGIYA DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR QO'LLASHNING AHAMIYATI Karimova Feruza	52-54
15	INGLIZ TILI O'QITISHGA QO'YILGAN ZAMONAVIY TALABLAR Turg'unova Dilafro'z	55-57
16	RUS TILINI O'QITISHNING NOAN'ANAVIY USULLARI G'ovurova Dilorom	58-60
17	Оғиз бўшлиғи шиллик пардаси, юз ва бўйин соҳалари юмшоқ тўқималарининг хавфсиз ўсма ва ўсмасимон ҳосилалари Абдишукурова Барчиной Гулбой кизи.	61-63
18	ORÍN SEPLIGINDEGI SÓZLERDİN NEMIS HÁM QARAQALPAQ TILLERINDE QOLLANÍLÍWÍ Abishova Gulxan Matjanovna	64-68

19	MINERALLASHGAN QUVUR, FITING, PANEL VA POL QOPLAMALARI UCHUN POLIMER KOMPOUNDLAR ISHLAB CHIQRISH. Abdisamadova Bibihojar Elmurod qizi	69-71
20	COMMON MISTAKES IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES. Haidboboyev Quvonchbek	72-74
21	USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING. Latifov Baxriddin	75-77
22	THE ESSENCE OF TEACHING PRONUNCIATION OF A FOREIGN LANGUAGE. Madraximov Bexruz	78-80
23	TARIX DARSLARIDA KO'RGAZMALI QUROLLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI Kodirov Bokijon Sobirjonovich	81-83
24	DORIVOR GULXAYRI O'SIMLIGINING BIOLOGIYASI, EKOLOGIYASI VA DORIVORLIK XUSUSIYATI Alimqulova Sarvinoz Yo'ldosh qizi	84-87
25	THE SIGNIFICANCE OF MUHAMMAD RIZA OGAHI'S TRANSLATIONS TODAY Ibragimova Dilruza Akmal kizi	88-91
26	SHARQDAGI BIRINCHI PARLAMENT RAISI YODGOR NASRIDINOVA HAQIDA Norboyeva Zarinabonu	92-95
27	COVID 19 KASALLIGINI O'TKAZGAN BEMORLARDA KASALLIK KECHISHINI JIGAR FUNKSIONAL KO'RSATKICHLARI. No'monova Go'zaloy Davronbek qizi, Soliyev A.Q.	96-99
28	Ogahiy g'azallarida ishq va pand nasihat ruhining ustunligi Mustafoyeva Mushtariy Zohid qizi, Xudoynazarov I. B	100-102
29	OGAHIIY ZULLISONAYN SHOIR SIFATIDA M.Ortiqova, Shukurova Ruxsora Abdulhofiz qizi	103-106
30	QORAMOLLARDA UCHRAYDIGAN TASHQI KASALLIKLAR VA ULARNING TURLARI Kitaybekov Sultanbek Kadirbaevich	107-110
31	Boshlang'ich sinf darslarini rivojlantiruvchi ta'lim asosida o'qitish metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari Bobomurodov Xusniddin Mengziyoyevich	111-113
32	"MAQSUD SHAYXZODANING TARIXIY MAVZULARDA IZLANISHLARI" Saparov Jaloliddin Xolbobo o'gli.	114-116
33	MAQSUD SHAYXZODA HAYOTI VA IJODI Xamdanova Lola Olimjon qizi	117-119
34	Deviant xulq tushunchasi va uning namoyon bo'lishi.O'smirlarda deviant xatti-harakatlarning sabablari. O'razmatova Risolat Umidjon qizi	120-122
35	THOUGHTS ABOUT DIABETES Kurbanova Nozima Sobirjonovna, Nizomitdinova Zinura Isomiddinovna, Adhamjonova O'ktamkhan Akmalqhan qizi	123-126

36	БОЛЕЗНЬ ИЦЕНКО-КУШИНГА: ДИАГНОСТИКА, ПРОФИЛАКТИКА, ЛЕЧЕНИЕ Шокирова Зарнигор Бекполот кизи, Холмуродова Нилуфар Шоймурод кизи, Курбанова Нозима	127-129
37	Уструшона минтақасининг Буюк Ипак йўли ва Шош ва Фарғона билан маданий алоқалари Абдураимов Дилшод	130-134
38	Лигатурный свищ: патология и симптомы Уроков Шохрух Шухрат угли	135-139
39	МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИНИНГ КУННИНГ ИККИНЧИ ЯРМИ ВА УНДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ФАОЛИЯТЛАРДА БОЛАЛАРГА МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ СИНГДИРИЛИШИ Х.У.Ризайева	140-143